

СЛУЖБИ

СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРА

00363

"Sluzbeni vesnik" N190

01001 Skopje
fah 51

„СЛУЖБЕНИ ЛИСТ СФРЈ“ излази у издању на српскохрватском, односно хрватскохрватском, словеначком, македонском, албанском и мађарском језику. – Огласи по тарифи. – Жиро-рачун код Службе друштвеног књиговодства 60802-603-21943

Петак, 15. март 1991.

БЕОГРАД

БРОЈ 18

ГОД. XLVII

Цена овом броју је 16 динара. – Аконтација претплате за 1991. годину износи 660 динара. – Рок за рекламације 15 дана. – Редакција: Улица Јована Ристића бр. 1. Пошт. факс 226. – Телефони: Централна 650-155; Уредништво 651-885; Служба претплате 651-732; Телекс 11756; Телефакс 651-482

204.

На основу члана 315. тачка 3. Устава Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Председништво Социјалистичке Федеративне Републике Југославије издаје

УКАЗ

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О НАЧИНУ ОБЕЗБЕЂИВАЊА СРЕДСТАВА ФЕДЕРАЦИЈЕ НА ИМЕ ЧЛАНСКОГ УЛОГА СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У ОСНИВАЧКИ КАПИТАЛ ЕВРОПСКЕ БАНКЕ ЗА ОБНОВУ И РАЗВОЈ

Проглашава се Закон о начину обезбеђивања средстава федерације на име чланског улога Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у оснивачки капитал Европске банке за обнову и развој, који је усвојила Скупштина СФРЈ, на седници Већа република и покрајина од 13. марта 1991. године.

П бр. 1351
13. марта 1991. године
Београд

Председник
Председништва СФРЈ,
др Борисав Јовић, с. р.

Председник
Скупштине СФРЈ,
др Слободан Глигоријевић, с. р.

ЗАКОН

О НАЧИНУ ОБЕЗБЕЂИВАЊА СРЕДСТАВА ФЕДЕРАЦИЈЕ НА ИМЕ ЧЛАНСКОГ УЛОГА СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У ОСНИВАЧКИ КАПИТАЛ ЕВРОПСКЕ БАНКЕ ЗА ОБНОВУ И РАЗВОЈ

Члан 1.

Овим законом обезбеђују се средства на име чланског улога Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у оснивачки капитал Европске банке за обнову и развој (у даљем тексту: Банка).

Члански улог Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у оснивачки капитал Банке обухвата износ који се уплаћује и износ који се плаћа Банци на њен евентуални захтев.

Члан 2.

Средства на име чланског улога Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у оснивачки капитал Банке која се уплаћују обезбедиће се у буџету федерације у укупном износу од 710,90 милиона динара као противувредност 38,4 милиона европске обрачунске јединице (ХВА).

Члан 3.

Средства из члана 2. овог закона обезбедиће се у буџету федерације за поједине године, и то:

1) у Буџету федерације за 1991. годину – 142,45 милиона динара као противувредност 7,68 милиона ХВА;

2) у Буџету федерације за 1992. годину – 142,45 милиона динара као противувредност 7,68 милиона ХВА;

3) у Буџету федерације за 1993. годину – 142,45 милиона динара као противувредност 7,68 милиона ХВА;

4) у Буџету федерације за 1994. годину – 142,45 милиона динара као противувредност 7,68 милиона ХВА;

5) у Буџету федерације за 1995. годину – 142,45 милиона динара као противувредност 7,68 милиона ХВА.

Ако се промени курс динара према ХВА, вршиће се одговарајуће усклађивање износа динара утврђених у члану 2. овог закона и ставу 1. овог члана до измирења девизне обавезе.

Члан 4.

Обавеза утврђена у члану 2. овог закона извршиће се:

а) уплатом у готовом у пет једнаких годишњих рата у укупном износу од 355,45 милиона динара као противувредност 19,2 милиона ХВА;

б) издавањем пет обвезница које ће гласити на износ од 19,2 милиона ХВА, са роковима доспећа, и то:

– прва рата уплате у готовом, односно прва обвезница доспева у року од 60 дана од дана ступања на снагу Споразума о формирању Банке или од дана депоновања инструмената о ратификацији уколико је тај датум после ступања на снагу Споразума о формирању Банке;

– друга, трећа, четврта и пета рата уплате у готовом, односно друга, трећа, четврта и пета обвезница доспевају по истеку године дана после рока доспећа сваке претходне рате.

Члан 5.

Обавеза утврђена у члану 2. овог закона извршиће се у ХВА, САД долару или јапанском јену, на бази просечног курса односне валуте према ХВА у периоду од 30. 9. 1989. до 31. 3. 1990. године.

Члан 6.

Овлашћује се функционер који руководи савезним органом управе надлежним за послове финансија да обвезнице из члана 4. овог закона изда у име и за рачун Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, а у корист Банке.

Обвезнице су бескаматне, не могу се преносити и плативе су на захтев Банке.

Оригинале обвезница на српскохрватском и енглеском језику савезни орган управе надлежан за послове финансија депоноваће код Народне банке Југославије.

Један примерак фотокопија обвезница доставиће се Банци.

Члан 7.

Динарска средства обезбедена овим законом воде се код Народне банке Југославије на посебном рачуну.

Конверзију динара врши Народна банка Југославије на терет текућих девизних резерви Југославије.

Члан 8.

Средства на име чланског улога који се плаћа на евентуални захтев Банке у износу од 89,6 милиона ХВА,

односно у динарској противвредности од 1.657,6 милиона динара, обезбедиће се у буџету федерације.

Члан 9.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

205.

На основу члана 172а. став 3. Закона о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања („Службени лист СФРЈ”, бр. 34/81, 3/90 и 20/90), Савезно извршно веће доноси

УРЕДБУ

О УПИСУ У РЕГИСТАР ЗАСТУПНИКА КОЈИ ВОДИ САВЕЗНИ ЗАВОД ЗА ПАТЕНТЕ

Члан 1.

Овом уредбом се уређује упис физичких и правних лица која се баве заступањем у поступку заштите проналазака и знакова разликовања у регистар заступника који води Савезни завод за patente (у даљем тексту: Завод).

Члан 2.

У регистар заступника уписују се лица са завршеним правним факултетом која имају положен правосудни испит или специјалистички испит из области индустријске својине и положен посебан стручни испит у Заводу из области која се уређује Законом о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања.

У регистар заступника уписују се лица са завршеним техничким факултетом која имају положен специјалистички испит, односно стручни испит утврђен законом за обављање одређених послова и положен посебан стручни испит у Заводу из области која се уређује Законом о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања.

Лица из ст. 1. и 2. овог члана за упис у регистар морају да познају један светски језик и да о томе поседују доказ који поднесе уз захтев за упис у регистар.

У регистар се без полагања посебног стручног испита у Заводу могу уписати лица која имају завршен правни или технички факултет, ако су радила више од пет година на пословима испитивања и заштите проналазака и знакова разликовања у Заводу.

Члан 3.

Правна лица уписују се у регистар заступника ако запошљавају најмање једно лице са завршеним правним и једно лице са завршеним техничким факултетом која испуњавају услове из члана 2. ст. 1. до 3. ове уредбе.

Члан 4.

За упис у регистар заступника подноси се захтев уз који се прилажу докази да су испуњени услови из чл. 2. и 3. ове уредбе и доказ о уплати прописане таксе.

Завод доноси решење о упису у регистар заступника.

Члан 5.

У регистар заступника уписују се следећи подаци: лично име (име и презиме), занимање и пребивалиште ако се ради о физичком лицу, фирма ако се ради о правном лицу, датум уписа и датум обнове уписа у регистар заступника.

У регистар заступника уписују се све доцније промене пребивалишта физичког лица, односно седишта правног лица, као и престанак обављања делатности заступања.

Члан 6.

Упис у регистар заступника обнавља се по истеку го-

дину дана од дана уписа, односно од дана обнове уписа у регистар.

Уз захтев за обнову уписа доставља се доказ о уплати прописане таксе.

При обнови уписа правно лице подноси доказ о испуњавању услова за упис из члана 3. ове уредбе.

Члан 7.

Заступник се брише из регистра заступника ако не тражи обнову уписа у року из члана 6. став 1. ове уредбе.

Физичко лице брише се из регистра заступника и ако буде лишено пословне способности, ако му је одлуком суда забрањено бављење заступањем, као и ако поднесе захтев за брисање из регистра.

Правно лице брише се из регистра заступника ако при обнови уписа не докаже да испуњава услове за упис у регистар из члана 3. ове уредбе.

Члан 8.

Извод из регистра заступника објављује се једанпут годишње у службеном гласилу Завода.

Брисање заступника из регистра објављује се по службеној дужности у службеном гласилу Завода, осим промена из члана 5. став 2. ове уредбе које се објављују на захтев заступника уз плаћање посебне накнаде.

Члан 9.

Физичка лица која су била уписана у листу заступника до дана ступања на снагу ове уредбе могу се уписати у регистар заступника без полагања посебног стручног испита у Заводу у року од годину дана од дана ступања на снагу ове уредбе.

Правна лица која су била уписана у листу заступника до дана ступања на снагу ове уредбе могу се у року од годину дана од дана ступања на снагу ове уредбе уписати у регистар заступника под условом да запошљавају најмање једно лице са завршеним правним и једно лице са завршеним техничким факултетом с тим да ова лица не морају да полажу посебан стручни испит у Заводу.

Физичка лица која имају завршен правни или технички факултет, а била су запослена у периоду од четири године непрекидно пре ступања на снагу ове уредбе код заступника са лисге заступника или су у предузећу обављала послове заштите проналазака и знакова разликовања могу да буду уписана у регистар заступника без полагања стручног испита у року од годину дана од дана ступања на снагу ове уредбе.

Члан 10.

Функционер који руководи Заводом донеће пропис о начину полагања посебног стручног испита за лица која се баве заступањем у поступку заштите проналазака и знакова разликовања.

За полагање посебног стручног испита из става 1. овог члана, као и за поправни испит плаћа се прописана накнада. Функционер који руководи Заводом утврђује вину накнаде полазећи од стварних трошкова испита.

Члан 11.

Ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Савезно извршно веће

Е. п. бр. 92
28. фебруара 1991. године
Београд

Председник,
Анте Марковић, с. р.

206.

На основу члана 14. Закона о систему друштвене контроле цена („Службени лист СФРЈ”, бр. 84/89), Савезно извршно веће доноси

ОДЛУКУ

О ОДРЕЂИВАЊУ НАЈВИШИХ ЦЕНА НАФТЕ И ДЕРИВАТА НАФТЕ

1. Предузећа која производе нафту образују цене нафте, зависно од квалитета, на основу цена увозне нафте од 2.449,32 динара по тони.

Цене нафте образоване по одредби става 1. ове тачке важе франко произвођач, уз задржавање постојећих услова продаје.

2. Предузећа која производе деривате нафте образују цене за поједине деривате нафте тако да највише цене износе, и то за:

	Дин/л
1) моторни бензин:	
– МБ-86	3,524
– МБ-98	3,931
– БМБ-95	4,456
2) плинско уље – дизел-гориво:	
– Д-1	3,105
– Д-2	3,054
– Д-3	3,045
3) уље за ложење екстра лако (ЕЛ)	3,027
4) уље за ложење лако специјално (ЛС)	2,716

	Дин/kg
5) уље за ложење:	
– лако (Л)	2,739
– средње (С)	2,451
– средње нискосумпорно (СНС)	2,706
– тешко (Т)	2,011
– тешко нискосумпорно (ТНС)	2,410

	Дин/kg
6) млазно гориво (ГМ-1)	3,841

Цене осталих млазних горива образују се у паритету са ценом млазног горива (ГМ-1);

	Дин/kg
7) течни гас (пропан - ПН, бутан - БН и пропан-бутан смеша - ПБС)	3,116

Цене осталих течних горива образују се у паритету са ценама пропана и бутана;

	Дин/kg
8) авио-бензин (АБ-80/87)	4,502

Цене осталих авио-бензина образују се у паритету са ценом авио-бензина (АБ-80/87);

	Дин/kg
9) базно уље (I. V. 90)	4,351

Цене осталих базних уља образују се у паритету са ценом базног уља I. V. 90 према индексу вискозитета;

	Дин/kg
10) аромате:	
– бензен	5,439
– толуен	4,439
– О-ксилен	4,829
– МП-ксилен	4,431
– етил-бензен	7,070

11) специјални бензин за уљарице	4,569
12) специјални бензин за гуму	4,285

Цене осталих специјалних бензина образују се у паритету са ценом специјалног бензина за гуму;

	Дин/kg
13) медицински бензин	4,872
14) white-шпирит 140/200	3,220
15) петрол-кокс – калцинирани регулар	2,740

Цене осталих врста петрол-кокса образују се у паритету са ценом петрол-кокса – калцинираног регулара;

	Дин/kg
16) петролеј за осветљење	3,294
17) петролеј за моторе	3,288
18) петролеј за сигнале	3,294
19) парафини – кристални белени	6,549

Цене осталих парафина образују се у паритету са ценом парафина – кристалног беленог;

	Дин/kg
20) рафинате и дестилате - вртенски дестилат (ВЕД)	3,393

Цене осталих рафината и дестилата образују се у паритету са ценом вртенског дестилата (ВЕД).

Цене осталих деривата нафте које су утврђене Одлуком о јединственој класификацији делатности („Службени лист СФРЈ”, бр. 34/76, 62/77, 72/80, 77/82, 71/83, 68/84, 76/85, 28/86, 72/86, 78/87, 63/88, 6/89, 29/90 и 47/90) снижавају се за 11,2%.

Одредба става 2. ове тачке не односи се на битумен, минерална мазива и примарни бензин.

Цене производа из одредаба под 1 до 4 став 1. ове тачке важе франко пумпна станица, а ако се промет не врши преко пумпне станице, цене важе франко складиште купца.

Цене производа из одредаба под 5 до 20 став 1. ове тачке и цене образоване по одредби става 2. ове тачке важе франко утоварено у вагон, ауто-цистерну или танкер у месту произвођача.

3. Даном ступања на снагу ове одлуке престаје да важи Одлука о одређивању највиших цена нафте и деривата нафте („Службени лист СФРЈ”, бр. 85/90 и 8/91).

4. Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Савезно извршно веће

Е. п. бр. 100
14. марта 1991. године
Београд

Председник,
Анте Марковић, с. р.

207.

На основу члана 14. Закона о систему друштвене контроле цена („Службени лист СФРЈ”, бр. 84/89), Савезно извршно веће доноси

ОДЛУКУ

О НАЧИНУ ОБРАЗОВАЊА ЦЕНА ДЕРИВАТА НАФТЕ У ПРОМЕТУ

1. Предузећа која се баве прометом деривата нафте образују цене деривата нафте у промету применом износа за покриће трошкова из ове одлуке на набавну цену, и то за:

	Дин/л
1) моторни бензин, плинско уље и уље за ложење:	
– моторни бензин МБ-86	до 0,752
– моторни бензин МБ-98	до 0,909
– моторни бензин БМБ-95	до 1,437
– плинско уље – дизел-гориво Д-1	до 0,695
– плинско уље – дизел-гориво Д-2	до 0,674
– плинско уље – дизел-гориво Д-3	до 0,688
– уље за ложење – екстра лако (ЕЛ)	до 0,603
– уље за ложење – лако специјално (ЛС)	до 0,469

	Дин/kg
2) уље за ложење:	
– лако (Л)	до 0,211
– средње (С)	до 0,206
– средње нискосумпорно (СНС)	до 0,215
– тешко (Т)	до 0,110
– тешко нискосумпорно (ТНС)	до 0,133
3) млазно гориво (ГМ-1)	до 0,892
Учешће за покриће трошкова промета осталих млазних горива образује се у паритету са учешћем за покриће трошкова промета млазног горива (ГМ-1);	

	Дин/kg
4) авио-бензин (АВ-80/87)	до 0,809

Учешће за покриће трошкова промета осталих авио-бензина образује се у паритету са учешћем за покриће трошкова промета авио-бензина (АВ-80/87);

	Дин/kg
5) базно уље (I. V 90)	до 0,515

Учешће за покриће трошкова промета осталих базних уља образује се у паритету са учешћем за покриће трошкова промета базних уља (I. V 90) према индексу вискозитета;

	Дин/kg
6) аромате:	
– бензен	до 0,554
– толуен	до 0,452
– О-ксилен	до 0,492
– МП-ксилен	до 0,451
– етил-бензен	до 0,720
7) специјални бензин за уљарице	до 0,541
8) специјални бензин за гуму	до 0,507

Учешће за покриће трошкова промета осталих специјалних бензина образује се у паритету са учешћем за покриће трошкова промета специјалног бензина за гуму;

	Дин/kg
9) медицински бензин	до 0,577
10) white-шпирит 140/200	до 0,338
11) петрол-кокс – калцинирани регулар	до 0,325

Учешће за покриће трошкова промета осталих врста петрол-кокса образује се у паритету са учешћем за покриће трошкова промета петрол-кокса – калцинираног регулара;

	Дин/kg
12) петролеј за осветљење	до 0,631
13) петролеј за моторе	до 0,630
14) петролеј за сигнале	до 0,631
15) парафин – кристални белени	до 0,776

Учешће за покриће трошкова промета осталих парафина образује се у паритету са учешћем за покриће трошкова промета парафина – кристалног беленог;

	Дин/kg
16) рафинате и дестилате – вртенски дестилат (ВЕД)	до 0,356

Учешће за покриће трошкова промета осталих рафината и дестилата образује се у паритету са учешћем за покриће трошкова промета вртенског дестилата (ВЕД);

	Дин/kg
17) течни гас:	
а) за покриће трошкова промета течног гаса на мало у боцама, контејнерима и судовима – резервоарима који су уграђени у моторна возила	до 0,840

	Дин/kg
б) за покриће трошкова промета течног гаса на велико у боцама, контејнерима и резервоарима из којих се пуне судови – резервоари који су уграђени у моторна возила, као и за покриће трошкова промета на велико – ако се испорука врши у стабилним резервоарима и кроз цевоводе, осим ако се испорука врши индустријским потрошачима, пунионицама и фармама	до 0,578
в) за покриће трошкова промета течног гаса на велико – ако се испорука врши индустријским потрошачима, пунионицама и фармама у стабилним резервоарима и кроз цевоводе	до 0,373

Предузећа која се баве прометом течног гаса, уља за ложење (Л, С, СНС, Т и ТНС) и млазног горива (ГМ-1), ако те производе набављају из домаће производње и из увоза, могу цене тих производа образовати тако што на просечну набавну цену додају учешће за покриће трошкова промета. Просечна набавна цена образује се на основу набавних цена и количина из домаће производње и из увоза, које су остварене у периоду од последње промене просечне набавне цене до дана утврђивања нове просечне набавне цене, укључујући и зависне трошкове и остварене позитивне или негативне разлике из периода од последње промене просечне набавне цене.

Просечна набавна цена из става 2. ове тачке образује се најмање свака три месеца.

Ако предузеће које се бави прометом набави робу непосредно од произвођача или увозника и обави само промет на мало, може при образовању цена производа у промету на мало износ за покриће трошкова тог промета повећати до 50% од износа за покриће трошкова на велико.

Предузећа која се баве прометом течног гаса могу на просечну набавну цену течног гаса зарачунати, као зависан трошак, износ за покриће пуњења течним гасом, боца, контејнера и судова – резервоара који су уграђени у моторна возила до 26,96% од те цене.

2. Под набавном ценом деривата нафте, у смислу ове одлуке, подразумева се нето фактурна цена предузећа које се бави производњом деривата нафте, односно добављача, предузећа које се бави увозом и предузећа које се бави прометом на велико увећана за зависне трошкове.

3. Под зависним трошковима за деривате нафте, у смислу ове одлуке, подразумевају се: трошкови утовара и истовара производа, трошкови транспорта од стоваришта добављача до стоваришта купца, трошкови осигурања производа у транспорту, транспортни кало и трошкови транспорта од стоваришта купца до његових продавница, односно продајних места.

Као зависни трошкови из става 1. ове тачке могу се зарачунати само стварни трошкови које је друго предузеће имало и фактурисало купцу.

Изузетно од одредбе става 2. ове тачке, предузеће које се бави прометом може зарачунати зависне трошкове из става 1. ове тачке и ако транспорт, утовар и истовар и др. обави својим средствима, а највише до висине тарифе у јавном саобраћају која је образована у складу с прописима.

Ако предузеће које се бави прометом не може да утврди и обрачуна стварне зависне трошкове у моменту извршеног промета, изузетно може те трошкове обрачунати у планираним просечним износима или проценту, које уноси на посебан рачун временских разграничења, с тим да просечне зависне трошкове планира на основу остварених просечних зависних трошкова у претходној години, односно у претходном обрачунском периоду текуће године. Планирани просечни зависни трошкови и стварни зависни трошкови пратиће се најмање свака три месеца и усклађивати на основу књиговодствене евиденције, која се води на посебним рачунима временских разграничења, при чему ће се обавезно смањити, односно повећати планирани зависни трошкови за следећа три месеца за остварену позитивну, односно негативну разлику.

Усклађивање зависних трошкова из става 4. ове тачке врши се континуирано и преноси крајем године у следећу годину на посебне рачуне временских разграничења.

4. Ако у промету деривата нафте и минералних мази-ва учествује велики потрошач који самостално организује дистрибуцију и промет на мало (Југословенска народна армија), примењује се 25% од утврђеног износа за покриће трошкова промета на велико и на мало.

5. Даном ступања на снагу ове одлуке престаје да важи Одлука о начину образовања цена деривата нафте у промету („Службени лист СФРЈ”, бр. 85/90).

6. Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Савезно извршно веће

Е. п. бр. 99
14. марта 1991. године
Београд

Председник,
Анте Марковић, с. р.

208.

На основу члана 16. Закона о спољнотрговинском по-словању („Службени лист СФРЈ”, бр. 63/89 и 11/91), по прибављеном мишљењу Привредне коморе Југославије, Савезно извршно веће доноси

ОДЛУКУ

О ИЗМЕНИ ОДЛУКЕ О РАЗВРСТАВАЊУ РОБЕ НА ОБЛИКЕ ИЗВОЗА И УВОЗА

1. У Одлуци о разврставању робе на облике извоза и увоза („Службени лист СФРЈ”, бр. 48/90, 59/90, 73/90, 83/90, 6/91 и 8/91) у Списку робе са облицима извоза и увоза врше се следеће измене, и то:

1) у тар. ознаци 0702.00 у колони 7 у периоду од 1. ју-ла до 30. септембра скраћеница: „ЛБ” замењује се скраће-ницицом: „Кк”;

2) у тар. ознаци 0703.109 у колони 7 у периоду од 1. августа до 30. септембра скраћеница: „ЛБ” замењује се скраћеницом: „Кк”;

3) у тар. ознакама: 1404.20, 2510.10 и 2510.20, у колони 7 скраћеница: „ЛБС” замењује се скраћеницом: „ЛБ”;

4) у тар. ознакама: 1806.31, 1806.32 и 1806.90, у колони 7 скраћеница: „ЛБ” замењује се скраћеницом: „Кв”;

5) у тар. ознакама: 5111.11, 5111.19, 5111.20, 5111.30, 5111.90, 5208.11, 5208.12, 5208.13, 5208.19, 5208.21, 5208.22, 5208.23, 5208.29, 5208.31, 5208.32, 5208.33, 5208.39, 5208.41, 5208.42, 5208.43, 5208.49, 5208.51, 5208.52, 5208.53, 5208.59, 5209.11, 5209.12, 5209.19, 5209.21, 5209.22, 5209.29, 5209.31, 5209.32, 5209.39, 5209.41, 5209.42, 5209.43, 5209.49, 5209.51, 5209.52, 5209.59, 6105.10, 6106.10, 6109.10, 6110.101, 6110.102, 6110.109, 6110.201, 6110.202, 6110.209, 6203.421, 6203.429, 6204.621, 6204.629, 6205.10, 6205.20, 6206.20, 6206.30, 8703.10, 8703.211, 8703.212, 8703.214, 8703.219, 8703.221, 8703.222, 8703.224, 8703.229, 8703.2311, 8703.2312, 8703.232, 8703.234, 8703.235, 8703.236, 8703.239, 8703.241, 8703.242, 8703.244, 8703.245, 8703.246, 8703.249, 8703.311, 8703.312, 8703.314, 8703.319, 8703.321, 8703.322, 8703.324, 8703.325, 8703.326, 8703.329, 8703.331, 8703.332, 8703.334, 8703.335, 8703.336, 8703.339, 8703.901, 8703.902, 8703.904 и 8703.909 у колони 7 скраћеница: „ЛБ” замењује се скраћеницом: „ЛБС”.

2. Увоз робе из ове одлуке за коју су уговори закључе-ни до дана ступања на снагу ове одлуке и за коју су отво-рени акредитиви до тога дана врши се по облику увоза ко-ји је важио до ступања на снагу ове одлуке.

3. Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана об-јављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Савезно извршно веће

Е. п. бр. 95
7. марта 1991. године
Београд

Председник,
Анте Марковић, с. р.

209.

На основу члана 145. Закона о системима веза („Службени лист СФРЈ”, бр. 41/88, 80/89 и 29/90), савезни секретар за саобраћај и везе прописује

ПРАВИЛНИК

О УПОТРЕБИ ЈЕДИНСТВЕНИХ ИЗРАЗА, ПОЈМОВА, ЗНАКОВА И СКРАЋЕНИЦА ЗА ПРЕНОС ПОРУКА У СИСТЕМУ ВЕЗА

1. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим правилником прописује се употреба јединстве-них израза, појмова, знакова и скраћеница за пренос пору-ка у систему веза.

Члан 2.

Наведени изрази, у смислу овог правилника, имају следеће значење:

1) дуплексни рад је начин рада при коме се пренос омогућава истовремено у оба смера канала везе;

2) факсимил је облик телеграфије за пренос непокрет-не слике, са полутоновима или без полутонova, да би се на пријему добио трајан облик слике;

3) код је резултат поступка кодирања, тј. приказива-ња једног стања или значења на неки други, унапред дого-ворени начин. За пренос порука користе се и кодови који су утврђени системи симбола, у којима се алфанумерич-ким карактерима (словима, бројкама, њиховим комбина-цијама и сл.) арбитрарно дају одређена значења;

4) координисано универзално време (UTC) је времен-ска скала заснована на секунди (Међународног система је-диница), како ју је дефинисао CCIR, а коју одржава Међу-народни биро (BIR). За већину практичних примена веза-них за овај правилник, UTC је бројно једнако средњем сун-чевом времену примарног меридијана (0° географске дужине) раније изражаваном као GMT;

5) порука (саопштење) је садржај одређеног смисла и значења који садржи информацију или више информација. Може бити: писани текст, цртеж, слика, звук (говор, музи-ка и сл.) итд.;

6) пренос података је облик телекомуникације наме-њен за пренос информација у виду података;

7) радио-телеграм је телеграм који потиче од неке мо-билне станице или мобилне земаљске станице, или је на-мењен тој станици, који се у целини или делимично прено-си радио-каналима мобилне службе или мобилне сателит-ске службе;

8) радио-телекс-веза је телекс-веза која потиче од неке мобилне станице или мобилне земаљске станице или је на-мењена тој станици, која се у целини или делимично остварује радио-каналима мобилне службе или мобилне са-телитске службе;

9) радио-телефонска веза је телефонска веза која по-тиче од неке мобилне станице или мобилне земаљске ста-нице, или је намењена тој станици, која се у целини или делимично остварује радио-каналима мобилне службе или мобилне сателитске службе;

10) семи-дуплексни рад је начин рада код кога је на једном крају кола симплексни рад, а на другом крају дуп-лексни рад;

11) скраћеница је правилима за пренос порука утврђе-на комбинација алфанумеричких, а изузетно и других сиг-нала, настала суспензијом или контракцијом појмова који су саставни део поруке. Скраћенице могу настати и као ак-роними појмова који су саставни део поруке;

12) сигнал је кратка порука унапред утврђеног обли-ка. Користи се у сигналној, односно бежичној и жичној ве-зи ради скраћења времена преноса;

13) симплексни рад је начин рада при коме се пренос омогућава наизменично у оба смера везе, нпр. помоћу руч-ног управљања;

14) срицање (речи позивног знака или слично) је изговарање речи чије је почетно слово исто као слово које се потврђује;

15) телефонија је облик телекомуникације првенствено намењен за размену информација у виду говора;

16) телеграфија је облик телекомуникације у коме су преношене информације намењене регистрацији у доласку у облику графичког документа; те информације могу понекад бити представљене у другом облику или усклађене за каснију употребу. Графички документ је носилац информација на коме је постојано забележен писан или штампан текст или фиксна слика, а који је погодан за класификовање или разматрање;

17) телеграм је писани текст који је намењен преносу телеграфијом ради достављања примаоцу. Овај термин такође укључује радио-телеграм ако није друкчије одређено;

18) телекс (служба) је телеграфска служба која омогућава претплатницима да међусобно комуницирају преко јавне телекомуникацијске мреже директно и повремено, помоћу апарата који раде на старт-стоп принципу;

19) телематичке службе су телекомуникацијске службе, као допуна конвенционалним телеграфским или телефонским службама, које се у општем случају користе техником даљинског процесирања ради омогућавања кориснику да прими или шаље јавне или приватне информације, или да спроводи операције као што су претраживање датотека, резервисање, комерцијалне или банкарске трансакције.

Примери телематичких служби: факсимил, телетекс, видеографија итд.

Напомена: Телематичке службе не укључују дифузију звучног или телевизијског програма;

20) телетекс служба је телематичка служба за пренос текста која, у односу на телекс-службу, пружа додатне могућности, посебно оне које се односе на додатне функције машинског писања и могућности даљинског процесирања текстова.

Напомена: Појмови „телетекс“ и „телетекст“ се односе на два различита концепта;

21) телевизија је облик телекомуникације за пренос променљивих слика непокретних или покретних објеката. Изрази који нису овде наведени имају значења наведена у југословенском стандарду JUS N.A0.716.

Члан 3.

Кад може доћи до неспоразума због сличности у изговору неких гласова, речи и бројева, нарочито у случајевима сметњи, слабе чујности и слично, примењује се срицање.

За срицање се користе следеће табеле:

1) Табела број 1 – у телефонским и радио-телефонским везама у Југославији;

2) Табела број 2 (ICAO/ITU табела срицања) – у међународним радио-телефонским везама;

3) Табела број 3 (табела срицања француског изговора) – у међународним телефонским везама;

4) Табела број 4 (табела срицања енглеског изговора) – у међународним телефонским везама.

Употреба табела бр. 3 и 4 зависи од говорног подручја са којим се успоставља телефонска веза.

ТАБЕЛА СРИЦАЊА КОЈА СЕ КОРИСТИ У ТЕЛЕФОНСКИМ И РАДИО-ТЕЛЕФОНСКИМ ВЕЗАМА У ЈУГОСЛАВИЈИ

Табела број 1

Слово	Реч	Слово	Реч	Бројка	Реч
A	Авала	Ѓ	Ѓуприја	1	Јединица
B	Београд	Є	Єачак	2	Два
C	Цетиње	Ђ	Ђаково	3	Три
D	Дрвар	Dž	Џамија	4	Четири
E	Европа	Lj	Љубљана	5	Петица
F	Фоча	Nj	Његош	6	Шест

Слово	Реч	Слово	Реч	Бројка	Реч
G	Горица	Š	Шибеник	7	Седам
H	Херој	Ž	Жабљак	8	Осам
I	Истра			9	Девет
J	Јадран			0	Нула
K	Косово				
L	Лика				
M	Мостар				
N	Ниш				
O	Осијек				
P	Пирот				
Q	Кворум				
R	Рума				
S	Скопје				
T	Тетово				
U	Ужице				
V	Ваљево				
W	Дупло ве				
X	Икс				
Y	Ипсилон				
Z	Загреб				

ТАБЕЛА СРИЦАЊА ICAO/ITU КОЈА СЕ КОРИСТИ У МЕЂУНАРОДНИМ РАДИО-ТЕЛЕФОНСКИМ ВЕЗАМА

Табела број 2

Слово	Реч	Изговор
A	Alpha	Àlfa
B	Bravo	Bràvou
C	Charlie	Çàrli
D	Delta	Dèlta
E	Echo	Èko
F	Foxtrot	Fòkstròt
G	Golf	Gòlf
H	Hotel	Hòutèl
I	India	Ìndia
J	Juliet	Džùlièt
K	Kilo	Kìlou
L	Lima	Lìma
M	Mike	Majk
N	November	Novèmber
O	Oscar	Oska
P	Papa	Papà
Q	Quebec	Kvebèk
R	Romeo	Ròmìou
S	Sierra	Sijèra
T	Tango	Tàngo
U	Uniform	Jùniform
V	Victor	Vikta
W	Whiskey	Viski
X	X-Ray	Èksrej
Y	Yankee	Jènki
Z	Zulu	Zùlu

Бројка или знак	Кодна реч	Изговор*
0	Nadazero	NA-DA-ZI-RO
1	Unaone	U-NA-UAN
2	Bissotwo	BI-SO-TU
3	Terrathree	TE-RA-TRI
4	Kartefour	KAR-TE-FOR
5	Pantafive	PAN-TA-FAIV
6	Soxisix	SOK-SI-SIKS
7	Setteseven	SE-TE-SEVEN
8	Oktoeight	OK-TO-EIT
9	Novenine	NO-VE-NAINER
Децимални зарез	Decimal	DE-SI-MAL
Тачка	Stop	STOP

* Сваки слог треба једнако нагласити

ТАБЕЛА

СРИЦАЊА (ФРАНЦУСКИ ИЗГОВОР) КОЈА СЕ КОРИСТИ У МЕЂУНАРОДНИМ ТЕЛЕФОНСКИМ ВЕЗАМА

Табела број 3

Слово	Реч
A	Amsterdam
B	Baltimore
C	Casablanca
D	Denmark
E	Edison
F	Florida
G	Gallipoli
H	Havana
I	Italia
J	Jerusalem
K	Kilogramme
L	Liverpool
M	Madagaskar
N	New York
O	Oslo
P	Paris
Q	Quebec
R	Roma
S	Santiago
T	Tripoli
U	Upsala
V	Valencia
W	Washington
X	Xantippe
Y	Yokohama
Z	Zurich

ТАБЕЛА

СРИЦАЊА (ЕНГЛЕСКИ ИЗГОВОР) КОЈА СЕ КОРИСТИ У МЕЂУНАРОДНИМ ТЕЛЕФОНСКИМ ВЕЗАМА

Табела број 4

Слово	Реч
A	Alfred
B	Benjamin
C	Charles
D	David
E	Edward
F	Frederick
G	George
H	Harry
I	Isaac
J	Jack
K	King
L	London
M	Mary
N	Nellie
O	Oliver
P	Peter
Q	Queen
R	Robert
S	Samuel
T	Tommy
U	Uncle
V	Victor
W	William
X	Xray
Y	Yellow
Z	Zebra

Члан 4.

Када се у поруци преноси податак о времену, примењује се:

1) локално време – у везама између корисника у земљи;

2) универзално координисано време – у везама између корисника у земљи и страног корисника.

Време се изражава групом од четири бројке од 0000 до 2359, од којих прве две означавају сате, а последње две минуте.

Члан 5.

Када се у поруци преноси податак о локацији станице изражен у географским координатама, тај податак се преноси у следећем облику:

1) за географску ширину – две бројке које означавају степене, слово N или S које означава северну или јужну ширину и две бројке које означавају минуте (пример: 43N25);

2) за географску дужину – три бројке које означавају степене, слово E или W које означава источну или западну дужину и две бројке које означавају минуте. Ако је географска дужина мања од 100 степени, испред бројки се додаје нула (пример: 018E21).

II. СКУПОВИ ЗНАКОВА ЗА ПРЕНОС

1. Скупови знакова за телеграфске преносе

а) Морзев код

Члан 6.

За телеграфски пренос у телеграфским системима са ручном отпремом и пријемом на слух користи се Морзев код.

Морзев код се може користити и у телеграфским системима у којима се користе аутоматски уређаји за генерисање телеграфских сигнала и/или уређаји за визуелни пријем

Морзев код је приказан у табели број 5.

ТАБЕЛА МОРЗЕОВОГ КОДА

Табела број 5

С л о в а					
Слово	Код	Слово	Код	Слово	Код
A	.-	J	-.--	S	...-
B	-...-	K	-. -	T	-. -
C	-.-.-	L	.-..	U	..-.
D	.-.	M	..--	V	...-
E	.	N	-. -	W	-. -
F	..-.	O	---.	X	-. -
G	-.-.	P	..-.-	Y	..-.-
H		Q	-. -	Z	..-.-
I	..	R	.-.-		

Б Р О Ј К Е

Бројка	Код	Бројка	Код
1	.- - - -	6	-
2	.. - - -	7	-
3	... - -	8	-
4	 -	9	-
5		0	- - - - -

Знаци интерпункције и остали знаци

Знак	Код	Знак	Код
Тачка (.)	.-	Раставница (=)	-
Зарез (/)	- . - . -	Разломачка црта (/)	-
Две тачке (:)	- . - . -	Лева заграда ((	- . - . -
Упитник (?)	.. - . -	Десна заграда)	- . - . -
Апостроф (')	- . - . -	Знак навода (")	-
Спојница, цртица, односно минут	-	(+)	-
Знак грешке отправљати као низ од 6 до 8 тачака			

Члан 7.

Сви знаци Морзеовог кода отправљају се као један знак.

Члан 8.

Слова која нису предвиђена у табели број 5 отправљају се на начин приказан у табели број 6.

ОТПРАВЉАЊЕ СЛОВА

Табела број 6

Слово	Отправља се као:
Ї	C
Ї	C
Ђ	DJ
Ѕ	S
Џ	Z

Ћирилична слова српскохрватске и македонске азбуке отправљају се на начин приказан у табели број 7.

ОТПРАВЉАЊЕ СЛОВА

Табела број 7

Слово	Отправља се као:
Љ	LJ
Њ	NJ
Ђ	DJ
Џ	DZ
Ѕ	Z
Ѓ	DJ
Ќ	C

Члан 9.

Значења која нису обухваћена у члану 8. овог правилника треба отправљати овако:

1) римски број отправљати као да је написан арапским бројкама, с тим што испред њега треба откуцати скраћеницу RIM (на пример: број MCMLXXI отправити овако: RIM 1971);

2) разломак отправљати откуцавањем, најпре броја у бројитељу, затим разломачке црте и на крају броја у именитељу;

3) цео број са разломком отправљати спајањем целог броја са разломком спојницом (на пример: број $4\frac{1}{2}$ отправљати овако: 4-1/2);

4) знак процента (%) и промила (‰) отправљати откуцавањем најпре нула, затим разломачке црте и на крају једне нуле (за проценте), односно две нуле (за промиле);

5) децималне бројеве отправљати онако како су написани;

6) цео број или разломак иза кога стоји знак за процент или промил отправљати откуцавањем целог броја или разломка према тач. 2. и 3. овог става, затим спојнице и, на крају, знак за процент или промил, према тачки 4 (на пример: 2% отправити као: 2-0/0, а $4\frac{1}{2}\%$ као: 4-1/2 - 0/0);

7) знак за минуте отправљати као апостроф, а знак за секунде као два апострофа (не као наводник);

8) остале знаке отправљати овако: знак за сабирање (+) као знак (+), знак за одузимање (-) као знак за спој-

ницу (минус), знак за множење (×) као слово (x), знак за дељење (÷) као две тачке (:), знак за дељење и односе (/) као разломачку црту (/) и знак једнакости (=) као раставницу (=).

При отправљању, сваки знак Морзеовог кода откуцава се тако да се не може заменити другим знаком (не сме личити на други знак). Ради тога:

1) однос трајања цртице (-) према тачки (.) треба да износи 3 : 1;

2) размак између елемената једног Морзеовог знака треба да буде раван дужини трајања тачке;

3) размак између Морзеових знакова треба да буде раван дужини трајања цртице;

4) размак између речи, односно група треба да буде раван дужини трајања седам тачака.

б) Телеграфски системи за аутоматску отпрему и пријем

Члан 10.

За телеграфски пренос у телеграфским системима за аутоматску отпрему и пријем који се користе директним штампањем употребљава се Међународна телеграфска абецета број 2 (ITA 2).

Комбинације међународне телеграфске абетеце број 2 (ITA 2) стварају се уређеним низом од пет битова који представља карактер.

Међународна телеграфска абецета број 2 (ITA 2) приказана је у табели број 8.

МЕЂУНАРОДНА ТЕЛЕГРАФСКА АБЕЦЕТА БРОЈ 2

Табела бр. 8

Редни број комбинација	При коришћењу слова	При коришћењу бројева	Бинарни приказ 1 2 3 4 5
1	A	-	1 1 0 0 0
2	B	?	1 0 0 1 1
3	C	:	0 1 1 1 0
4	D	ко је ³⁾	1 0 0 1 0
5	E	3	1 0 0 0 0
6	F	1)	1 0 1 1 0
7	G	1)	0 1 0 1 1
8	H	1)	0 0 1 0 1
9	I	8	0 1 1 0 0
10	J	звучни сигнал	1 1 0 1 0
11	K	(	1 1 1 1 0
12	L	)	0 1 0 0 1
13	M	.	0 0 1 1 1
14	N	,	0 0 1 1 0
15	O	9	0 0 0 1 1
16	P	0	0 1 1 0 1
17	Q	1	1 1 1 0 1
18	R	4	0 1 0 1 0
19	S	,	1 0 1 0 0
20	T	5	0 0 0 0 1
21	U	7	1 1 1 0 0
22	V	=	0 1 1 1 1

Редни број комбинација	При коришћењу слова	При коришћењу бројева	Бинарни приказ 1 2 3 4 5
23	W	2	1 1 0 0 1
24	X	/	1 0 1 1 1
25	Y	6	1 0 1 0 1
26	Z	+	1 0 0 0 1
27	Враћање колица		0 0 0 1 0
28	Нови ред		0 1 0 0 0
29	Слова	2)	1 1 1 1 1
30	Бројеви		1 1 0 1 1
31	Размак		0 0 1 0 0
32	Неперфорирана трака		0 0 0 0 0

Примедбе:

- 1) Ове комбинације се могу користити за карактере националних азбука.
- 2) Ова комбинација се такође користи за брисање у случају аутоматског отправања.
- 3) Ова комбинација ставља у покрет аутомат за давање одзивника телеграфског терминала са којима се ради.

Штампани симболи за управљачке знаке приказани су у табели број 9.

Табела број 9

Функција	Комбинација број	Случај	Симбол	Алфабетско приказивање
Ко је?	4	Бројке	или	EQ
Звучни сигнал (звоно)	10	Бројке		BL
На траг	27	Бројке и слова	←	CR
Нови ред	28	Бројке и слова	≡	LF
Слова	29	Бројке и слова	↓	SL или LS
Бројке	30	Бројке и слова	↑	SF или FS
Размак	31	Бројке и слова	Δ	SP
Неперфорирана трака	32	Бројке и слова	□	NU

Члан 11.

Слова која нису предвиђена у табели број 8 могу се у телеграфском саобраћају у СФРЈ (осим у јавном телеграфском саобраћају) отправањати на начин приказан у табели број 10.

Табела број 10

Слово	Отправља се као:
Ѓ	CH
Ѕ	CC

Слово	Отправља се као:
Ѓ	DJ
Ѕ	SS
Ž	ZZ

Члан 12.

За телеграфски пренос у радио-телекс-системима користи се седмозначни код са аутоматском корекцијом грешке, приказан у табели број 11.

Табела број 11

Редни број комбинације	При коришћењу слова	При коришћењу бројева	Приказ кодне комбинације
1	A	-	B B Y Y Y B
2	B	?	Y B Y Y B B
3	C	:	B Y B B Y Y
4	D		B B Y Y B Y B
5	E	3	Y B B Y B Y B
6	F		B B Y B B Y Y
7	G		B Y B Y B B Y
8	H		B Y Y B Y B B
9	I	8	B Y B B Y B B
10	J	звучни сигнал	B B Y B Y Y
11	K	(	Y B B B Y Y
12	L	)	B Y B Y Y B B
13	M	.	B Y Y B B B Y
14	N	,	B Y Y B B Y B
15	O	9	B Y Y Y B B B
16	P	∅	B Y B B Y B Y
17	Q	1	Y B B B Y B Y
18	R	4	B Y B Y B Y B
19	S	,	B B Y B Y Y B
20	T	5	Y Y B Y B B B
21	U	7	Y B B B Y Y B
22	V	=	Y Y B B B B Y
23	W	2	B B B Y Y B Y
24	X	/	Y B Y B B B Y
25	Y	6	B B Y B Y B Y
26	Z	+	B B Y Y Y B Y
27	Враћање колица		Y Y Y B B B B
28	Нови ред		Y Y B B Y B B
29	Слова		Y B Y B B Y B
30	Бројеви		Y B B Y B B Y
31	Размак		Y Y B B B Y B
32	Неперфорирана трака		Y B Y B Y B B

Седмозначни код са аутоматском корекцијом грешке примењује се као:

- 1) ARQ – аутоматски захтев за понављање;
- 2) FEC – корекција грешке временским диверзитетом за циркуларне везе.

Техничке карактеристике ових система морају одговарати важећим препорукама Међународног саветодавног комитета за радио-комуникације.

Поред кодних комбинација из табеле број 11, у системима са аутоматском корекцијом грешке примењују се и кодне комбинације приказане у табели број 12. У табелама бр. 11 и 12 словом В је означен сигнал више фреквенције, а словом У сигнал ниже фреквенције.

Табела број 12

ARQ систем	Кодна комбинација
Контролни сигнал 1 (CS1)	В У В У У В В
Контролни сигнал 2 (CS2)	У В У В У В В
Контролни сигнал 3 (CS3)	В У У В В У В
Сигнал мировања β	В В У У В В У
Сигнал мировања α	В В В У У У
Сигнал понављања (RQ)	У В В У У В В
FEC систем	
Фазирајући сигнал 1 (α)	В В В У У У
Фазирајући сигнал 2 (RQ)	У В В У У В В

Карактери из табеле број 12 се не штампају.

2. Скупови знакова за размену података

Члан 13.

За размену података кодираних са седам битова између система за аутоматску обраду података користи се скуп знакова садржан у стандардима JUS.I.B1.001 и JUS.I.B1.004.

III. КОДОВИ ЗА ОЦЕНУ КВАЛИТЕТА ВЕЗЕ

Члан 14.

Квалитет преноса порука у радио-телеграфским везама може се оцењивати проценом следећих карактеристика:

- 1) јачине сигнала;
- 2) сметњи;
- 3) шума;
- 4) сметњи у простирању;
- 5) проценом целине.

Вредност сваке наведене карактеристике изражава се бројкама од 1 до 5, тако да се квалитет преноса изражава са пет бројки.

SINPO-код за процену квалитета преноса приказан је у табели број 13.

Табела број 13

ТАБЕЛА SINPO-КОДА

Процена	SINPO			
	Јачина сигнала	Штетни утицаји		
		Сметње	Шум	Сметње у простирању
5	Изврсна	Не постоје	Не постоји	Никакве

Процена	SINPO				
	Јачина сигнала	Штетни утицаји			Процена целине
		Сметње	Шум	Сметње у простирању	
4	Добра	Слабе	Слаб	Слабе	Добра
3	Задовољавајућа	Умерене	Умерен	Умерене	Задовољавајућа
2	Слаба	Јак	Јак	Јак	Слаба
1	Једва чујна	Врло јак	Врло јак	Врло јак	Неупотребљива

Ако нека карактеристика није процењена, уместо бројке употребљава се слово Х.

Извештај о оцени квалитета преноса порука састоји се од израза SINPO-кода иза ког следи група од пет бројки.

Процена целине означава се према табелама бр. 14 и 15.

Табела број 14

Процена целине	Аутоматски рад
5 – изврсна	четвороканални мултиплекс са временском расподелом
4 – добра	двоканални мултиплекс са временском расподелом
3 – задовољавајућа	једноставни штампач са старт-стоп-сигналима
2 – слаба	позивни знаци и сигнали ВК и ХQ, читљиви
1 – неупотребљива	нечитљиво/неразумљиво

Табела број 15

Процена целине	Рад са Морзевим кодом
5 – изврсна	велике брзине
4 – добра	брзине реда 100 речи у минути
3 – задовољавајућа	брзине реда 50 речи у минути
2 – слаба	позивни знаци и сигнали ВК и ХQ читљиви
1 – неупотребљива	нечитљиво/неразумљиво

Члан 15.

Квалитет преноса порука у радио-телефонским везама оцењује се проценом следећих карактеристика:

- 1) јачина сигнала;
- 2) сметњи;
- 3) шума;
- 4) сметњи у простирању;
- 5) фреквенције фединга;
- 6) квалитета модулације;
- 7) степена модулације;
- 8) проценом целине.

Вредност сваке наведене карактеристике изражава се бројкама од 1 до 8, тако да се квалитет преноса изражава са осам бројки.

SINPFEMO-код за процену квалитета преноса у радио-телефонским везама приказан је у табели број 16.

ТАБЕЛА SINPFEMO-КОДА

Табела број 16

Процена	Јачина сигнала	SINPFEMO						
		Штетни утицаји				Модулација		
		Сметње	Шум	Сметње у простирању	Фреквенција фединга	Квалитет	Степен	Процена целине
5	Изврсна	Не постоје	Не постоје	Никакве	Никаква	Изврстан	Максималан	Изврсна
4	Добра	Слабе	Слаб	Слабе	Спора	Добар	Добар	Добра
3	Задовољавајуће	Умерене	Умерен	Умерене	Умерена	Задовољавајући	Задовољавајући	Задовољавајућа
2	Слаба	Јаке	Јак	Јаке	Брза	Слаб	Слаб или никакав	Слаба
1	Једва чујна	Врло јаке	Врло јак	Врло јаке	Врло брза	Врло слаб	Стално прекомеран	Неупотребљива

Ако нека карактеристика није процењена, уместо бројке употребљава се слово X.

Извештај о оцени квалитета преноса порука састоји се од израза SINPFEMO-кода иза кога следи група од осам бројки.

Процена целине означава се према табели број 17.

Табела број 17

ПРОЦЕНА ЦЕЛИНЕ

Процена целине	Радни услови	Квалитет
5 – изврсна	квалитет сигнала није угрожен	комерцијални
4 – добра	квалитет сигнала незнатно угрожен	
3 – задовољавајућа	квалитет сигнала озбиљно угрожен: канал употребљив за оператора или искусног претплатника	једва комерцијални
2 – слаба	канал једва употребљив за оператора	некомерцијални
1 – неупотребљива	канал неупотребљив за оператора	

SINPFEMO-код се може употребљавати и за оцењивање квалитета преноса код телеграфије.

IV. КОДОВИ, СКРАЋЕНИЦЕ И ИЗРАЗИ ЗА ПРЕНОС ПОРУКА

Члан 16.

При преносу порука, ради лакшег споразумевања и скраћивања порука, као и ради избегавања неспоразума у случајевима сметњи, употребљавају се скраћенице и кодови.

1. Q-код

Члан 17.

Q-код се употребљава у радио-комуникацијама првенствено за пренос порука радио-телеграфијом.

Неке кодне комбинације Q-кода могу имати појачано или одречно значење кад непосредно иза кодне

комбинације следи слово C или слово NO (у радио-телефонији изговарани као: CHARLIE или NO).

Значење додељено кодној комбинацији Q-кода може бити појачано или употпуњено одговарајућим додавањем других група, позивних знакова, имена места, бројки, бројева итд. Празни простори означени тачкама допуњују се необавезним обавештењима. Та обавештења треба отправљати оним редом којим су наведена у тексту.

Кодна комбинација Q-кода добија упитни облик кад иза ње следи упитник у радио-телеграфији, односно RQ (ROMEO QUEBEC) у радио-телефонији. Када се кодна комбинација употребљава као питање, а иза ње следи додатна или комплементарна информација, упитник (или RQ) треба да следи иза те информације.

Кодне комбинације које имају алтернативна значења означена бројевима обавезно се употпуњују одговарајућим бројкама ради указивања на тачно значење. Ове бројке се отправљају непосредно после кодне комбинације.

Подаци о времену који се дају уз кодне комбинације Q-кода изражавају се као координирано универзално време (UTC), осим ако није изричито другачије наглашено у питању или одговору.

Члан 18.

У делу који се односи на све радио-комуникацијске службе Q-код ће се примењивати у складу са Правилником о радио-комуникацијама (Одељак I Додатка 13) који је ратификован уз Међународну конвенцију о телекомуникацијама („Службени лист СФРЈ”, бр. 6/86 – Међународни уговори).

У делу који се односи на поморску мобилну службу Q-код ће се примењивати у складу са Правилником о радио-комуникацијама (Одељак I Додатка 14) који је ратификован уз Међународну конвенцију о телекомуникацијама („Службени лист СФРЈ”, бр. 6/86 – Међународни уговори).

2. Различите скраћенице и сигнали

Члан 19.

Различите скраћенице и сигнали који се односе на све радио-комуникацијске службе примењиваће се у складу са Правилником о радио-комуникацијама (Одељак II Додатка 13) који је ратификован уз Међународну конвенцију о телекомуникацијама („Службени лист СФРЈ”, бр. 6/86 – Међународни уговори).

Различите скраћенице и сигнали који се односе на мобилну службу примењиваће се у складу са Правилником о радио-комуникацијама (Одељак II Додатка 14) који је ра-

тификован уз Међународну конвенцију о телекомуникацијама („Службени лист СФРЈ”, бр. 6/86 – Међународни уговори).

Члан 20.

Различите скраћенице и сигнали који се односе на телекс-службу, GENTEX службу, JATES службу и међународну јавну телеграфску службу приказани су у табелама бр. 18, 19, 20 и 21.

Табела број 18

**СКРАЋЕНИЦЕ
И СИГНАЛИ КОЈИ СЕ КОРИСТЕ
У ТЕЛЕКС-СЛУЖБИ**

ABS	– претплатник одсутан/уред затворен
ANUL	– поништите
BK	– прекидам
CFM	– потврдите молим/потврђујем
CI	– конверзација није могућа
COL	– савињање молим/савињујем
CRV	– да ли добро преузimate/ја преузимамо добро
DER	– сметње
DF	– у вези сте са позваним претплатником
FMT	– грешке у формату
GA	– можете отправљати/могу ли отправљати?
INF	– претплатник се повремено не може добити, зовите службу обавештења
ITL	– отправљају доцније
JFE	– уређај затворен због празника
MNS	– минуте
MOM	– чекајте/чекање
MUT	– оштећен
NA	– саопштење за тог претплатника није дозвољено
NC	– нема водова
NCH	– број промењен
NI	– нема идентификације слободне линије
NP	– позвани није био или није више претплатник
NR	– наведите ваш позивни број/мој позивни број је...
OCC	– претплатник заузет
OK	– сагласан/да ли сте сагласни?
P ¹) (или бројка 0)	– прекините вашу предају
PPR	– папир
R	– примљено
RAP	– зваћу вас поново
RPT	– поновите/понављам
RSBA	– ретрансмисија ће бити покушана
SSSS	– овде спремно за отправљање података
SVP	– молим/изволите
TAX	– колико је такса/такса износи...
TEST MSG	– молим отправите један пробни телеграм
THRU	– ви сте у вези са телексом
TPR	– телепринтер
W	– речи
WRU	– ко је тамо?
XXXXX	– грешка

¹) Треба понављати све док се предаја не заустави

Скраћеница ABS, DER, NA, NC, NP и OCC користе се и у радио-телекс-служби под следећим условима:

ABS – претплатник одсутан/уред затворен (користи се када радио-везу није могуће успоставити, тј. када

је радио-уређај у квару, када је брод ван зоне покривања или када је терминал искључен);

DER – сметње (користи се када су радио-простирање и придружени поступак нормални, али телепринтер не одговара на WRU сигнале);

NA – саопштење за тог претплатника није дозвољено (користи се када је бродски број забрањен или када се покушава позивати неовлашћени групни позив);

NC – нема водова (користи се када се појави загушење у мрежи или у комутационим уређајима);

NP – позвани није био или није више претплатник (користи се када је примљени бродски број неважећи);

OCC – претплатник заузет (користи се када је бродска станица заузета).

Табела број 19

**СКРАЋЕНИЦЕ
И СИГНАЛИ КОЈИ СЕ КОРИСТЕ
У GENTEX СЛУЖБИ**

ABS	– телеграфска централа је затворена
ADRS	– адреса
ANH	– преоптерећеност, загушење
ANUL	– поништите
BK	– прекидам
CALL NR	– национални позивни број гентекс-централе
CCT	– вод
CFM	– потврдите, молим/потврђујем
CI	– конверзација могућа
CK	– проверите број речи, молим
CLA	– врста телеграма
COL	– савињање: дајте, молим/дајем службено понављање
CRV	– како примате?
CTF	– исправка следи
DBL	– двострука(е) реч(и)
DEB	– телеграф (радно место) за случај загушења
DER	– у сметњи
DER MOM	– лош пријем, не прекидајте, испитујемо вод
DETR	– преусмеравам за... (преусмерите за...) правац преусмеравања?
DIF	– различит
DTE	– датум пријема
FIG	– број(еви)
FVS	– пет
GA	– можете отправљати
IND	– сигнал за одливник
INQ	– посебно радно место за обраду службених notiца и службених обавештења
LTR	– слово(а)
MNS	– минуте
MOM	– чекајте, молим!
MOM PPR	– чекајте, молим, сметња код папирне траке
MUT	– изопачен
NA BK	– не примамо телеграме за тај телеграф; прекидам
NC	– нема вода
NCH	– промењен број
NOT R	– није преузет
NP	– тражени број није био/није више у употреби
NR	– број
OCC	– заузет
O/D	– одређени телеграф
OK	– сагласан
OMTD	– испуштено
O/O	– полазни телеграф
PBL	– службени део телеграма
PPR	– папир
QGA	– могу ли отправљати?

QOK	- да ли сте сагласни?
R...	- преузето
RAFSO	- други захтев
RAP	- знају поново
RDI	- саопштење поново упућено
REF	- референце
ROUTE	- усмерите за... (усмеравам за...) (правац усмеравања)
RPFR	- припремите свој перфоратор
RPFR TXT	- припремите свој перфоратор ради дугачког или тешког садржаја или телеграма са истим садржајем
RPT	- поновите, молим/понављам
RPT AA	- поновите све иза...
RPT AB	- поновите све испред...
RPT ALL	- поновите цео телеграм...
RPT BN	- поновите све између ...и...
RPT SRL	- поновите локални број који је дала централа отправљања
NR	- поновите пријемни број
RPT TG	- поновите садржај
NR	- поновите реч иза...
RPT TXT	- поновите реч испред...
RPT WA	- потпис
RPT WB	- локални број који је дала гентекс-централа отправљања
SIG	- службена ознака
SRL NR	- молим вас
SVIN	- зауставите отправљање
SVP	- техничка служба/обавестићу техничку службу
T ^{*)}	- молим дајте пробни телеграм
TCHN	- телеграм
TEST MSG	- пријемни број телеграма...
TG	- десет
TG NR	- трострука(е) реч(и)
TNS	- телепринтер
TPLE	- садржај
TPR	- употребите гентекс-код, молим!
TXT	- реч(и)
UTCOD	- чекамо одговор на наше службено обавештење
W	- чекамо/чекам
WEFXU	- знак грешке
WTG	- крај отправљања; желите ли отправљати?
XXXXX	
+	
?	

^{*)} Односно комбинација ред. број 20 Међународне телеграфске абетцеде број 2 (Т односно 5) понављана док се предаја не заустави

СКРАЋЕНИЦЕ И СИГНАЛИ КОЈИ СЕ КОРИСТЕ У JATES СЛУЖБИ

Табела број 20

ADS	- адреса
ANUL	- брисати
CFM	- потврдите/потврђујемо
CK	- број речи
COL	- исправка следи
FIG	- бројеви
FVS	- дајемо сваку пету реч
MDT	- упутнички телеграм
MUT	- изопачен
O/O	- полазни телеграф
O/D	- одредишни телеграф
OMTD	- изостављен
PBL	- службени део телеграма
RPT	- молим поновите/понављамо
RPT AA...	- поновите све после...
RPT AB...	- поновите све испред...
RPT BN...	- поновите све између ... и ...
RPT TXT	- поновите садржај
RPT WA	- поновите реч иза ...

RPT WB	- поновите реч испред ...
SIG	- потпис
SVP	- молим/молимо
TG	- телеграм
TNS	- дајемо сваку десету реч
WTG	- чекамо/чекам
ZCD	- сравњење (колација) се не слаже
ZCO	- сравњење (колација) изостављено

СКРАЋЕНЕ СЛУЖБЕНЕ ОЗНАКЕ КОЈЕ СЕ КОРИСТЕ У МЕЂУНАРОДНОЈ ЈАВНОЈ ТЕЛЕГРАФСКОЈ СЛУЖБИ

Табела број 21

Скраћена службена ознака	Значење
A	телеграми или службена обавештења
CONFERENCE	телеграми ослобођени плаћања (UIT)
ETATPRIORITE	телеграми који се односе на примену повеће Уједињених нација
ETAT или ETATPRIORITE	државни телеграми
FAX x (x = број факсимила)	предаја телеграма факсимилом
J x (x = број дана)	рок чувања радио-телеграма у земаљским станицама
LT	телеграми-писма
LTF	државни телеграми-писма
LX	луксузни образац
LXDEUIL	луксузни образац за саучешћа
OBS	метеоролошки телеграми
POSTFIN	телеграми поштанских финансијских служби
RCT	телеграми који се односе на лица заштићена у време рата на основу Женевских конвенција од 12. августа 1949. године
SVH	телеграми који се односе на безбедност људских живота
TF x (x = телефон-ски број)	саопштавање телеграма телефоном
TLX x (x = број телекса)	предаја телеграма телепринтером
TTX x (x = број телетекса)	предаја телеграма телексом
URGENT	хитно отправљање и уручење

V. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 21.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Бр. 8/1-01-001/91
14. фебруара 1991. године
Београд

Савезни секретар
за саобраћај и везе,
Јоже Слокар, с. р.

210.

На основу члана 36. став 1. тачка 2. Закона о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе („Службени лист СФРЈ”, бр. 55/78 и 58/85), у сагласности са Савезним секретаријатом за трговину и Савезним секретаријатом за пољопривреду, Савезни секретаријат за рад, здравство, борачка питања и социјалну политику прописује

ПРАВИЛНИК

О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ПРАВИЛНИКА О УСЛОВИМА У ПОГЛЕДУ ЗДРАВСТВЕНЕ ИСПРАВНОСТИ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ КОЈИ СЕ МОГУ СТАВЉАТИ У ПРОМЕТ

Члан 1.

У Правилнику о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет („Службени лист СФРЈ”, бр. 26/83, 61/84, 56/86 и 50/89) у Листи I – Конзерванси, под редним бојем 11 у колони 6 број: „0,005” замењује се бојем: „0,0015”.

После редног броја 13 додаје се редни број 14, који гласи:

1	2	3	4	5	6	7
„14	ДМДМ ХИДАНТОИН	6440-56-0	1,3-дихидроксиметил-5,5-Диметил хидантоин	Б Ц	0,2 0,4	– –”

Члан 2.

У Листи III – Боје за козметичка средства, Боја: смеђа, љубичаста и црна, после боје 76020 (1,2 – Диамино – 4 – Нитробензен), додаје се нова боја, која гласи:

1	2	3	4	
„76060 (1,4 – phenylendiamine)	0	–	највише 6%”	

Члан 3.

У Листи IV – Активне супстанце за козметику, после редног броја 111 додаје се редни број 112, који гласи:

1	2	3	4	5	6	7
„112	ФАРНЕСОЛ	4602-84-0	3,7,11-триметилдодека-2,6,10-триенол	А Б	0,3 1,0	– –”

Члан 4.

У Листи IV – Витамини и сличне супстанце после редног броја 14 додаје се редни број 15, који гласи:

1	2	3	4	5	6	7
„15 (±)	АЛФА-БИСАБОЛОЛ	515-69-5	1-метил-4(1,5 диметил-хидроксихекс-4(5)-емил)-циклохексен-1	А Б Ц	2 2 2	– – –”

Члан 5.

У Листи IV – Супстанце за заштиту од UV зрака, под редним бројем 13 у колони 6 број: „6,0” замењује се бројем: „7,5”.

Под редним бројем 20 у колони 6 број: „3,0” замењује се бројем: „6,0”.

Под редним бројем 28 у колони 6 број: „4,0” замењује се бројем: „8,0”.

Члан 6.

У Листи VI – Дезинфицијенси, после редног броја 39 додаје се редни број 40, који гласи:

1	2	3	4	5	6
„40	CAOAT (ПЕРСУЛФАТ)	706.93-62-8	Калијев-моно-персулфат Калијев-хидроген-сулфат Калијев-сулфат	50	Смеса са натријевим хлоридом”

Члан 7.

У Листи VII – Активне супстанце за производњу инсектицида, после редног броја 17 додају се редни бр. 18 и 19, који гласе:

1	2	3	4	5	6
„18	БАЦИЛ ТУРИГИЕНСИС	–	Bacil turigiensis var. israelensis	0,7	Течна суспензија
19	CIFENOTRIN	39515-40-7	(RS)- α -циано-3-фенокси бензил (IR)-cis, транскризантемат	0,6	У аеросолу, у течним производима и осталим облицима

Члан 8.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

04 број 4658
11. јануара 1991. године
Београд

Савезни секретар
за рад, здравство, борацка пита-
ња и социјалну политику,
Радиша Гачић, с. р.

211.

На основу члана 38. став 2. Закона о основним прави-
ма из радног односа („Службени лист СФРЈ”, бр. 60/89 и
42/90), Савезни секретаријат за рад, здравство, борацка
питања и социјалну политику прописује

ПРАВИЛНИК О МЕРАМА И НОРМАТИВИМА ЗАШТИТЕ НА РАДУ НА ОРУЂИМА ЗА РАД

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим правилником прописују се мере и нормативи
заштите на раду на оруђима за рад која се користе или су
намењена технолошком процесу или су у његовој функци-
ји, без обзира на то којом су врстом енергије погоњена.

Члан 2.

Оруђима, у смислу овог правилника, сматрају се по-
стројења, машине, уређаји, средства за пренос терета и ме-
ханизовани ручни алат.

Мере и нормативи заштите на раду, прописани овим
правилником, примењују се и на оруђа постављена на са-
обраћајним средствима железничког, друмског, помор-
ског, речног, језерског и ваздушног саобраћаја.

Мере и нормативе заштите на раду, прописане овим
правилником, дужне су да примењују организације и по-
слодавци који пројектују, израђују и реконструишу оруђа
(у даљем тексту: произвођачи оруђа), као и организације и
послодавци који та оруђа користе (у даљем тексту: корис-
ници оруђа).

Члан 3.

Под руковањем оруђем, у смислу овог правилника,
подразумева се управљање оруђем у процесу рада уређаји-
ма за управљање, као и надзирање над исправним радом
оруђа.

Под послуживањем оруђа, у смислу овог правилника,
подразумева се приношење на оруђе и одношење с оруђа
материјала или израђевина, као и други помоћни послови
на оруђу.

Опасним местима, односно просторима на оруђу, у
смислу овог правилника, сматрају се: места и простори на
којима могу, због опаснихгибања, настати пригњечења,
укљештења, захватања, резови, посекотине, удари,
електричне и друге енергије, штетна деловања опасних
материја (опекотине, нагризања, јонизацијска и нејониза-
цијска зрачења, тровања и др., деловања штетних прашина
и др.).

Опаснагибања, у смислу овог правилника, јесу она
гибања оруђа или његовог дела, алата, материјала, осовни-
на, преносника снаге, замајача, транспортних елемената и
др. која могу стварати опасна места, односно опасне про-
сторе.

Опасним материјама, у смислу овог правилника,
сматрају се материје чије деловање може штетно утицати
на живот или здравље запослених радника (експлозивне
материје, гасови под притиском, запаљиве течности, запа-
љиве чврсте материје, самозапаљиве материје, материје
које у додиру с водом ослобађају запаљиве гасове, орган-
ски пероксиди, отрови, заразне, радиоактивне и нагризају-
ће материје и сл.).

Заштитне направе, у смислу овог правилника, јесу на-
праве које онемогућавају продор руку или других делова
тела радника у опасно место за време рада, односно које
штите радника од опасног места због лома, одбацивања,
прскања, изливања, пожара, експлозије, тровања, нагриза-
ња, опасних зрачења или других нежељених деловања ма-
терије (ограде, заграде, штитници, поклопци, враташца,
оклопи, кућишта, капе, напе, браници, направе за против-
повратно деловање израђевина и др.).

Заштитни уређаји или уређаји са заштитном функци-
јом (сигурносни уређаји), у смислу овог правилника, јесу
конструкцијски елементи оруђа који служе и за одвијање
рада на оруђу и за заштиту радника од појединих опаснос-
ти на тај начин што:

1) ограничавају или онемогућавају приступ тела или
делова тела радника на опасним местима (уређај за дво-
ручно управљање, даљинско вођење, односно управљање,
уређај којим управљају два радника и др.);

2) онемогућавају прекорачење или снижење притиска,
температуре и других особина материје (одушне цеви, си-
гурносни вентили, прекидачи притиска, контактни термо-
метри и др.);

3) онемогућавају преоптерећење оруђа (уређаји за де-
текцију преоптерећења – сензори и др.);

4) онемогућавају неконтролисани рад оруђа или ње-
гових делова (регулацијско-сигурносни склопови, електро-
магнетски вентили, биметални осигурачи, уређаји за ауто-
матску контролу и др.);

5) заштићују оруђе и радника од других опасних поја-
ва због зативања нормалних функција оруђа.

Заштитни уређаји за блокирање (заштитне блокаде),
у смислу овог правилника, јесу уређаји којима се обезбеђу-
је међузависност деловања заштитних направа или уређа-
ја и оруђа, односно његових делова, као и сигуран рад, од-
носно заустављање оруђа у случају кvara или других
нежељених појава у процесу рада (спречавање истовреме-
ног одвијања различитих операција, ограничавање хода и
окрета покретних оруђа – дизалица, ограничавање оптере-
ћења и др.).

Међузависност деловања заштитних направа или
уређаја и оруђа, односно његових делова заштитном бло-
кадом обезбеђује се нарочито у случајевима кад се захтева
да се оруђе или његов део не стави у погон док се не поста-
ви или доведе у исправно стање заштитна направа или
уређај, односно да се заштитна направа или уређај не ски-
дају док се оруђе, односно његов део не заустави да би се
радник заштитио од опасности које могу настати покрета-
њем или деловањем оруђа или његових делова.

Члан 4.

Заштита радника на раду на опасним местима, односно просторима на оруђу обезбеђује се првенствено конструктивним решењима оруђа или његовог дела, и то:

- 1) избором одговарајућег конструктивног материјала;
- 2) погодним обликовањем оруђа;
- 3) затварањем у кућиште делова у гигању, електричне опреме и других извора опасности;
- 4) уградњом изолацијских материјала за заштиту од удара електричне струје, за термичку заштиту, за заштиту од буке и вибрације и заштиту од јонизацијског и нејонизацијског зрачења;
- 5) уградњом одговарајуће механичке и електричне опреме и инсталација (уређаји за заштитно блокирање, уређаји за заштиту од електричног удара, заштиту од прептерећења и др.);
- 6) херметизацијом технолошког процеса;
- 7) аутоматизацијом и даљинским вођењем процеса.

Члан 5.

Ако се заштита на раду на опасним местима, односно просторима на оруђу не може обезбедити конструктивним решењима, мора се обезбедити другим техничким решењима: заштитним направама, заштитним уређајима, заштитним блокадама и применом техничких решења уз која је непотребно непосредно руковање радника на опасном месту.

Члан 6.

Ако је због процеса рада потребно руком или деловима тела прилазити опасном месту или придржавати обрађивани материјал или га приносити или из опасног места вадити, мора се користити помоћни ручни алат или механички држачи за хватање, односно улагање, окретање, вођење, избацивање, вађење и сл.

Када се користи помоћни ручни алат, морају се узети у обзир сви елементи важни за процену да је такав начин рада могућ без опасности.

II. МЕРЕ И НОРМАТИВИ ЗАШТИТЕ НА РАДУ

1. Смештај оруђа

Члан 7.

Оруђа се у простору морају поставити тако да покретна оруђа или њихови делови не стварају опасна места с чврстим или покретним деловима у згради, изван зграде или у близини главних и помоћних пролаза.

Ако се не могу применити нормативи из става 1. овог члана, морају се поставити заштитне напаве (заграде, ограде, поклопци и др.), или, ако то није могуће, мора се поставити знак забране пролаза израђен у складу с одговарајућим југословенским стандардима.

Члан 8.

При размештају оруђа, морају се предвидети слободне површине за руковање и послуживање оруђа, као и површине за одлагање материјала (сировина, полупроизводи и готових производа).

Ради чишћења, подмазивања и одржавања оруђа, морају се обезбедити одговарајући слободни пролази и приступи оруђу с оних страна где се ти радови обављају.

Ширина приступа оруђу на коме радник обавља послове из става 2. овог члана мора бити у складу с потребама рада и положајем тела радника при обављању тих послова.

Члан 9.

Смештај, односно распоред оруђа мора бити такав да радници који њима рукују или их послужују, као и радници који раде у непосредној близини не буду угрожени од могућих механичких повреда (од делова који падају и одлећу), здравствених оштећења (отровне и агресивне мате-

рије, зрачења, блештања светлости и др.) и других нежељених појава.

Члан 10.

Распоред оруђа у просторији у односу на изворе дневне светлости (прозори, светларници и др.) и електричног осветљења мора бити такав да је на оруђу обезбеђена добра видљивост, тј. брзо и тачно опажање, уз што мањи замор очију, и без блештања.

Ако се блештање светлости и продор директне сунчеве светлости на место рада радника не може спречити одговарајућим смештајем оруђа у просторији, мора се применити нека од метода засенивања (застори, премазивање окана и др.) или обезбедити расипање концентрисане светлости (дифузори).

Члан 11.

Размештај оруђа и њихов положај у односу на друге објекте (грађевински и сл.) у просторији или простору мора бити такав да руковаца има добар преглед над радном зоном и свим деловима оруђа, а ако то није могуће, морају се, према потреби, применити додатне заштитне мере.

Члан 12.

Стабилна оруђа морају се поставити на чврсту подлогу, а, према потреби, и учврстити за подлогу или друге темељне ослонце (конзола, шток и др.), тако да се при њиховој употреби не може непредвиђено и нежељено променити њихов положај.

Учвршћење оруђа за темељну подлогу мора се извести према техничком упутству или посебном пројекту, односно према општепризнатим правилима за темељење оруђа.

Члан 13.

Оруђа која при раду стварају ударце и вибрације морају се причврстити за темељну подлогу помоћу амортизирајућих подметача (дрвени, гумени или други еластични материјали, опруге и др.) да би се спречило стварање буке и пренос вибрације изнад дозвољене величине прописане мерама и нормативима заштите на раду.

Члан 14.

Оруђа која при раду стварају повећане ударе и вибрације не смеју се постављати на спратове у објектима или на друге повишене ослонце ако би због удара и вибрација могло доћи до оштећења конструкције објекта, односно ослонца или до здравствених оштећења радника.

Ако се на оруђима постављеним на спратовима или повишеним ослонцима стварају удари и вибрације, морају се претходно предузети одговарајуће заштитне мере да се спречи пренос буке и вибрације на конструкцију зграде (еластични темељи, пливајући подови и др.).

Члан 15.

Одредбе о смештају оруђа према овом правилнику не примењују се на оруђа која се уређују посебним прописима о заштити на раду, прописима о техничким нормативима или одговарајућим југословенским стандардима.

2. Натписи и упозорења

Члан 16.

Зависно од његових карактеристика, на оруђе се мора поставити натписна плочица с уочљивим, доступним и трајним натписом и с подацима о произвођачу, типу, серији, броју, години производње, као и знацима о техничким карактеристикама оруђа (нпр. снага, радни напон, фреквенција струје, број окретаја, радни притисак погонског средства и др.) ако тај натпис или његов део није утиснут на само оруђе.

Ако је посебним прописима одређен садржај података на натписној плочици оруђа, подаци на оруђу морају бити у складу с тим прописима.

Члан 17.

На одговарајућим радним елементима оруђа, поред кола, ручица, полуга, тастера, дугмади и др. морају бити ознаке за поједине функције, као што су ознаке за кретања и брзине, ознаке радних елемената, ознаке за руковање и команде, ознаке сигурности и сл.

Члан 18.

Ако при руковању и одржавању оруђа, због сложености и скривених опасности или опасних материја које се у процесу рада користе или могу настати, постоји опасност за раднике, морају се у непосредној близини оруђа или на оруђе поставити одговарајућа трајна упозорења или упутства.

Ако је оруђе из става 1. овог члана постављено у посебан грађевински објект или посебну зграду или просторију, одговарајуће упозорење треба поставити на врата те зграде или просторије или на истакнуто место на зиду у пределу улазних врата.

Упозорења или упутства морају кратко и јасно упозоравати радника на обавезну или недопуштену радну или опасност која може настати.

3. Погонска енергија с особеностима заштите

Члан 19.

Захтеви у вези с изградом и квалитетом електричне опреме индустријских и других оруђа и заштитом (напајање, прикључивање на мрежу, заштита од кратког споја, преоптерећења и пада напона и у случају кvara и сметњи управљачких и сигналних струјних кола, размештај опреме, управљачких уређаја, каблова и проводника, електричних разводника и електричних мотора, прикључивање прибора и испитивање електричне опреме), обезбеђују се у складу с одговарајућим југословенским стандардом за електричну опрему индустријских машина.

Члан 20.

Оруђа на електрични погон смештена у просторијама или на местима с посебним опасностима, као нпр. у влажним просторијама, врућим просторијама, просторијама угроженим од запаљивих или експлозивних смеша, морају удовољавати посебним условима према одговарајућим југословенским стандардима и прописима о техничким нормативима.

Члан 21.

При коришћењу оруђа погонених моторима с унутрашњим сагоревањем (с течним или гасовитим горивом), мора се, поред осталог, нарочито обезбедити:

- 1) смештај у посебну просторију, ако је оруђе лоцирано на сталном месту рада;
- 2) посебан начин темељења, ако при његовом коришћењу настају вибрације које се преносе на грађевински објект у коме раде радници;
- 3) одвод издувних гасова ван објеката, односно зоне рада радника и довод свежег ваздуха;
- 4) довод погонских горива из резервоара непропусним и сигурно постављеним цевоводом, припадајућим арматурама и другим саставним деловима.

Члан 22.

Ако на цевима, прикључним цевоводима и спојним местима за хидрауличне и парне уређаје постоји могућност повећања притиска изнад дозвољене величине, морају постојати уређаји који ће снизити притисак унутар дозвољене границе.

Члан 23.

Оруђа која користе гасовита, течна или чврста горива морају бити опремљена заштитним уређајима тако да

не постоји могућност испуштања горива и стварања пожарно-експлозивних смеша или смеша опасних за здравље.

Члан 24.

На оруђима која у свом саставу имају посуду с притиском, морају бити постављени уређаји за заштиту од пораста притиска.

Члан 25.

Енергетски водови оруђа морају бити означени, односно обојени одговарајућим прописаним препознатљивим бојама, у складу с прописима о техничким нормативима, одговарајућим југословенским стандардима и општепризнатим правилима ако не постоје прописи.

Члан 26.

Оруђа покретана људском снагом морају удовољавати следећим ергономским правилима:

- 1) највећа дозвољена сила радника на рукохвату или педали уређаја за управљање мора бити у складу с одредбама члана 30. став 2. и члана 39. став 4. овог правилника;
- 2) рукохвати морају бити подешени по облику, конструкцији и димензијама тако да одговарају шаши руке радника;
- 3) елементи за руковање (рукохвати) на колима, точковима, полугама и др., и педале, морају бити постављени тако да одговарају нормалном положају тела радника за покретање тих оруђа.

Употребљена сила радника на рукохват (хватиште) уређаја за покретање може бити и већа од силе одређене ставом 1. тачка 1. овог члана ако радник ради само повремено, а сила за покретање не би смела бити већа од 250 N.

4. Поремећаји, нестанак и поновни повратак енергије

Члан 27.

Кад на оруђима дође до поремећаја, односно престанка рада због нестанка и поновног доласка електричне или друге енергије, оруђа морају деловати тако:

- 1) да не створе опасна стања;
- 2) да не отпадну или одлете делови који су били учвршћени деловањем енергије;
- 3) да заштитни уређаји и уређаји са заштитном функцијом остану делотворни;
- 4) да се онемогући нежељено аутоматско поновно пуштање у рад мотора или других уређаја ако би то било опасно.

Настанак опасног стања из става 1. тачка 1. овог члана мора се спречити уређајем који делује аутоматски, и ако то није могуће, морају постојати други уређаји помоћу којих се радници могу заштитити од опасних стања.

Ако би због поремећаја, нестанка и поновног повратка енергије могло доћи до опасног деловања заостале или повратне енергије, на само оруђе или у његовој непосредној близини треба поставити уочљива упозорења, у складу с одредбом члана 17. овог правилника.

Одредба става 1. овог члана не односи се на оруђа чији неконтролисани поновни почетак рада не угрожава раднике нити радну околину.

5. Уређаји за управљање

Члан 28.

Свако оруђе погонено енергијом мора имати уређај за пуштање у погон и заустављање, израђен тако да његовим активирањем преко актуатора (тастер, ручица, коло, педала и др.) може бити одређен почетак и крај рада, односно стања оруђа.

Правило из става 1. овог члана примењује се и за постројење (линију) која је састављена од два или више оруђа која раде у функционалној целини као једно оруђе.

Ако је постројење (линија) састављено од два или више оруђа тако да се оруђа могу појединачно користити,

правило из става 1. овог члана примењује се за свако од тих оруђа.

Члан 29.

За сваку врсту енергије, оруђе мора бити опремљено одговарајућим уређајем за растављање од напајања из електричне мреже, односно од извора напајања друге погонске енергије (утикач, главни прекидач, растављач, раставна склопка, главни запорни вентил, блок-вентил и др.).

Правило из става 1. овог члана примењује се и за постројење (линију) које је састављено од два или више оруђа која раде у функционалној целини као једно оруђе.

Ако је постројење (линија) састављено од два или више оруђа тако да се оруђа могу појединачно користити, правило из става 1. овог члана примењује се за свако од тих оруђа.

Члан 30.

Оруђе мора бити конструисано и изведено тако да се одговарајућим уређајима за управљање рукује помоћу одговарајућих актуатора у физиолошком положају тела (без континуираног савијања, чучања, клечања и сл.).

Континуирано ручно руковање уређајима за управљање у току радне смене не сме захтевати употребу физичке силе веће од 50 N.

Ако се оруђем рукује помоћу одговарајућих уређаја у седећем положају, морају се обезбедити одговарајућа седишта у складу с физиолошким захтевима тела радника.

Члан 31.

Кад се за управљање оруђем великих димензија користе радне платформе са степеницама, стабилним лествача или пењалицама на висини већој од 1 m изнад тесна или пода просторије, платформе морају бити ограђене чврстим заштитним оградама висине најмање 1 m.

Заштитна ограда из става 1. овог члана, ако није другачије прописано, мора бити изведена тако:

1) да својим димензијама и елементима одговара хоризонталном оптерећењу на руковату ограде од најмање 700 N/m;

2) да слободан размак између пречки, ако се попуна заштитне ограде изводи од дужинских међупречки, мерено вертикално на ток пречки, не буде већи од 30 cm;

3) да на местима на којима постоји опасност од падања предмета с висине има, на свом доњем делу, пуну вичину заштиту висине најмање 15 cm.

Степениште за прилаз радној платформи из става 1. овог члана мора бити изведено тако:

1) да висина између појединих газишта степеница није виша од 30 cm;

2) да су газишта степеница на отвореном простору израђена од материјала који спречава клизање (ребрасти лим и сл.);

3) да има заштитну ограду висине најмање 1 m, мерено вертикално од средине газишта степеница;

4) да је широко најмање 60 cm, односно према ширини опрече коју радник носи.

Стабилне металне лесте из става 1. овог члана постављене вертикално или косо с нагибом већим од 75° према хоризонталу за повремени прилаз на радну платформу морају бити изведене тако:

1) да размак између појединих пречки на лествама није већи од 30 cm;

2) да ширина лестви износи најмање 45 cm;

3) да лестве чија је висина већа од 3 m имају, почев од седме пречке (око 2 m од пода), чврсту леђну заштиту од челичних трака постављених на таквим међусобним размацима да је онемогућен пад радника кроз отворе леђне заштите.

Пењалице из става 1. овог члана, за повремени прилаз радној платформи или на оруђу, морају бити изведене тако:

1) да су пречке пењалица од округлог гвожђа пречника најмање 16 mm и да су добро уграђене или учвршћене за подлогу;

2) да ширина газишта (пречки) износи најмање 35 cm, да су пречке постављене на вертикалном размаку од највише 30 cm и да су удаљене од површине зида најмање 15 cm.

На лествама или пењалицама за приступ радној платформи морају се, на удаљености од 6 до 10 m, уградити одморишта (платформе или подести).

Члан 32.

Актуатори уређаја за управљање оруђима (управљачке полуге, ручице, кола, тастери, педале и др.) морају бити у зони места рада размештени тако да се њима може лако и брзо руковати.

Уређаји за управљање морају бити изведени тако да се оруђем може поуздано управљати.

Ако се оруђем управља ручно у стојећем ставу, уређаји за управљање треба да буду постављени на висину од 0,70 до 1,60 m од нивоа пода с којег се рукује, а за ручно руковање оруђем у седећем ставу – на висину од 0,60 до 1,20 m.

Ако су актуатори уређаја за управљање смештени на управљачку или командну таблу, крајњи елементи за управљање треба да буду размештени на таблу, односно сто тако да нису удаљени више од 0,80 m од средине табле, односно стола ако се радник не помиче с места рада, односно управљања.

Члан 33.

Ручни актуатори оруђа на електрични погон морају бити израђени од изолацијског материјала или снабдевени додатном изолацијом или појачаном изолацијом која их изолује од других проводних делова или електрични спојени, сигурно и перманентно, на заштитно струјно коло.

Ручице уређаја за управљање оруђем (на полугама, колима и др.) морају бити од материјала или пресвучене материјалом који је топлотни изолатор.

Члан 34.

Актуатори уређаја за укључивање оруђа у погон морају бити постављени и уграђени тако да не постоји могућност случајног пуштања у погон оруђа или његових делова ако би се тиме могао изврнути опасност радник приликом рада.

Члан 35.

Ако на оруђу постоји више погонских механизма за различите радне операције, односно покрете, који према упутству произвођача оруђа ради заштите на раду не смеју бити истовремени, мора се уградити заштитна блокада којом се не допушта истовремено укључивање тих механизма, односно истовремени рад различитих операција.

Члан 36.

Актуатори уређаја за управљање, према потреби, треба да буду опремљени направом за блокирање која, без посредовања радника, не допушта промену положаја актуатора у току рада.

Члан 37.

Уређаји за растављање с напајања било којом врстом енергије морају се активирати:

1) пре почетка радова на чишћењу оруђа;
2) пре почетка радова на одржавању и поправкама;
3) кад искључују оруђа за дуготрајни прекид ради сервисирања;
4) после престанка дневног рада.

Велика оруђа с више различитих механичких независних радних секција, од којих је свака са својом одвојеном опречом, могу бити опремљена посебним уређајима за растављање с напајања за сваку секцију.

Члан 38.

Актуатори за ножно управљање оруђем у стојећем или седећем положају ножним уређајима (подножници, пе-

дале или папучице и тастери) којима се може укључивати и искључивати погон, морају бити постављени што ближе поду или радној платформи на којој радник стоји или се ди.

Тастери, педале и подножници, осим оних за хитно заустављање, морају бити заштићени прикладним заштитним оклопом, односно поклопцем изнад целе површине тастера, педала и подножника да би се спречило нехотично покретање оруђа.

Ножни тастери, педале и подножници морају бити пројектовани и изведени тако да се после искључивања враћају у полазни положај.

Поред тастера или педала мора бити изведен одговарајући ослонац за ногу или обезбеђен простор за одмарање стопала ноге.

Члан 39.

Ножни уређаји за управљање у облику педале морају бити широки најмање 100 mm и дуги најмање 120 mm ако се притискају потпетицом, а ако се притискају целим стопалом, њихова дужина мора бити најмање 200 mm.

Ножни уређаји за управљање у облику тастера морају имати пречник од 50 до 80 mm и испушчен печуркасти облик.

У пределу ножних уређаја за управљање не смеју постојати препреке које би онемогућиле радника да делује својим стопалом и читавим ходом ногног уређаја.

Ножни уређаји за механички рад треба да буду изведени тако да сила притиска ногом при раду који се континуирано понавља износи од 70 до 90 N.

Члан 40.

Оруђа код којих постоје опасности за радника морају имати један уређај или више уређаја за хитно заустављање у случају опасности, помоћу којих се може зауставити опасно гibaње или отклонити друга опасност или се могу учинити неделотворним.

Правило из става 1. овог члана примењује се и за постројење (линију) које је састављено од два или више оруђа која раде у функционалној целини као једно оруђе.

Ако је постројење (линија) састављено од два или више оруђа тако да се оруђа могу појединачно користити, правило из става 1. овог члана примењује се за свако од тих оруђа.

Ако је на оруђу потребан само један уређај за заустављање у случају опасности, његову функцију може преузети главни уређај за заустављање који је постављен на оруђе.

Члан 41.

Уређаји за хитно заустављање у случају опасности нису потребни у следећим случајевима:

- 1) ако су на оруђу уграђени аутоматски уређаји за заустављање, који се активирају сами у случају неког квара, застоја или других нежељених или опасних појава;
- 2) ако се квар, застој или друге нежељене или опасне појаве могу надзирати на главном месту управљања помоћу екрана, сигналних и мерних направа или на друге начине и ако се одговарајућим управљањем рад оруђа може довести у исправно стање;
- 3) ако се на главном месту управљања може прекинути довод погонског горива;
- 4) ако је оруђе такве врсте да не постоје опасности од повређивања радника;
- 5) ако је оруђе на ручни погон.

Члан 42.

У случају опасности, уређајем за хитно заустављање оруђа (испушчено дугме, ручка, полуга, уже и др.) морају се искључити сви доводи енергије на оруђу или на делу оруђа који представљају опасност.

Уређаји из става 1. овог члана морају се разликовати од других уређаја за укључивање и искључивање оруђа. Уређаји из става 1. овог члана морају бити поставље-

ни на прикладно и доступно место на оруђу или поред њега тако да се могу лако, брзо и безбедно користити.

Члан 43.

Активирањем уређаја за хитно заустављање у случају опасности не смеју се проузроковати било каква опасна гibaња или друге опасне појаве, не сме се дезактивирати деловање заштитних направа и уређаја на оруђу све док постоје опасна гibaња или друге опасне појаве и не сме се прекинути напајање било које помоћне опреме која мора непрекидно функционисати (нпр. напајање магнетних плоча или уређаја за кочење).

Код већих и непрегледних оруђа, укључивање оруђа после искључивања у случају опасности могуће је после враћања уређаја за хитно заустављање у првобитан положај, односно кад сигнали показују да је укључивање могуће без опасности или кад се на други сигуран начин дојави слободно укључивање без опасности.

Члан 44.

Оруђа која имају ротирајуће делове с великим ободним брзинама и замашним масама (замајац, веће брусно коло и др.), а које треба у кратком времену зауставити, морају имати одговарајуће уређаје за кочење (кочнице) ако би се њима отклонила или смањила опасност за раднике и ако кочење није решено на други начин (нпр., кочење електромотора повратном струјом).

Код оруђа из става 1. овог члана код којих постоји опасност за раднике од разлетања делова морају се поставити два уређаја за управљање кочницом, од којих је један на оруђу, а други на месту ван домаћаја распрснутих комада обрађиваног материјала или алата.

6. Оруђа за аутоматски рад

Члан 45.

Оруђима за аутоматски рад, у смислу овог правилника, сматрају се оруђа која после укључивања аутоматски раде без присуства радника, односно без његових управљачких захвата.

На ручне актуаторе (тастере и др.) који су, ради укључивања, испитивања и подешавања, постављени на оруђе за аутоматски рад примењују се мере и нормативи заштите на раду прописани овим правилником.

За време било какве интервенције радника на оруђима из става 1. овог члана не сме постојати могућност запошљања аутоматског рада, односно непредвиђеног радног циклуса.

Члан 46.

Кад су код аутоматског рада оруђа одређене функције међусобно повезане, мора се обезбедити одговарајућа координација тих функција и, према потреби, морају се поставити заштитне блокаде.

Заштитне блокаде на оруђима с аутоматским радом морају се поставити и у другим случајевима кад се то због заштите радника тражи, нпр. и за спречавање почетка рада новог циклуса ако одређене операције нису извршене, или за спречавање поновног самопуштања оруђа у рад после прекида напајања електричном струјом.

Ако се у просторији у којој раде радници користе аутоматски вођена оруђа, потребно је предузети мере да радник не може доћи у зону деловања оруђа или његовог дела.

Члан 47.

Програми нумерички управљаних оруђа морају бити заштићени од ненаменских измена ако би то неповољно утицало на безбедност радника на раду.

Измену програма из става 1. овог члана мора пре коришћења оруђа писмено одобрити за то одговорно лице.

Члан 48.

Систем управљања оруђем треба да буде програми-

ран тако да евентуалне грешке у управљању не проузрокују неочекивана кретања тих оруђа.

Електрична кола система управљања морају бити заштићена тако да спољни електрични или магнетски утицаји не могу неочекивано покренути уређај.

7. Заштитне направе

Члан 49.

Заштитне направе морају бити конструисане и постављене на оруђа тако да се онемогући улазак руку или других делова тела у опасна места (зоне) за време рада и друга штетна деловања од извора опасности.

Ако се заштитне направе из технолошких разлога морају повремено скидати или отворати ради надзора, подешавања, измене алата, поправке, чишћења и др., мора се поставити уређај који ће искључити оруђе док се заштитна направа не постави на своје место.

Члан 50.

Покретни делови оруђа који би могли угрожити безбедност радника или околине морају бити заграђени заштитним оградама или затворени оклопима, штитницима, кућиштем или на други начин.

Заштитне направе из става 1. овог члана морају бити на сигуран начин причвршћене за постоље или други непокретни део оруђа, или за грађевински део објекта где је оруђе постављено.

Члан 51.

Заштитне направе морају удовољавати следећим условима:

- 1) да су довољно чврсте и отпорне;
- 2) да су израђене од прикладног материјала;
- 3) да су одговарајуће димензионисане;
- 4) да својим положајем и изградом не стварају нове изворе опасности;
- 5) да се не могу скинути без употребе алата.

Члан 52.

Заштитне направе на оруђима морају бити израђене и постављене тако да не ометају рад, односно коришћење оруђа.

Ако технолошки процес рада захтева надгледање, односно контролу оруђа у току рада, изградом заштитне направе мора се омогућити посматрање процеса помоћу отвора, екрана и сл.

Члан 53.

Вертикалне, косе и хоризонталне ременске и друге трансмисије, без обзира на њихову ширину и брзину кретања, морају се заградити или оградити до висине 2 м изнад пода на коме радник стоји.

Ременске и друге трансмисије које се налазе на висини већој од 2 м од пода морају се заградити или оградити бар с доње стране.

Члан 54.

Ако се заштитна заграда или ограда за трансмисије изнад пода до висине од 2 м не може из објективних и техничких разлога поставити непосредно уз ремен или друго средство трансмисије, заштитна заграда или ограда може се поставити на одговарајућој удаљености од ремена или другог средства трансмисије и може бити нижа од 2 м.

Удаљеност заштитне заграде или оградe с различитим висинама мора бити таква да радник не може испруженом руком дотаћи трансмисију угибању под условом да радник стоји на поду.

Члан 55.

За пребацивање ремена с једне ременице на другу ременницу у току окретања трансмисије морају се употребљавати одговарајући механички пребацивачи.

Члан 56.

Кад је заштитна направа (заграда, ограда, оклоп и др.) израђена с отворима (перфорирана) или кад отвор постоји из технолошких разлога, сигурносни размак између заштитне направе и дела оруђа, од спољне стране заштитне направе до опасног дела оруђа, не сме износити мање од:

- 1) 120 mm ако се кроз отвор може провући прст руке;
- 2) 230 mm ако се кроз отвор може провући рука од врхова прстију до чланка;
- 3) 550 mm ако се кроз отвор може провући рука до лакта;
- 4) 850 mm ако се кроз отвор може провући рука до раменог зглоба.

Члан 57.

Покретни делови преносника снаге (осовине, ременице, ремени и др.) који се налазе изнад пода просторије, галерије или платформе морају бити на местима пролаза изнад њих премоштени и ограђени чврстим пуним или мрежастим заштитним оградама.

Члан 58.

На оруђима за резање (резалице, сецкалице, машине за резање фурнира и других дрвених и пластичних материјала, машине за резање папира и картона, машине за резање лима и др.), нож и други уређај за резање морају бити заграђени тако да прсти не могу доћи на дохват ножева.

Ако се заштитне заграде у радним циклусима повремено отварају или подижу, заштитна заграда мора бити повезана са уређајем за блокирање и са уређајем за управљање оруђем.

На оруђа на која је испред опасног места, односно зоне постављена заштитна направа с фотоћелијама не мора се поставити заштитна заграда у смислу става 1. овог члана ако је направа са фотоћелијом повезана са уређајем за блокаду.

Члан 59.

На дробилицама, млиновима (кугличним, центрифугалним и другим), стругалицама, усипним кошевицама на оруђима за прераду грађевинског и другог материјала и на другим сличним оруђима опасна места морају бити заграђена или ограђена заштитним направама у облику левка или решетке (роштиља) тако да у опасна места не може ући рука или да у њих не може упасти радник.

На мањим оруђима из става 1. овог члана, заштита од опасног места може се остварити продуженим кућиштем у облику левка, а размак од врха левка до опасног дела оруђа мора бити у складу с одредбом члана 53. овог правилника.

Члан 60.

Оруђа за гњечење и мешање материје с релативно већим брзинама окретања и чији су делови с опасним гибаницама на дохвату руке, треба да имају заштитну праву изнад отвора у облику поклопца који спречава додир с опасним местима за време покретања оруђа (уређај за заштитно блокирање) или пак у облику заштитне оградe око опасног места (зоне) ако се гњечење обавља ваљцима жрвања.

Поклопци и ограде морају бити израђени тако да се не могу отворити или уклонити док оруђе ради, односно док траје опасно губање.

8. Заштитни уређаји

Члан 61.

На заштитне уређаје примењују се одредбе за заштитне направе у погледу чврстоће, отпорности материјала, димензионирања, прикладности, слободног приступа, руковања и могућности доброг виђења кроз заштитни уређај или преко њега.

Члан 62.

На оруђима (двоваљци и др.) којима радници прилазе због технолошких разлога, у близини опасних места, морају се уградити посебни заштитни уређаји за хитно заустављање и за ослобађање радника из опасних ситуација и с повратним окретањем или размицањем ради ослобађања захваћених делова.

Заштитни уређај из става 1. овог члана може се активирати с радног места руком, ногом, главом или телом радника, у складу с конструкцијом и положајем оруђа, односно врстом потенцијалне опасности од захватања.

Члан 63.

Ако се ради заштите радника на оруђу користи уређај за дворучно укључивање, морају постојати два актуатора (тастер, ручице и др.) на које радник мора истовремено деловати све док траје опасна радна операција.

Међусобна удаљеност актуатора (двеју ручица, дугмади, тастера или полуга) на уређају за дворучно управљање мора бити толика да се не могу активирати истом руком или другим делом тела.

На оруђу на коме се ради с уређајем за дворучно укључивање не сме се истовремено радити с ножном pedalом или неким другим уређајем за укључивање.

Члан 64.

Кад два или више радника истовремено укључују већа оруђа (нпр. машинске маказе за сечење фурнира, лимча и др., календер-ваљци и др.), уређаји за укључивање морају бити конструисани и постављени тако да се оруђе пушта у рад тек ако су на актуаторима заузеле обе руке свих радника.

Оруђа из става 1. овог члана могу бити опремљена једним актуатором за сваког радника ако су актуатори постављени тако да радници за време активирања оруђа не могу својом слободном руком доћи у опасно место (зону).

Правила из ст. 1. и 2. овог члана примењују се за случајеве када на оруђу не постоји заштитна направа испред ножа, ваљка или другог извора опасности којима радници могу прићи руком за време опасног гибања.

Члан 65.

Уређаје за даљинско вођење (управљање) треба, по правилу, извести на оруђима у следећим случајевима:

- 1) кад се ради на оруђу с топлотним зрачењем;
- 2) кад се ради с оруђима с опасним зрачењем (рендген-апарати и сл.);
- 3) кад се ради с оруђима која стварају буку изнад дозвољеног нивоа;
- 4) кад се ради с оруђима а при том се ослобађају различите материје штетне за живот или здравље радника (гасови, паре, аеросоли и др.);
- 5) кад се ради са специјалним оруђима код којих се даљинским вођењем може постићи боља прегледност рада, а тиме и већа сигурност при раду.

Начин даљинског вођења одређује се према условима рада и у складу с посебним прописима, одговарајућим југословенским стандардима и признатим правилима заштите на раду.

Одредба става 1. овог члана не примењује се у случајевима у којима руковалац само повремено у току радне смене надзира и управља процесом рада у близини оруђа користећи при том одговарајућа лична заштитна средства.

Управљачки елементи код даљинског вођења морају бити постављени и изведени тако да су осигурани од случајног активирања, промене положаја и оштећења и морају бити лако доступни ради подешавања контроле и могућности испитивања њиховог поузданог деловања.

9. Заштитна блокада**Члан 66.**

Ако квар или друга нежељена појава управљачког и погонског механизма на оруђу може проузроковати опас-

на стања за живот или здравље радника, треба, према потреби, поред других заштитних мера, применити заштитну блокаду којом ће се тренутно зауставити оруђе, односно онемогућити његово пуштање у погон.

Заштитна блокада из става 1. овог члана на оруђима с електричним погоном нарочито треба да се примени кад се жели:

- 1) спречити одвијање неконтролисаних операција;
- 2) спречити угрожавање безбедности радника због застоја помоћних функција (нпр. одсисавања гасова, паре и прашине, подмазивања, хлађења, уклањања струготине или пиљевине и сл.);
- 3) поједине уређаје (контакторе, релеје, електронске уређаје и др.) заштитити од неправилног рада који би могао бити узрок некој опасности;
- 4) кочење мотора с повратном струјом ради сигурног заустављања;
- 5) спречити окретање мотора у супротном смеру после кочења мотора повратном струјом;
- 6) заштитити моторе једносмерне струје од прекорачења брзине;
- 7) ограничити ход оруђа или његовог дела;
- 8) на оруђима с дворучним управљањем онемогућити ненамерно и неочекивано понављање радног циклуса.

Члан 67.

Заштитна блокада мора бити изведена тако да су заштитне направе и заштитни уређаји аутоматски у функцији од почетка настајања опасности, односно од почетка рада оруђа с опасним материјама.

Зависно од врсте оруђа, заштитна блокада у односу на заштитне направе и уређаје мора обезбеђивати:

- 1) да за време опасног гибања, односно рада оруђа с опасним материјама заштитна направа или заштитни уређаји буду делотворни све време у току рада;
- 2) да се у случају скидања или отварања заштитне направе или заштитног уређаја аутоматски заустави рад оруђа;
- 3) да је скидање, односно отварање заштитне направе или заштитног уређаја могуће тек кад је потпуно заустављено опасно гибање, односно рад оруђа с опасним материјама и онемогућено деловање преостале енергије после искључења оруђа.

Члан 68.

Оруђа с ротирајућим деловањем (центрифуге, алатне машине с ротацијом, израђивине и сл.) морају имати заштитну блокаду на поклопцу или враташцима оруђа којом се зауставља ротација.

Захтев из става 1. овог члана односи се на случајеве кад радник, ради производног поступка, мора непосредно руком или посредно помоћним алатом (кљештима и сл.) улагати или вадити предмете који се обрађују или прерађују или обављати друге радње у опасном месту (простору или зони).

Члан 69.

Заштитна блокада с припадајућим елементима мора бити изведена, постављена и учвршћена тако да се не отежава рад с оруђем у погледу стављања у погон, заустављања, одржавања и надзора у току рада.

Извођење из става 1. овог члана мора омогућити:

- 1) слободан и несметан приступ радника приликом руковања и послуживања оруђа;
- 2) лако руковање, под условом да радник блокирање обавља ручно;
- 3) сигурно деловање заштитних блокада.

10. Контролни инструменти и сигнални уређаји**Члан 70.**

Контролни и мерни инструменти (термометри, манометри, пирометри, брзинометри, анемометри, индикатори нивоа течности и други контролни инструменти) и сигнални уређаји (сигналне светилке, звучни сигнални уређаји за

алармирање и други сигнализатори) морају, зависно од врсте оруђа, бити постављени у свим случајевима кад се њима обезбеђује надзор над сигурним радом оруђа, односно радника и морају бити исправни за све време употребе оруђа.

Руковаоци оруђем или друга одговорна лица морају исправност контролних инструмената и сигналних уређаја визуелно контролисати, и то пре почетка рада и у току рада оруђа.

Контролни инструменти морају се повремено прегледати и испитивати у прописаним роковима, према прописима о метролошким условима и прописима о заштити на раду.

Члан 71.

Контролни инструменти и оптички сигнални уређаји морају на оруђима или у њиховој непосредној близини бити постављени тако да се могу лако видети и да се резултати о квалитету и количини, као и сигнали, могу читати, односно уочавати с места рада радника.

Боје сигналних светала на оруђу и њихово значење у погледу опасности, безбедности, упозорења и других значења за заштиту на раду утврђују се према југословенским стандардима.

Напон и извођење сигналних струјних кола одређују се према одговарајућим југословенским стандардима.

Члан 72.

На покретна непрегледна и велика оруђа, као и на оруђа с већим потенцијалним опасностима због опасних материја (у хемијско-технолошким процесима и сл.) морају се поставити уређаји са звучним сигналимa (ручни или аутоматски).

Звучни сигнали појединих уређаја за упозорење (трубе, звона, сирене, зујалице, пиштаљке и др.) морају се добро чути на месту рада радника и морају се по боји тона разликовати од буке у радној околини.

Звучни сигнални уређаји морају се активирати ако приликом пуштања у погон оруђа или у току рада могу бити угрожени радници због неочекиваних опасних губања или стања оруђа, односно материја у оруђу.

Члан 73.

На велика оруђа код којих је међусобно споразумевање два или више радника отежано, а код којих радници могу бити угрожени због неочекиваних губања или других појава, морају се поставити уређаји са звучним или оптичким сигналимa или други прикладни уређаји за упозорење на насталу опасност, односно за договор.

Звучни сигнал или друга упозорења из става 1. овога члана морају бити унапред утврђени и с њима радници морају бити упознати.

Ако је давање звучног сигнала или упозорења повезано с пуштањем у погон оруђа, време између давања сигнала и стављања у погон оруђа мора бити подешено тако да радници имају довољно времена да напусте опасни простор или да се склопе на сигурно место или да се припреме за радну операцију коју ће обављати.

11. Оруђа код којих се ствара статички електрицитет

Члан 74.

На оруђима код којих настаје статички електрицитет морају се примењивати одговарајуће мере и нормативи заштите на раду ако појава статичког електрицитета може угрозити радника, односно изазвати пожар или експлозију.

Приликом избора мера и норматива заштите од статичког електрицитета (уземљење, одржавање одговарајуће влаге у ваздуху, антистатичка препарација, одвођење статичког електрицитета инфлуенцијом, повећање спроводљивости лоше спроводљивих материјала и јонизације ваздуха или комбинација тих заштитних мера) мора се водити рачуна о степену опасности, врсти технолошког процеса и оруђа, као и о микроклиматским условима.

12. Оруђа код којих се ствара и издваја прашина

Члан 75.

Оруђа смештена у радним просторијама и на отвореном простору при чијем се коришћењу ствара и издваја прашина изнад максимално дозвољених концентрација, морају бити опремљена одсисним уређајем за одвођење прашине.

Ако није могуће сву прашину скупити и одводити одсисним уређајима, оруђа треба или херметички затворити или се морају поставити у посебну просторију и осигурати даљинско вођење.

Одсисни уређаји за одстрањивање прашине на оруђима из става 1. овог члана могу бити везани за сопствени или централни систем вентилације. Сваки одсисни прикључак мора имати свој засун.

Уређаји за одвођење и скупљање (таложње) прашине морају бити изведени и постављени тако да се оруђе може на сигуран начин користити и да се ти уређаји могу скидати ради чишћења и поправке.

Члан 76.

Одсисни уређај за одвођење прашине на оруђима мора бити повезан с уређајем за пуштање оруђа у рад тако да се оруђе не може ставити у погон без истовременог деловања уређаја за одвођење прашине.

Члан 77.

Оруђа која дробе, мељу или уситњавају материјал у сувом стању треба, према потреби, да буду опремљена, осим уређајима за одвођење прашине, и посебним заштитним уређајима, односно направама (затворена кућишта с добро затвореним вратима или поклопцима, преграде, коморе, ваздушни или водени тушеви и сл.), који обезбеђују да концентрација прашине у просторији не пређе максимално дозвољене концентрације прописане одговарајућим југословенским стандардима.

13. Оруђа с опасним материјама

Члан 78.

Приликом производње, прераде и коришћења опасних материја оруђима, примењују се, поред мера и норматива заштите на раду прописаних овим правилником, и мере и нормативи прописани посебним прописима и одговарајућим југословенским стандардима у погледу манипулације, паковања, означавања, смештаја и чувања опасних материја.

Члан 79.

Оруђа приликом чијих се коришћења издвајају опасне материје (гасови, пара, прашина и др.) морају бити израђена и постављена тако да се штетно деловање тих материја на организам радника, с обзиром на њихову врсту и обим опасности, сведе у максимално дозвољене границе прописане одговарајућим југословенским стандардима.

Оруђа на којима се користе опасне материје морају бити израђена од таквог материјала и опремљена таквим уређајима и опремом да могу сигурно и поуздано деловати с обзиром на врсту и обим опасности појединих опасних материја.

Члан 80.

Оруђа која се користе за производњу, односно прераду отровних материја (производња и прерада отрова I и II групе и сл.) морају бити постављена у засебне просторије, односно боксове.

Технолошким процесом који се обавља оруђем из става 1. овог члана треба, по правилу, управљати из засебне просторије у коју се мора доводити чист ваздух у количини која ће обезбедити сталан натпритисак у односу на просторију или бокс у којој је оруђе постављено.

Ако при технолошком процесу треба узимати узорке отровних материја из оруђа из става 1. овог члана која су

под притиском, узорци се морају узимати помоћу посебног заштитног уређаја који спречава улажење отровних материја у радни простор.

Члан 81.

Технолошки процеси при којима се користе или издвајају отровне материје треба да се обављају, према потреби и могућности, у херметички затвореним посудама или просторима оруђа.

Материја се мора улагати у херметички затворене посуде или просторе оруђа из става 1. овог члана или вадити из њих тако да се онемогући деловање отровних материја на организам радника.

Оруђа која се отварају ради пуњења материјалом и вађења материјала, а при том постоји могућност да изађу отровне материје, морају бити опремљена заштитним напругама и уређајима за одсисавање којима се спречава излажење тих материја из оруђа у радни простор.

Отворена места оруђа на којима се издвајају отровне материје, а која се због технолошких разлога не могу затворити (херметизовати), морају се снабдеи ефикасним уређајима за одсисавање.

Радницима који раде на оруђима с отровима мора се обезбедити одговарајућа хигијена рада, као и коришћење одговарајућих личних заштитних средстава.

Члан 82.

На оруђима с електричним погоном и инсталацијама на којима се ради с експлозивним и лако запаљивим материјама или се могу издвојити такве материје у облику гасова, паре, прашине и др., електроинсталација мора бити изведена у противексплозивној заштити у складу с одговарајућим југословенским стандардима.

Оруђа с експлозивним и лако запаљивим материјама морају бити конструисана, постављена и одржавана тако:

- 1) да делови у гигању буду од материјала који додиrom или трењем делова неће створити искру, статички електрицитет или опасно загревање;
- 2) да се подмазују средствима и на начин који неће бити извор пожара или експлозије;
- 3) да су места обраде или прераде, према потреби, затворена и непропустива да би се спречило било какво испаравање или истицање садржаја;
- 4) да је материјал отпоран на нагризање, ако су експлозивне и лако запаљиве материје уједно и нагризајуће;
- 5) да електрични проводници нису преоптерећени и да се електрична инсталација стручно одржава;
- 6) да се у просторији или у близини оруђа не користе средства која могу бити извори ватре и искре или ужарени предмети.

Лична заштитна средства радника који рукују или посљужују оруђа с експлозивним или лакозапаљивим материјама морају одговарати условима рада и заштити од појаве искрења.

Уређаји за управљање оруђем из става 1. овог члана, према потреби, постављају се у посебној просторији одвојеној од просторије с оруђима и с напругом као заштитној мери одвајања тих уређаја од простора с могућим експлозивним смешама.

Члан 83.

Плински потрошачи који користе градски, природни (земни) или течни нафтни гас (пропан-бутан) морају бити израђени у складу с прописима о техничким нормативима и југословенским стандардима.

Плински потрошачи под непосредним надзором (ручни пламеници, плинске светиљке, плински решои и сл.), морају имати запорни орган (вентил, славина) којим је онемогућено нехотично отварање довода плина пламенику.

Плински потрошачи морају имати инсталирану контролу пламена, осим на уређајима и технолошким процесима где је то регулисано на други начин (ковачке ватре, производња цигле, стакла и др.).

Пешнице и роштиљи у плинским штедњацима морају имати аутоматску контролу пламена.

Плински потрошачи за припрему јела у кухињама у којима се користе два или више потрошача (плински штедњаци, плинске печењаре, нагибни столови, котлови и др.) морају имати аутоматску контролу пламена појединих пламеника.

Плински потрошачи за загревање просторија и припрему санитарне топле воде и потрошачи за централна топлотводна или вреловодна грејања треба да буду израђени тако да се продукти изгарања (димни гасови) одводе у атмосферу (узгонски димњак или фасадно одвођење димних гасова).

У плинске потрошаче (за загревање просторија, топлотводно и парно грејање и сл.), на страни довода плинског горива и ваздуха за изгарање (плинска рампа), морају се уградити потребни елементи запора, регулације, индикације притиска или температуре, као и сигурносни елементи којима се обезбеђује сигурно изгарање горива и загревање средства, у складу с правилима заштите на раду и заштите од пожара.

Члан 84.

Оруђа за рад, уређаји или постројења која користе плинско гориво у технолошке сврхе морају бити израђена у складу с прописима о техничким нормативима, одговарајућим југословенским стандардима и прописима заштите на раду и заштите од пожара.

На стабилним плинским инсталацијама које доводе плин потрошачима мора се, изван просторије у којој се налазе потрошачи, уградити запорни орган (славина или вентил).

Котловска плинска постројења за загревање воде или производњу паре, изведена за потпуно аутоматски рад, морају бити пројектована и изведена тако да у случају било каквог поремећаја мора да уследи обустава рада постројења и, по потреби, сигнализација аутоматске блокаде.

Уређаји и постројења с плинским пламеницима морају се користити према упутствима произвођача или пројектанта уређаја или опреме, а у складу с правилима заштите на раду и заштите од пожара.

Плинске котларнице централног грејања за припрему санитарне воде и загревање објеката у којима се налази већи број лица (дечији вртићи, школе, биоскопи, позоришта, друштвене просторије и др.) морају имати у просторији котларнице уграђени индикатор концентрације плина.

Одредба става 5. овог члана примењује се и на плинске котларнице које су израђене испод нивоа терена.

Плински потрошачи морају се одржавати према упутству произвођача, а све послове одржавања може изводити само посебно оспособљено лице или сервисна служба која је овлашћена за те послове.

Члан 85.

Делови оруђа на којима се нагризајуће материје (корозивне и агресивне) обрађују, прерађују или користе у друге сврхе морају бити израђени од материјала који је отпоран на те материје.

Оруђа из става 1. овог члана морају бити израђена и постављена тако да буде омогућено лако испитивање дебљине зидова и сигурносних уређаја.

Преглед и испитивање оруђа из става 1. овог члана обавља се у роковима утврђеним посебним прописима и прописима о заштити на раду.

Радницима који раде на оруђима из става 1. овог члана морају се обезбедити одговарајућа заштитна средства за личну заштиту од нагризајућих материја, као и одговарајући уређаји за одржавање хигијене рада.

Члан 86.

Оруђа за прераду заразних и гадних или одвратних материјала (отпаци животиња, коже, кости, рогови, папци и др.) морају бити конструисана и постављена тако да се могу лако очистити, прати и дезинфиковати.

На оруђа из става 1. овог члана не смеју се уграђивати делови који упијају течност или мирисе.

Радницима који раде на оруђима из става 1. овог члана морају се обезбедити одговарајућа средства за личну заштиту од заразних и одвратних материја, као и одговарајућа хигијена рада.

Члан 87.

Цеви за спровођење опасних материја морају бити обојене бојом прописаном техничким прописима, југословенским стандардима, односно признатим правилима заштите на раду ако не постоје прописи.

Члан 88.

Цеви за спровођење опасних материја морају се спајати на начин који одговара врсти опасне материје и који обезбеђује потпуно заптивање цевовода, у складу с одговарајућим југословенским стандардима, односно општепризнатим правилима ако не постоје прописи.

Оловни, пластични и други ломљиви цевоводи на изложеним местима морају бити заштићени од механичког оштећења (улагањем у челичне цеви или на други начин).

Члан 89.

На грађевинским објектима, излазни отвори цеви за одвођење опасних гасова и пара лакших од ваздуха из оруђа у атмосферу морају бити изведени на висини од најмање 1 m изнад слемена крова, односно светларника на крову.

Излазни отвори цеви из става 1. овог члана морају бити најмање осам метара удаљени од нивоа пода за руковање или послуживање, као и од усисних отвора вентилационих система.

Ако се опасни гасови и паре не смеју испуштати у атмосферу, излазни отвори цеви морају се увести у посебан уређај за апсорпцију, неутрализацију или таложење или наведене материје треба да се спаљују.

Члан 90.

Посуде (резервоари, spremници и др.) за смештај опасних течности у којима морају постојати ограничења за ниво, најмањи и највећи радни притисак, најмању и највећу допуштену температуру течности, морају имати увек исправне мерне и сигналне уређаје и одговарајућу опрему (пловак, сигурносни вентил, одушак или мембрану, уређај за размену топлоте и др.), којима ће се спречити односна прекорачења изнад допуштених граница.

Посуде из става 1. овог члана, по правилу, не могу се користити без горњег поклопца или горњег покрива (отворене посуде) ако се у њима налазе испарљиве опасне течности или опасне течности које у додиру с гасовима, паром и прашином у ваздуху или с падавинама могу изазвати опасност за раднике или околину.

Члан 91.

Преносне и покретне посуде у којима се смештају опасне материје морају се чистити и прати на за то посебно одређеним и опремљеним местима.

По могућности, чишћење и прање посуда треба да буде механизовано тако да се искључи потреба улагања и боравка радника у посудама.

Уграђене посуде (подземне и надземне) за складиштење опасних материја, које захтевају повремено чишћење, прање, одмашћивање и сл., треба, према потреби, да буду опремљене прикључцима за пару и воду, односно друга средства којима се ти радови обављају, као и одводима за отицање нечисте отпадне воде или другог средства на одговарајуће место и морају се обезбедити пара, вода, односно друга средства у одговарајућим количинама.

Ако се радови у посудама из става 2. овог члана не могу обављати без улагања или боравка радника у њима, морају се претходно предузети одговарајуће мере заштите живота и здравља радника (черење концентрације штетних гасова и паре у посуди, коришћење маске с доводом

свежег ваздуха или изолацијског апарата, коришћење одговарајуће одеће и обуће и заштитног опасача с ужетом, координирани рад двојице или више радника и др.), у складу с прописаним поступком и упутствима за обављање таквих радова које је изразила организација која их обавља.

Величина отвора за улагање у посуде мора бити у складу с одговарајућим југословенским стандардом.

Члан 92.

На оруђима с већом количином отпадних материја у гасовитом, течном или чврстом стању морају се предузети одговарајуће мере за заштиту од загађивања радне околине.

За заштиту од издувних гасова, паре и прашине из димњака и других испуста од оруђа, треба применити одговарајућа техничка решења у складу с признатим мерама и нормативима заштите на раду (спаљивање, апсорпција, адсорпција, одстрањивање прашине и паре из отпадних гасова и др.).

Отпадне техничке воде које садрже масне лако запаљиве отровне или агресивне материје морају се одводити из оруђа цевоводима или посебном канализационом мрежом која има уграђене уређаје за пречишћавање, одмашћивање или неутрализацију вода, пре њиховог испуштања у градску канализациону мрежу или септичку јаму, односно пре него што се рецикулацијом ставе на поновно коришћење.

Опасне чврсте отпадне материје, после њиховог коришћења на оруђима, морају се депоновати на одређено место и, с обзиром на степен опасности и њихову намену, поновно прерадити, уништити или уклонити на одговарајуће место.

14. Оруђа код којих настају високе или ниске температуре

Члан 93.

Топлотно зрачење или други прелаз топлоте од извора (пећи за топљење, жарење, сушење и сл., ливнички и топioniчки лонци с растопљеним металом, цевоводи за вруће течности, пару и др.) до места рада мора бити на подесан начин спречено, односно ограничено топлотном изолацијом, херметизацијом процеса и екранизацијом, а ако ни то није довољно – према могућности и применом даљинског вођења.

Члан 94.

Пуњење и пражњење оруђа с високим температурама, као и отварање, односно затварање њихових врата и поклопаца, по правилу, треба да буду механизовани.

При пуњењу, пражњењу и другим сличним пословима на електричним пећима с отпорницима у отвореним жлебовима морају се предвидети мере заштите против удара електричне струје уређајима за искључивање, односно блокирање, ако се то обавља помоћу металног ручног алата.

Члан 95.

Врата или поклопци на оруђима с високом температуром (на пећима за топљење, загревање, жарење и др.) морају имати одговарајућу термичку изолацију ако нису хлађени водом или другим средством.

Члан 96.

Унутрашњи простор сушионица за сушење сировина, полупроизвода и готових производа мора за време процеса сушења бити затворен према радној просторији.

Пре отварања сушионице за улазак радника ради њеног пражњења и поновног пуњења, гасови из сушионице морају се одстранити посебним уређајем за одсисавање гасова, а унутрашњи простор охладити тако да температура у њему не прелази 313 K (40° C) ако не постоји могућност топлотног прилагођавања радника пре уласка у сушионицу.

Није допуштено испуштање топлих гасова из сушионице у радну просторију.

Улазна врата у сушионицу морају бити изведена тако да се могу отварати и с унутрашње стране, на сигуран и лак начин иако су закључана.

Члан 97.

У просторијама расхладних постројења с ниским температурама око и испод 273 K (0° C), у хладњачама, ледарача, расхладним складиштима и другим просторијама, управљање и послуживање оруђа треба да буде механизовано, аутоматизовано или даљински вођено, а ако то није могуће, радницима се за рад у тим просторијама морају ставити на располагање одговарајућа лична заштитна средства, а боравак радника у тим просторијама треба, према потреби, ограничити на краће време.

У просторији или комори у којој се рад обавља на ниским температурама, мора се обезбедити да се улазна врата отварају и с унутрашње стране лако и без кључа.

Упутства за руковање на безбедан начин, основна техничка правила безбедности, места постављања с обзиром на степен опасности, упутства за постављање постројења, цевни водови и арматура, као и посуде под притиском оруђа за расхлађивање, морају бити у складу с одговарајућим југословенским стандардима за расхладна постројења.

Упутства за руковање расхладним постројењем морају бити обешена на зид у машинарници расхладног постројења.

Пре уласка у просторије или коморе с ниским температурама, радницима треба омогућити топлотно прилагођавање.

15. Оруђа код којих се издваја водена пара

Члан 98.

Оруђа смештена у затвореним просторијама код којих се при коришћењу издваја велика количина водене паре треба да буду затворена и опремљена уређајима за одвођење паре и кондензата.

Ако херметизација, односно одвођење паре није могуће због природе технолошког процеса, морају се обезбедити друга техничка решења за одстрањивање паре (убацивање загрејаног сувог ваздуха, вентилација просторије и сл.).

Отворене посуде с великим површинама испаравања и с повећаном температуром течности морају бити снабдеване поклопцима или наткривене скупљачима паре помоћу којих се пара одводи из простора изнад посуде.

Ако технолошки процес не допушта постављање поклопца, односно скупљача на посудама из става 3. овог члана, за одстрањивање паре око посуда с појачаним испаравањем треба користити друге поступке, нпр. завесе с топлим ваздухом и сл.

16. Оруђа која стварају буку или вибрације

Члан 99.

Оруђа приликом чијих коришћења настаје бука или вибрација морају бити конструисана и израђена тако да ниво буке и вибрација буде сведен у границе предвиђене прописима о заштити од буке и вибрација.

Произвођач оруђа које изазива буку или вибрације обавезан је да у упутствима о монтажи наведе мере којима се бука, односно вибрације свде у дозвољене границе (посебан начин темељења, учвршћење оруђа с еластичним подметачима, висина и конструкција просторије и др.).

Ако се техничким решењима на самом оруђу не може постићи да се бука, односно вибрације оруђа сведу у дозвољене границе, морају се применити решења заштите радника од буке као што су: звучна изолација оруђа или делова оруђа, облагање зидова оруђа или просторије материјалом који упија звук, одвајање оруђа у посебну просторију, одвајање руковаоца у кабине с даљинским вође-

њем, изградња грађевинског објекта, изградња посебног темеља и друге мере.

Члан 100.

Рукохвати оруђа која при раду стварају вибрације (пнеуматски чекићи и сл.) морају имати амортизере за ублажавање преноса вибрација или морају бити обложени материјалом који умањује штетно деловање вибрација на руке и тело радника.

Радницима који раде с оруђима која при раду стварају буку и вибрације морају се обезбедити одговарајућа лична средства за заштиту слуха и преноса вибрација у складу с одговарајућим југословенским стандардима или признатим правилима заштите на раду ако не постоје прописи.

17. Оруђа с опасним зрачењима

Члан 101.

За рад с оруђима с јонизујућим зрачењима у погледу њихове конструкције, смештаја у просторији и на отвореном простору и услова за примену тих зрачења, о границама изложености зрачењу, о вођењу евиденције и методама и роковима испитивања, примењују се посебни прописи.

Члан 102.

За раднике који су при раду с оруђима изложени јонизацијском и нејонизацијском зрачењу одређују се посебни радни услови у складу с прописима заштите на раду.

Радницима из става 1. овог члана морају се обезбедити одговарајућа лична заштитна средства.

18. Ручни механизовани алат

Члан 103.

Ручни алат с електричном и другом погонском енергијом (бушилице, брусилце, тестере, ножеви, рендисалке, первибратори, прскалице, моторне тестере, маказе за лим, чекићи и др.) мора бити конструисан и израђен тако да рад с њим не захтева посебно велики физички напор, нити да представља опасност за живот и здравље радника који њиме рукује.

Зависно од карактеристика, на алату се мора налазити написна плочица с уочљивим и трајним написом о основним техничким подацима (снага мотора, карактеристике електричне струје, притисак код пнеуматског и хидрауличног погона, број окретаја или удара у минути и др.), ако тај напис није утиснут на самом алату.

Члан 104.

Називни напон електричне струје, односно примена врсте заштите од удара електричне струје мора одговарати условима рада алатом, а у складу с постојећим прописима о заштити на раду приликом коришћења електричне енергије и југословенским стандардима.

Приликом рада алатом из става 1. овог члана, у влажним просторијама, у просторијама с влажним земљаним или металним подовима, као и на отвореном простору за време кише, магле и снега, односно под сличним условима, кад се електрична проводност повећава, односно електрични отпор тела смањује, морају се предузети посебне мере заштите од удара електричне струје (сигурносни мали напон, трансформатор за галванско одвајање и сл.), као и допунске мере заштите (гумене рукавице, гумене цизме, гумени прстирачи и сл.).

Члан 105.

Цев од гуме, односно другог савитљивог материјала на ручном алату с пнеуматским, хидрауличним или другим погоном мора бити сигурно прикључена на ручни алат и на погонску мрежу помоћу одговарајућих спојница, ако спој није решен на други сигуран начин.

Прикључни део цеви не сме на местима прикључка

пропуштати погонско средство нити испадати са свога места услед притиска.

Прикључно место на металним цевима погонске мреже мора бити опремљено исправним запорним вентилом или другим затварачем.

Цеви из става 1. овог члана, с обзиром на квалитет, избор и начин одржавања, морају бити у складу с одговарајућим југословенским стандардима.

19. Отклањање сметњи, одржавање и транспорт оруђа

Члан 106.

Ако одговорно лице оцени да постоји опасност за радника приликом отклањања сметњи на оруђу, оруђе се мора зауставити.

Ако се радови из става 1. овог члана из технолошких или других разлога не могу обавити за време мировања оруђа, морају се у том случају за обављање тих радова користити одговарајуће заштитне напаве, заштитни уређаји и заштитне мере које произвођач, односно корисник прописује посебним упутством.

Члан 107.

На местима на којима квар на електричној опреми може проузроковати опасна стања морају се предузети одговарајуће мере да би се такве опасности избегле (нпр. механичка заштита на оруђу, унутрашње блокаде, додатна струјна кола и др.).

Специјална струјна кола која имају функцију безбедности морају, у случају квара, довести оруђе у сигурно стање, а у случају прекида или кратког споја таквог струјног кола, морају изазвати тренутно заустављање оруђа или постављање заштитне напаве у заштитни положај.

Члан 108.

Пре приступања чишћењу, поправкама и дуготрајним прекидима ради сервисирања оруђа погоњених електричном енергијом, довод електричне струје мора се претходно искључити на месту прикључака на разводној мрежи, и то уређајем за растављање с напајања (раставна склопка, растављач, прекидач или утикач).

Уређај за растављање с напајања може бити опремљен уређајем којим га је могуће блокирати кад је искључен (нпр. помоћу катанца или на други начин) или га затворити у кућиште или други затворени простор кључем или алатом, или поред њега или на њега поставити плочицу или таблицу с натписом „Не укључуј – врши се поправка“.

Скидање плочице или таблице с натписом из става 2. овог члана и постављање уређаја за растављање у положај „укључен“ може обавити само овлашћено лице које врши поправку, и то пошто претходно утврди да је поправка извршена, да ни један радник није на опасном месту, односно у зони опасности и да су све заштитне напаве и уређаји постављени на своје место.

Радови у вези с поправкама, на делу оруђа у близини напона и под напоном, могу се обављати само према мерама и нормативима заштите на раду прописаним у прописима о заштити на раду при коришћењу електричне енергије.

Члан 109.

Приликом поправке оруђа с прикључцима на другу врсту енергије (пара, вода или друге хидрауличне материје, ваздух или гасови) мора се претходно затворити вод за довод односне енергије, испустити материја из цевовода и, према потреби, на месту затварача поставити натпис: „Не отварај – врши се поправка“.

Ако се поправка врши и на цевима цевовода енергије из става 1. овог члана, цеви се на одговарајућим местима морају затворити (блиндирати) или на други начин обезбедити да се прекине довод енергије.

Ако су енергенти опасне материје (гасови и др.), цевовод са свим прикључцима мора се најмање једанпут годишње испитати на непропусност и, према потреби, изменити заптивке или отклонити други недостаци.

Члан 110.

Ако се поправка, монтажа и демонтажа оруђа врше у радној просторији за време одвијања технолошког процеса, на осталим оруђима и другим местима рада морају се, према потреби, предузети мере за заштиту осталих радника.

Приликом опсежнијих радова на поправкама већих оруђа, укључујући монтажу и демонтажу делова, а нарочито ако су она у близини пролаза радника, површине просторије за поправку морају се одвојити или оградити и поставити одговарајући написи са упозорењем.

Делови оруђа и других материјала за време поправке треба да се транспортују кроз посебне улазе и пролазе тако да се не угрожава безбедност радника на раду, или треба организовати посао на други начин.

Члан 111.

Пре него што се приступи поправци оруђа која користе запаљиве или експлозивне материје, или се те материје налазе у посудама таквих оруђа, морају се предузети одговарајуће превентивне мере заштите радника на раду, нарочито ако се поправка обавља заваривањем или другим врућим поступцима.

Превентивне мере из става 1. овог члана морају садржавати:

1) обим потребних радова за отклањање сметњи или недостатка који одређује одговорно лице или служба, као и технолошки поступак по појединим фазама, с назнаком мера заштите на раду;

2) пражњење оруђа, односно посуда с течностима, гасовима или чврстим материјама;

3) чишћење и испитивање оруђа, односно посуда од заосталих течности, гасова или чврстих материја;

4) пуњење оруђа, односно посуде водом, воденом паром с ниским притиском, инертним гасом или потапањем посуде ако је то потребно;

5) непосредно руковођење одговорног лица и координирање радом;

6) присутност оспособљеног радника (ватрогасца или сл.) ради осигурања од евентуалних опасности и стављање на располагање одговарајућих средстава и опреме за гашење пожара;

7) друге мере у складу с посебним прописима, интерним правилима организације и степеном опасности.

Члан 112.

Поправка, ручно подмазивање и чишћење оруђа за време рада нису допуштени, осим ако је оруђе посебно подешено за такву врсту послова.

Член 113.

Приликом поправке ремења, трака, ужета и ланаца спојна места морају бити изведена тако да не смањују њихову номиналну чврстоћу и да одговарају својој основној намени на оруђу.

Ако ремен, трака, уже или ланац припадају трансмисионом погону, поправљено спојно место не сме стварати никакво додатно оптерећење или повећану затегнутост тих елемената за време прелаза преко ременице, нити испадати с ње.

Делове из става 1. овог члана може спајати само за то оспособљено лице.

Члан 114.

Приликом рада на поправци, монтажи и демонтажи оруђа који се обавља на висини већој од 2 m од пода, морају се поставити одговарајуће радне платформе, односно скеле с лестницама, степеницама или другим прилазима.

Према потреби, радницима на радовима из става 1. овог члана морају се обезбедити одговарајућа средства за заштиту од пада с висине.

Члан 115.

Приликом поправке, монтаже и демонтаже оруђа, за дизање, спуштање и преношење делова оруђа или склопо-

ва већих незграпних облика или масе веће од 30 kg морају се користити ручни или механизовани уређаји за дизање (котураче, витла, дизалице и др.).

Члан 116.

Оруђе може одржавати, поправљати и подешавати само стручно и овлашћено лице, придржавајући се техничких упутстава произвођача оруђа.

Радник који ради на одржавању, поправци и подешавању оруђа не сме произвољно мењати делове оруђа, мењајући му тако особине и функцију.

Карактеристике оруђа може мењати само стручно и овлашћено лице, на основу одговарајуће техничке документације.

Члан 117.

Оруђа морају бити опремљена ушлицама, хватаљкама или другим подесним елементима за ручни или механизовани транспорт, ако маса, облик и величина оруђа то захтевају.

Ушлице, хватаљке и други подесни елементи за пренос, односно транспорт морају бити израђени тако да могу издржати предвиђена оптерећења и морају бити, с обзиром на тежиште оруђа, размештени тако да је немогућа промена положаја (превртање, нагињање, окретање и сл.) приликом преноса, односно транспорта.

У упутствима за употребу оруђа мора да постоји опис дизања и транспорта оруђа, с евентуалном скицом и назнаком масе.

Члан 118.

Пре почетка преноса, односно транспорта оруђа морају се предузети следеће заштитне превентивне мере:

- 1) причвршћивање свих покретних делова који би се за време транспорта могли помицати и постати извор опасности за раднике;
- 2) заштита електричне и друге опреме од оштећења, запињања, вибрација, утицаја влаге, јачих извора топлоте и ниских температура;
- 3) утврђивање да ли постоје посебна ограничења пролазних путева, подова и других места транспорта и дизања, као и других услова, с обзиром на масу и димензије оруђа;
- 4) према потреби, причвршћивање оруђа на транспортном средству против помицања и превртања.

Приликом мањих помицања и премештања оруђа у погону с једног места на друго места рада, морају се претходно искључити сви енергетски водови, па и они са савитљивим цевима, тако да ти енергенти не могу постати извор опасности.

Ако постоје упутства произвођача о поступку дизања, односно транспортовања оруђа код нарочито компликованог или сложеног рада, одговорно лице за транспорт мора се придржавати прописаних упутстава, шема и правила дизања.

20. Уређивање места рада

Члан 119.

Ако се оруђа користе на отвореном простору, мора се обезбедити заштита радника од временских утицаја, и то:

- 1) за заштиту од кише и снега – одговарајућа надстрешница или коришћење одговарајућих личних заштитних средстава;
- 2) за заштиту од хладноће – одговарајућа кабина, коришћење одговарајућих личних заштитних средстава или ограничавање трајања рада;
- 3) за заштиту од сунчевих зрака – одговарајућа надстрешница или коришћење личних заштитних средстава (шешир за сунце, тамне наочари и др.).

Члан 120.

Ако се оруђа користе на отвореном простору у непосредној близини саобраћајница или на самим саобраћајни-

цама, морају се обезбедити мере и нормативи заштите на раду од опасности које могу настати кретањем возила.

У непосредној близини оруђа из става 1. овог члана, према потреби, мора се обезбедити саобраћајна сигнализација у складу са саобраћајним прописима у погледу забране кретања возила, одговарајућих обавештења и знакова опасности.

Члан 121.

Површина пода, односно платформе уз оруђе на којој радник стоји и ради не сме бити клизава, мора бити равна и сигурна за кретање, а сама конструкција пода, односно платформе мора бити стабилна.

Површина места рада уз оруђе на којој радник стоји или ради дуже од два сата у једној смени мора имати одговарајућу топлотну заштиту с коефицијентом упијања топлоте утврђеним прописаним мерама и нормативима заштите на раду, техничким нормативима и југословенским стандардима.

Ако из објективних разлога није могуће обезбедити одговарајућу топлотну заштиту пода на коме радник ради уз оруђе, на под се морају поставити подметачи или подлоге од дрвета или другог материјала са топлотном изолацијом.

Подметачи из става 3. овог члана не смеју бити клизави, неравни или оштећени и не смеју проузроковати повређивање радника.

Члан 122.

Оруђа код којих се примењују течна средства за подмазивање и хлађење (уље, вода и др.) или се прерађују органске материје подложне труљењу, морају бити снабдевана одговарајућим сабирницима да би се спречило разливање тих средстава и материја по поду.

Ако није могуће спречити проливање по поду средстава и материја из става 1. овог члана, под уз оруђе мора бити:

- 1) од непропусног и отпорног материјала који се лако чисти;
- 2) с одговарајућим нагибом према отвору одводног канала снабдевог сифоном;
- 3) површински обрађен тако да се спречи клизање радника.

Члан 123.

Зависно од процеса рада на оруђу, нарочито у зони рада, мора се обезбедити добра видљивост природном светлости или извођењем електричне опште расвете или опште расвете појачане на месту рада локалном (допунском) расветом у складу с југословенским стандардом.

Напон допунског (локалног) расветног тела мора бити прилагођен условима коришћења у погону.

Ако се за расветно тело примени заштита од опасног напона, мали радни напон не сме прелазити 50 V, а у влажној средини 25 V, под условом да се положај сијалице подешава руком.

На оруђима с ротирајућим елементима мора бити урађена флуоресцентна расвета тако да не проузрокује стробоскопски ефект. Делови струјног кола малог напона на оруђима не смеју бити уземљени.

Члан 124.

Радницима који рукују оруђем или га послужују морају се, по правилу, техничким решењима обезбедити на месту рада, у летњем и зимском периоду, повољни услови рада у погледу топлотних фактора радне околине (температуре, влажности и брзине кретања ваздуха и топлотног зрачења), у складу с мерама и нормативима заштите на раду (величина радне просторије, вентилација, паравани или штитници, ваздушне или друге завесе, даљинско управљање и др.).

Ако услове рада из става 1. овог члана није могуће обезбедити из технолошких разлога (снижена или повишена температура, повећана влага или брзина кретања ваздуха), морају се применити, према потреби, одговарајуће

посебне мере и нормативи заштите на раду (топли напизи, слана газирана вода или други одговарајући напизи, лична заштитна средства, посебна организација рада, скраћено радно време, посебни услови рада, могућност повременог загревања или удаљавања радника с места рада и др.).

Члан 125.

Слободна површина за руковаоца или послужитеља оруђа мора да има површину пода за стајање или седење, као и за кретање ради послуживања и контроле рада оруђа.

Слободна површина пода за руковаоца или послужитеља оруђа не сме бити мања од 2 m², под условом да на истом оруђу ради читаво или претежно радно време у једној смени.

Код густо распоређених оруђа, а нарочито приликом серијске производње, мора се обезбедити сигуран и слободан пролаз радника до помоћних или главних пролаза ширине најмање 0,7 m, и то тако да он својим пролазом не угрожава остале раднике, а ни они својим радом њега.

Члан 126.

Материјал или радни предмети морају се уз место рада одлагати по редоследу, на исправан начин и у висини до које се обезбеђује стабилност наслага.

Одлагани материјал и радни предмети не смеју спречавати слободно кретање радника.

Члан 127.

Ако се из неопходних разлога редовна, ванредна и допунска (резервна) опрема и алат држе непосредно уз оруђе, морају се предвидети одговарајућа места (ормари, полице, сто, зидна табла и др.) за њихово одлагање.

Опрема из става 1. овог члана не сме бити узрок повреда радника на раду због закрчености површине или због пада опреме или алата с висине, нити сме да смањи прописану слободну површину пода.

Члан 128.

Ако се уз оруђе користи и припадајући уређај за дизање и пренос терета (конзолна дизалица, дизалица на ногарича, електрично витло, ланчана дизалица и др.), уређај се мора поставити тако да најлакше и с најмањом путањом без препреке преноси радне комаде (израђевине) од места обраде или прераде на оруђу до места одлагања и обрнуто.

Кад се с уређајем за дизање не ради мора да се постави на одређено место уз оруђе на коме неће сметати раднику приликом рада и кретања.

По правилу, носивост дизалице из става 1. овог члана не сме бити мања него што је највећа маса радног комада (израђевине) који се поставља на оруђе ради обраде или прераде.

Изузетно, носивост дизалице из става 1. овог члана може бити мања него што је највећа маса радног комада (израђевине) ако се друга дизалица у погону (мосна дизалица или др.) може несметано употребити за дизање, преношење и спуштање терета с оруђа.

Дизалица из става 1. овог члана мора бити конструисана, опремљена и постављена у складу с прописаним мерача и нормативима заштите на раду и југословенским стандардима.

21. Посебне одредбе

Члан 129.

Није допуштено коришћење оруђа које није израђено у складу с мерама и нормативима заштите на раду и које није исправно.

Правило из става 1. овог члана односи се и на додатну опрему оруђа (додатни механизми, алати и др.) која се поставља на оруђе за одређене радне операције.

Члан 130.

Оруђем сме руковати или га послуживати само радник који је стручно оспособљен и распоређен за рад на њему и који испуњава одговарајуће посебне услове рада, ако су ти услови прописани.

Оруђем сме руковати или га послуживати само радник који је оспособљен за рад на безбедан начин.

Члан 131.

Пре почетка рада, руковалац мора визуелно и укључивањем појединих уређаја за управљање проверити исправност оруђа, а нарочито мора утврдити постојање и исправност заштитних направа и уређаја.

Члан 132.

Руковаоци и послужитељи оруђа с опасним гибањима у зони њиховог кретања морају носити уз тело притегнуто одело које је израђено у складу с одговарајућим југословенским стандардом.

У близини покретних делова оруђа, руковаоци и послужитељи који имају дугу косу морају је омотати уз главу и покрити марамом или капом.

Лица из става 1. овог члана не смеју носити шалове или друге стршеће делове одеће.

Члан 133.

Руковаци оруђем дужни су да свој рад обављају тако да услед настанка опасних гибања или других опасних радњи не угрожавају ни себе ни остале раднике у околини.

Ако руковалац у току рада примети неправилност на оруђу, дужан је да одмах заустави рад оруђа и неправилност пријави свом непосредном руководиоцу.

Члан 134.

Руковаоци и послужитељи приликом рада с оруђем дужни су да се придржавају упутстава за рад и упутстава за коришћење заштитних направа и уређаја, као и осталих мера и норматива заштите на раду.

Руковалац сме да стави у погон оруђе ако су на њему све заштитне направе и уређаји, као и уређаји за блокаду и ако све то исправно делује.

Руковалац или послужитељ не сме из било ког разлога одстранити или учинити неделотворним било коју заштитну нараву или уређај за блокирање приликом извођења технолошког процеса.

Члан 135.

Руковаоци или послужитељи оруђа на којима се ради с опасним материјама морају се упознати с особинама опасних материја које се користе, као и с знацима на појединачним паковањима ако су оне од значаја за заштиту радника на раду.

Члан 136.

Ако оруђем истовремено управљају или га послужују два или више радника, за рад с таквим оруђем и за координацију радника у раду мора бити одговоран један од тих радника.

Члан 137.

Оруђе се мора испитивати према одредбама закона о заштити на раду и одговарајућим прописима донесеним на основу њих ако то посебним прописима није друкчије одређено.

Оруђе се не сме користити ако није исправно.

Члан 138.

Ако се уз оруђе налази и припадајући уређај за дизање терета или радних предмета, руковалац или послужитељ оруђа у том случају мора бити оспособљен за безбедан рад с таквим уређајем.

III. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 139.

Организације и послодавци из члана 2. овог правилника који на дан ступања на снагу овог правилника не могу свој рад с оруђима ускладити с мерама и нормативима заштите на раду према овом правилнику због конструкцијских преправки или доградње, морају предузимати друге додатне мере и нормативе заштите на раду до усклађивања с мерама и нормативима овог правилника.

Члан 140.

Ступањем на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о општим мерама и нормативима заштите на раду на оруђима за рад и уређајима („Службени лист СФРЈ”, бр. 18/67).

Члан 141.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Бр. 2/1-007-001/91-001
12. фебруара 1990. године
Београд

Савезни секретар
за рад, здравство, борачка
питања и социјалну
политику,
Радиша Гачић, с. р.

212.

На основу члана 80. Закона о стандардизацији („Службени лист СФРЈ”, бр. 37/88), директор Савезног завода за стандардизацију прописује

ПРАВИЛНИК

О ОБАВЕЗНОМ АТЕСТИРАЊУ ОДБОЈНИКА КОЈИ СЕ УПОТРЕБЉАВАЈУ НА ЛИФТОВИМА И О УСЛОВИМА КОЈЕ МОРАЈУ ИСПУЊАВАТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ УДРУЖЕНОГ РАДА ОВЛАШЋЕНЕ ЗА АТЕСТИРАЊЕ ТИХ ПРОИЗВОДА

Члан 1.

Овим правилником прописује се поступак обавезног атестирања одбојника који се употребљавају на лифтовима, и то одбојника са повратним пригушењем и одбојника се пригушењем, на које се односе:

- 1) Правилник о техничким нормативима за лифтове на електрични погон за вертикални превоз лица и терета („Службени лист СФРЈ”, бр. 16/86 и 28/89) – (у даљем тексту: Правилник за лифтове I-IV врсте);
- 2) Правилник о техничким нормативима за лифтове на електрични погон за вертикални превоз терета, са кабином у коју није могућ приступ људи („Службени лист СФРЈ”, бр. 55/87) – (у даљем тексту: Правилник за лифтове V врсте);
- 3) Југословенски стандард JUS M.D1.574 – Лифтови. Одбојник. Испитивање.

Овим правилником одређују се и услови које морају испуњавати организације овлашћене за атестирање одбојника.

Члан 2.

Поступак атестирања одбојника спроводи се тако што се атестира сваки тип одбојника из домаће производње и из увоза, уз контролу саобразности атестираном типу.

Под типом одбојника, у смислу овог правилника, подразумева се одбојник одређеног произвођача са истим техничко-конструкцијским карактеристикама и за исту намену.

Члан 3.

Испитивању за обавезно атестирање одбојника из члана 1. овог правилника подлежу следеће карактеристике квалитета:

- 1) мере и одступања;
- 2) функционалност;
- 3) највећа дозвољена брзина наседања кабине или противтега на одбојник;
- 4) највећа дозвољена маса којом се одбојник сме оптеретити;
- 5) најмања дозвољена маса којом се одбојник може оптеретити;
- 6) успорење одбојника;
- 7) брзина повратног хода одбојника у случају испитивања одбојника са повратним пригушењем;
- 8) време повратног хода одбојника у нормалан положај у случају испитивања хидрауличног одбојника;
- 9) маса потребна за потпуно сабијање опруга у случају испитивања одбојника са повратним пригушењем;
- 10) губитак течности у случају испитивања хидрауличног одбојника;
- 11) деформације одбојника;
- 12) дејство електричног сигурносног уређаја за контролу повратка одбојника у почетни радни положај.

Члан 4.

Вредности карактеристика квалитета одбојника из члана 3. овог правилника утврђене су прописима из члана 1. овог правилника и техничком документацијом.

Под техничком документацијом, у смислу става 1. овог члана, подразумевају се:

- 1) конструкциона документација са главним монтажним нацртом, цртежима елемената, спецификацијом материјала и списком стандарда и прописа на основу којих је израђена;
- 2) прорачун конструкционих елемената;
- 3) технички услови за израду одбојника, са подацима о квалитету материјала, обради и завареним спојевима и подацима о материјалима за заваривање и заштиту од корозије;
- 4) упутство за уградњу, руковање и одржавање одбојника.

Члан 5.

Карактеристике квалитета одбојника из члана 3. овог правилника испитују се на начин утврђен Правилником за лифтове I-IV врсте, Правилником за лифтове V врсте и југословенским стандардом JUS M.D1.574 – Лифтови. Одбојник. Испитивање.

Члан 6.

Испитивању одбојника ради обавезног атестирања из члана 2. овог правилника приступа се по пријему захтева за атестирање одбојника, који произвођач, увозник или заступник подноси организацији овлашћеној за атестирање одбојника из члана 1. овог правилника заједно са потребним прилозима и пошто организација овлашћена за атестирање потврди, у записнику о узимању узорка, да је узорак који је узела на лицу места или приспели узорак погодан за захтевану сврху испитивања.

Захтев за атестирање одбојника садржи:

- 1) податке о подносиоцу захтева и произвођачу;
- 2) податке о одбојнику;
- 3) податке о месту производње и месту узимања узорка;
- 4) податке о типу одбојника;
- 5) податке о највећој брзини наседања кабине или противтега на одбојник;
- 6) податке о највећој и најмањој маси која наседа на одбојник;
- 7) податке о величини отвора за протицање течности у зависности од хода одбојника и о особинама употребљене течности за хидрауличке одбојнике;
- 8) податке о употребљеном материјалу за израду најоптерећенијих делова уређаја;
- 9) склопни цртеж са саставницом;
- 10) техничко упутство, декларацију и ознаке потребне у промету;
- 11) потпис одговорног лица и печат подносиоца захтева.

Записник о узимању узорка садржи:

- 1) назив и седиште организације која је поднела захтев за атестирање;
- 2) податке о одбојнику, узорку и месту узимања узорка;
- 3) податке о начину узимања узорка (преузимање достављеног узорка или узимање узорка од произвођача, увозника или заступника);
- 4) оцену погодности узорка за испитивање (у погледу оштећења, потребног броја јединица производа итд.);
- 5) податке о количини одбојника на коју се узорак за испитивање односи (производна или увозна партија, редовна производња итд.);
- 6) датум, потпис и печат подносиоца захтева за атестирање и организације овлашћене за атестирање одбојника из члана 1. овог правилника.

Члан 7.

Величина узорка за испитивање и други захтеви у вези са узимањем узорка ради спровођења поступка наведеног у члану 2. овог правилника утврђени су у југословенском стандарду JUS M.D1.574 – Лифтови. Одбојник. Испитивање.

Организација овлашћена за атестирање враћа испитани узорак подносиоцу захтева за атестирање, уз одговарајуће мере обезбеђења (плочба и ознаке).

Члан 8.

Извештај о испитивању одбојника из члана 1. овог правилника издаје организација овлашћена за атестирање, и он садржи:

- 1) податке о овлашћењу и назив и седиште организације овлашћене за атестирање;
- 2) податке о подносиоцу захтева и произвођачу;
- 3) податке о одбојнику;
- 4) број и датум извештаја о испитивању;
- 5) податке о узорку, месту и начину узимања узорка;
- 6) податке о југословенским стандардима и прописима по којима је извршено испитивање;
- 7) врсту – ознаку типа одбојника;
- 8) највећу дозвољену брзину наседања;
- 9) највећу дозвољену масу којом се одбојник сме оптеретити;
- 10) најмању дозвољену масу којом се одбојник сме оптеретити;
- 11) карактеристике тачности и њену температуру за време испитивања, ако се испитује хидраулички одбојник;
- 12) податке о времену повратног хода одбојника у нормалан положај, ако се испитује хидраулички одбојник;
- 13) податке о губитку тачности и евентуалним деформацијама, ако се испитује хидраулички одбојник;
- 14) успорење одбојника;
- 15) брзину повратног хода, ако се испитује одбојник са повратним пригушењем;
- 16) масу потребну за потпуно сабијање опруга, ако се испитује одбојник са повратним пригушењем;
- 17) оцену резултата испитивања;
- 18) потпис овлашћеног радника и лица које руководи испитивањем;
- 19) печат организације овлашћене за атестирање.

Члан 9.

Атест издаје организација овлашћена за атестирање одбојника из члана 1. овог правилника, за сваки тип одбојника.

Атест за одбојнике из члана 1. овог правилника важи десет година.

Измена конструкције и/или материјала, места производње и слично, што може утицати на квалитет атестираног одбојника, мора се пријавити организацији овлашћеној за атестирање која је издала атест, ради поновног атестирања одбојника.

Члан 10.

Изглед и начин ношења атестног знака за одбојнике из члана 1. овог правилника утврђени су Наредбом о из-

гледу и употреби атестног знака („Службени лист СФРЈ”, бр. 4/79 и 31/81), с тим што се утврђује и следеће:

- 1) висина (В) атестног знака, која мора бити од 3 до 25 mm;
- 2) допунска словна ознака MD, која означава групу и подгрупу југословенског стандарда коме одбојник припада;
- 3) допунска бројчана двоцифрена ознака за идентификацију организације која је издала атест;
- 4) да се означавање атестним знаком са допунским ознакама врши на самом одбојнику;
- 5) да је словно-бројчана ознака паралелна са спољном страном атестног знака.

Члан 11.

Контрола саобразности хватачког уређаја врши се на следећи начин:

- 1) за одбојнике из домаће производње – сваке пете године;
- 2) за одбојнике из увоза – за сваку партију испоруке истога типа и порекла.

За контролу саобразности испитују се све карактеристике квалитета из члана 3. овог правилника.

Члан 12.

За атестирање одбојника из члана 1. овог правилника може се овластити организација која, у погледу опремљености и стручне квалификације кадрова, испуњава следеће услове:

- 1) располаже следећом опремом, и то:
 - а) теговима за испитивање слободним падом, одговарајуће масе, са тачношћу масе $\pm 1\%$;
 - б) уређајем за вартикално вођење тегова са најмањим отпором трења;
 - в) хронометром за мерење времена, одговарајућег мерног опсега, са тачношћу $\pm 1\%$;
 - г) осцилоскопом;
 - д) осцилографом са најмање три канала;
 - е) вагом за мерење масе, одговарајућег мерног подручја, са тачношћу $\pm 1\%$;
 - ж) уређајем за мерење брзине, одговарајућег мерног подручја, са тачношћу $\pm 1\%$;
 - з) термометром за мерење температуре околине, са тачношћу $\pm 10\%$;
 - и) термометром за мерење температуре тачности у хидрауличком одбојнику са тачношћу $\pm 5\%$;
 - ј) челичном мерном траком;
 - к) уређајем за испитивање пукотина у металу;
 - л) фотографским апаратом;
 - љ) уређајем за испитивање диелектричке чврстоће, одговарајућег мерног опсега;

2) има раднике за обавезно атестирање, и то:

- а) једног дипломираног инжењера машинства са најмање пет година радног искуства на одговарајућим пословима испитивања лифтова – за руковођење пословима обавезног атестирања одбојника;
- б) једног дипломираног инжењера машинства са најмање три године радног искуства, односно једног погонског инжењера машинства са најмање пет година радног искуства на одговарајућим пословима испитивања лифтова;
- в) једног радника са средњом стручном спремом техничког смера са најмање три године радног искуства на одговарајућим пословима испитивања лифтова.

Члан 13.

Организација овлашћена за атестирања одбојника спроводи поступак атестирања одбојника у року од тридесет дана од дана пријема захтева за атестирање.

Члан 14.

Овај правилник ступа на снагу по истеку тридесет дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Бр. 06/01-93/285

29. октобра 1990. године
Београд

Директор
Савезног завода
за стандардизацију,
Верољуб Танасковић, с. р.

213.

На основу члана 80. Закона о стандардизацији („Службени лист СФРЈ”, бр. 37/88), директор Савезног завода за стандардизацију прописује

ПРАВИЛНИК

О ОБАВЕЗНОМ АТЕСТИРАЊУ ЗАБРАВЕ ВРАТА ВОЗНОГ ОКНА ЗА ЛИФТОВЕ И О УСЛОВИМА КОЈЕ МОРАЈУ ИСПУЊАВАТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ УДРУЖЕНОГ РАДА ОВЛАШЋЕНЕ ЗА АТЕСТИРАЊЕ ТИХ ПРОИЗВОДА

Члан 1.

Овим правилником прописује се поступак обавезног атестирања забраве врата возног окна за лифтове (у даљем тексту: забрава врата), на које се односе:

1) Правилник о техничким нормативима за лифтове на електрични погон за вертикални превоз лица и терета („Службени лист СФРЈ”, бр. 16/86 и 28/89) – (у даљем тексту: Правилник за лифтове I–IV врсте);

2) Правилник о техничким нормативима за лифтове на електрични погон за вертикални превоз терета, са кабином у коју није могућ приступ људи („Службени лист СФРЈ”, бр. 55/87) – (у даљем тексту: Правилник за лифтове V врсте);

3) југословенски стандард JUS M.D1.570 – Лифтови. Забраве врата возног окна. Испитивање.

Овим правилником одређују се и услови које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање забраве врата.

Члан 2.

Поступак атестирања забраве врата спроводи се тако што се атестира сваки тип забраве врата и из домаће производње и из увоза, уз контролу саобразности атестираног типа.

Под типом забраве врата, у смислу овог правилника, подразумева се забрава врата одређеног произвођача са истим техничко-конструкцијским карактеристикама и за исту намену.

Члан 3.

Испитивању за обавезно атестирање забраве врата из члана 1. овог правилника подлежу следеће карактеристике квалитета:

- 1) мере и одступања;
- 2) функционалност;
- 3) чврстоћа и деформација механичких делова забраве и њених електричних саставних делова при равномерном повећању дејства статичке силе;
- 4) механичка трајност;
- 5) чврстоћа и деформација механичких делова забраве и њених електричних саставних делова при ударном дејству силе;
- 6) електрична трајност;
- 7) моћ прекидања контакта;
- 8) отпорност према пузајућим струјама;
- 9) отпорност према стварању површинских проводних стаза и изолациони размази за електричне контакте;
- 10) заштита од електричног удара;
- 11) заштитно уземљење;
- 12) отпорност према влази;
- 13) диелектрична чврстоћа;
- 14) отпорност према повишеној температури;
- 15) отпорност према топлоти и ватри;

16) чврстоћа и деформација механичке везе између крила врата (ако се ради о забрави за хоризонтална и вертикална помична врата са више крила);

17) чврстоћа и деформација преклопника (ако се ради о забрави са преклопником за окретна врата).

Члан 4.

Вредности карактеристика квалитета забраве врата из члана 3. овог правилника утврђене су прописима из члана 1. овог правилника и техничком документацијом.

Под техничком документацијом, у смислу става 1. овог члана, подразумевају се:

1) конструкциона документација са главним монтажним нацртом, цртежима елемената, спецификацијом материјала и списком стандарда и прописа на основу којих је израђена;

2) прорачуни конструкционих елемената;

3) технички услови за израду забраве врата, са подацима о квалитету материјала, обради и завареним спојевима и подацима о материјалима за заваривање и заштиту од корозије;

4) упутство за уградњу, руковање и одржавање забраве врата.

Члан 5.

Карактеристике квалитета забраве врата из члана 3. овог правилника испитују се на начин и методама утврђеним овим правилником, Правилником за лифтове I–IV врсте, Правилником за лифтове V врсте и југословенским стандардима: JUS M.D1.570 – Лифтови. Забраве врата возног окна. Испитивање, JUS N.A5.010 – Отпорност чврстог изолационог материјала према стварању површинских проводних стаза. Утврђивање показатеља поређења, JUS N.A5.020 – Проверавање заштите од електричног удара. Пробни прст, JUS N.A5.031 – Проверавање заштите од прскајуће воде, JUS N.A5.033 – Проверавање заштите од косог прскања водом. Уређај за проверу, JUS N.A5.034 – Проверавање заштите од капица воде. Уређај за проверу, JUS N.K0.010 – Нисконапонски апарати за управљање. Изолациони размази и пузне стазе, JUS N.K5.010 – Нисконапонски апарати за управљање, контактори, општи технички услови и испитивања и JUS N.K5.020 – Нисконапонски апарати за управљање. Контакттори. Испитна конвенционална струјна кола за проверу називне моћи укључења и прекидања.

Члан 6.

Испитивању забраве врата у поступку атестирања из члана 2. овог правилника приступа се по пријему захтева за атестирање забраве врата, који произвођач, увозник или заступник подноси организацији овлашћеној за атестирање производа из члана 1. овог правилника заједно са потребним прилозима и пошто организација овлашћена за атестирање потврди, у записнику о узимању узорка, да је узорак који је узела на лицу места или приспели узорак погодан за захтевану сврху испитивања.

Захтев за атестирање забраве врата садржи:

- 1) податке о подносиоцу захтева и произвођачу;
- 2) податке о забрави врата;
- 3) податке о месту производње и месту узимања узорка;

4) склопни цртеж са саставницом и описом рада забраве врата;

5) податке о начину рада, захватању делова забраве и положају у коме ступају у дејства електрични сигурносни уређаји;

6) податке о начину рада и механичке контроле забрављивања, ако је она предвиђена;

7) податке о начину присилног одбрављивања;

8) техничко упутство;

9) потпис одговорног лица и печат подносиоца захтева.

Записник о узимању узорка садржи:

- 1) назив и седиште организације која је поднела захтев за атестирање;

2) податке о забрави врата, узорку и месту узимања узорка;

3) податке о начину узимања узорка (преузимање достављеног узорка или узимање узорка од произвођача, увозника или заступника);

4) оцену погодности узорка за испитивање (у погледу оштећења, потребног броја јединица производа итд.);

5) податке о количини забраве врата на коју се узорак за испитивање односи (производна или увозна партија, редовна производња итд.);

6) датум, потпис и печат подносиоца захтева за атестирање и организације овлашћене за атестирање производа из члана 1. овог правилника.

Члан 7.

Величина узорка за испитивање и други захтеви у вези са узимањем узорка ради спровођења поступка наведеног у члану 2. овог правилника утврђени су у југословенском стандарду JUS M.D1.570 – Лифтови. Забраве врата возног окна. Испитивање.

Организација овлашћена за атестирање враћа испитни узорак подносиоцу захтева за атестирање, уз одговарајуће мере обезбеђења (пломба и ознаке).

Члан 8.

Извештај о испитивању забраве врата из члана 1. овог правилника издаје организација овлашћена за атестирање и он садржи:

- 1) податке о овлашћењу и назив и седиште организације овлашћене за атестирање;
- 2) податке о подносиоцу захтева и произвођачу;
- 3) податке о забрави врата;
- 4) број и датум извештаја о испитивању;
- 5) податке о узорку, месту и начину узимања узорка;
- 6) податке о југословенским стандардима и прописима по којима је извршено испитивање;
- 7) врсту – ознаку типа забраве врата;
- 8) податке о називном напону и струји;
- 9) електричну шему испитног струјног кола;
- 10) резултате и оцене свих извршених испитивања;
- 11) потпис овлашћеног радника и лица које руководи испитивањем;
- 12) печат организације овлашћене за атестирање.

Члан 9.

Атест издаје организација овлашћена за атестирање забраве врата из члана 1. овог правилника, за сваки тип забраве врата.

Атест за забраве врата из члана 1. овог правилника важи десет година.

Измена конструкције и/или материјала, места производње и слично, што може утицати на квалитет атестираног производа, мора се пријавити организацији овлашћеној за атестирање која је издала атест, ради поновног атестирања забраве врата.

Члан 10.

Изглед и начин наношења атестног знака за забраве врата из члана 1. овог правилника утврђени су Наредбом о изгледу и употреби атестног знака („Службени лист СФРЈ”, бр. 4/79 и 31/81), с тим што се утврђује и следеће:

- 1) висина (В) атестног знака, која мора бити од 3 до 25 mm;
- 2) допунска словна ознака MD, која означава групу и подгрупу југословенског стандарда за забраву врата;
- 3) допунска бројчана двоцифрена ознака за идентификацију организације која је издала атест.

Члан 11.

Контрола саобразности забраве врата врши се:

- 1) за забраве врата из домаће производње – сваке пете године;
- 2) за забраве врата из увоза – за сваку партију и испоруку истог типа и порекла.

За контролу саобразности испитују се све карактеристике квалитета из члана 3. овог правилника.

Члан 12.

За атестирање забраве врата из члана 1. овог правилника може се овластити организација која, у погледу опремљености и стручне квалификације кадрова, испуњава следеће услове:

- 1) располаже следећом опремом, и то:
 - а) помичним мерилом;
 - б) механичким или електричним бројачем укључака;
 - в) челичном мерном траком;
 - г) уређајем за постепено остваривање статичке силе до износа 3 000 N;
 - д) уређајем за остваривање ударног оптерећења (које одговара дејству крутог тела масе 4 kg после слободног пада са висине 0,5 m);
 - ђ) мерилима електричног напона и струје класе тачности 5, као и мерилом фактора снаге класе тачности 2,5, одговарајућих мерних опсега;
 - е) мегаомметром, односно мерилом отпорности изолације класе тачности 5;
 - ж) омметрима, односно мостовима за мерење отпорности (Вистонов мост, Томсонов мост итд.) класе тачности 1;
 - з) уређајем за испитивање диелектричке чврстоће, мерног опсега 5 000 V, чија излазна струја није мања од 200 mA при краткоспојеним излазним стезаљкама;
 - и) једнофазним извором стабилног синусоидног напона до 250 V, 50 Hz, чија је струја кратког споја 10 пута већа од називне струје забраве врата, а пад напона не износи више од 5% испитног напона забраве врата;
 - ј) извором стабилног једносмерног напона до 300 V, чија је струја кратког споја 10 пута већа од називне струје забраве врата, а пад напона не износи више од 5% испитног напона забраве врата;
 - к) регулационим трансформатором од 220 V/0 до 250 V, 50 Hz, за струју до 5 A;
 - л) осцилоскопом са меморијом;
 - љ) осцилографом са најмање три канала;
 - м) променљивим индуктивним оптерећењима за подучја фактора снаге 0,7 ($\pm 10\%$) са променљивим отпорницима и одговарајућом помоћном опремом;
 - н) пробним прстом, према југословенском стандарду JUS N.A5.020;
 - њ) уређајем за проверу заштите од косог прскања водом, према југословенском стандарду JUS N.A5.033;
 - о) уређајем за проверу заштите од прскајуће воде, према југословенском стандарду JUS N.A5.031;
 - п) уређајем за проверу заштите од капљица воде, према југословенском стандарду JUS N.A5.034;
 - р) бубњем за проверу механичке отпорности при падању, према југословенском стандарду JUS N.A5.042;
 - с) испитним чекићем, према југословенском стандарду JUS N.A5.044;
 - т) лоптицом са теговима за проверу отпорности према топлоти, према југословенском стандарду JUS N.A5.050;
 - ђ) пробним вretenом за проверу отпорности према топлоти и ватри, према југословенском стандарду JUS N.A5.051;
 - у) уређајем за испитивање отпорности чврстог изолационог материјала према стварању површинских и проводних стаза, према југословенском стандарду JUS N.A5.010;
 - ф) направом за проверавање растерећења споја, према југословенском стандарду JUS N.A5.040;
 - х) направом за испитивање моћи прекидања, према југословенском стандарду JUS N.A5.210;
 - ц) ударним клатном, према југословенском стандарду JUS N.A5.041;
 - ч) комором са влагом, према југословенском стандарду JUS N.A5.032;
 - и) комором за загревање, мерног опсега до $150^{\circ}\text{C} \pm 5^{\circ}\text{C}$, према југословенском стандарду JUS N.E3.210;
 - ш) момент-кључевима и одвијачима од 0,1 до 3 Nm;

а) високофреквентним генератором напона чија фреквенција износи најмање 4 kHz;

2) има раднике за обавезно атестирање, и то:

а) једног дипломираног инжењера машинства или електротехнике са најмање пет година радног искуства на одговарајућим пословима испитивања – за руковођење пословима обавезног атестирања забраве врата;

б) једног дипломираног инжењера електротехнике са најмање три године радног искуства, односно једног погонског инжењера електротехнике са најмање пет година радног искуства на одговарајућим пословима испитивања;

в) једног радника са средњом стручном спремом техничког смера са најмање три године радног искуства на одговарајућим пословима испитивања.

Члан 13.

Организација овлашћена за атестирање забраве врата спроводи поступак атестирања забраве врата у року од тридесет дана од дана пријема захтева за атестирање.

Члан 14.

Овај правилник ступа на снагу по истеку тридесет дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Бр. 06/01-93/286
29. октобра 1990. године
Београд

Директор
Савезног завода
за стандардизацију,
Верољуб Танасковић, с. р.

214.

На основу члана 80. Закона о стандардизацији („Службени лист СФРЈ”, бр. 37/88), директор Савезног завода за стандардизацију прописује

ПРАВИЛНИК

О ОБАВЕЗНОМ АТЕСТИРАЊУ ГРАНИЧНИКА БРЗИНЕ ЗА ЛИФТОВЕ И О УСЛОВИМА КОЈЕ МОРАЈУ ИСПУЊАВАТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ УДРУЖЕНОГ РАДА ОВЛАШЋЕНЕ ЗА АТЕСТИРАЊЕ ТИХ ПРОИЗВОДА

Члан 1.

Овим правилником прописује се поступак обавезног атестирања граничника брзине за лифтове (у даљем тексту: граничник брзине), на које се односе:

1) Правилник о техничким нормативима за лифтове на електрични погон за вертикални превоз лица и терета („Службени лист СФРЈ”, бр. 16/86 и 28/89) – (у даљем тексту: Правилник за лифтове I–IV врсте);

2) Правилник о техничким нормативима за лифтове на електрични погон за вертикални превоз терета, са кабином у коју није могућ приступ људи („Службени лист СФРЈ”, бр. 55/87) – (у даљем тексту: Правилник за лифтове V врсте);

3) југословенски стандард JUS M.D1.573 – Лифтови. Граничник брзине. Испитивање.

Овим правилником одређују се и услови које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање граничника брзине.

Члан 2.

Поступак атестирања граничника брзине из члана 1. овог правилника спроводи се тако што се атестира сваки тип граничника брзине и из домаће производње и из увоза, уз контролу саобразности атестираном типу.

Под типом граничника брзине, у смислу овог правилника, подразумева се граничник брзине одређеног произвођача са истим техничко-конструкцијским карактеристикама и за исту намену.

Члан 3.

Испитивању за обавезно атестирање граничника брзине из члана 1. овог правилника подлежу следеће карактеристике квалитета:

1) мере и одступања;

2) функционалност;

3) брзина при којој граничник брзине ступа у дејство;

4) начин деловања и брзина при којој ступа у дејство сигурносни уређај за заустављање кретања лифта при прекорачењу називне брзине, а пре ступања у дејство граничника брзине, ако је такав уређај постављен на граничнику брзине;

5) начин деловања електричног сигурносног уређаја који спречава кретање лифта ако је граничник брзине ступио у дејство;

6) сила трења ужета у жлебу ужетњаче граничника брзине или сила стезања челичног ужета која се јавља при ступању у дејство граничника брзине;

7) деформација челичног ужета од уређаја за стезање ужета (код граничника брзине чија се сила за активирање хватачког уређаја остварује стезањем челичног ужета).

Члан 4.

Вредности карактеристика квалитета граничника брзине из члана 3. овог правилника утврђене су прописима из члана 1. овог правилника и техничком документацијом.

Под техничком документацијом, у смислу става 1. овог члана, подразумевају се:

1) конструкциона документација, са главним монтажним нацртом, цртежима елемената, спецификацијом материјала и списком стандарда и прописа на основу којих је израђена;

2) подаци о величини тега;

3) технички услови за израду граничника брзине, са подацима о квалитету материјала, обради и завареним спојевима и подацима о материјалима за заваривање и заштити од корозије;

4) упутство за уградњу, руковање и одржавање граничника брзине.

Члан 5.

Карактеристике квалитета граничника брзине из члана 3. овог правилника испитују се на начин утврђен Правилником за лифтове I – IV врсте, Правилником за лифтове V врсте и југословенским стандардом JUS M.D1.573 – Лифтови. Граничник брзине. Испитивање.

Члан 6.

Испитивању граничника брзине ради обавезног атестирања из члана 2. овог правилника приступа се по пријему захтева за атестирање граничника брзине, који произвођач, увозник или заступник подноси организацији овлашћеној за атестирање граничника брзине из члана 1. овог правилника заједно са потребним прилозима и, пошто организација овлашћена за атестирање потврди, у записнику о узимању узорка, да је узорак који је узела на лицу места или приспели узорак погодан за захтевану сврху испитивања.

Захтев за атестирање граничника брзине садржи:

1) податке о подносиоцу захтева и произвођачу;

2) податке о граничнику брзине;

3) податке о месту производње и месту узимања узорка;

4) податке о типу хватачког уређаја који ће активирати испитивани граничник брзине;

5) податке о величини потребне силе за активирање хватачког уређаја;

6) податке о највећој и најмањој називној брзини лифта за коју се граничник брзине може употребити;

7) склопни цртеж са саставницом;

8) техничко упутство, декларацију и ознаке потребне у промету;

9) потпис одговорног лица и печат подносиоца захтева.

Записник о узимању узорка садржи:

1) назив и седиште организације која је поднела захтев за атестирање;

2) податке о граничнику брзине, узорку и месту узимања узорка;

3) податке о начину узимања узорка (преузимање достављеног узорка или узимање узорка од произвођача, увозника или заступника);

4) оцену погодности узорка за испитивање (у погледу оштећења, потребног броја јединица производа итд.);

5) податке о количини граничника брзине на коју се узорак за испитивање односи (производна или увозна партија, редовна производња итд.);

6) датум, потпис и печат подносиоца захтева за атестирање и организације овлашћене за атестирање граничника брзине из члана 1. овог правилника.

Члан 7.

Величина узорка за испитивање и други захтеви у вези са узимањем узорка ради спровођења поступка наведеног у члану 2. овог правилника утврђени су у југословенском стандарду JUS M.D1.573 – Лифтови. Граничник брзине. Испитивање.

Организација овлашћена за атестирање враћа испитани узорак подносиоцу захтева за атестирање, уз одговарајуће мере обезбеђења (пломба и ознаке).

Члан 8.

Извештај о испитивању граничника брзине из члана 1. овог правилника издаје организација овлашћена за атестирање и он садржи:

1) податке о овлашћењу и назив и седиште организације овлашћене за атестирање;

2) податке о подносиоцу захтева и произвођачу;

3) податке о граничнику брзине;

4) број и датум извештаја о испитивању;

5) податке о узорку, месту и начину узимања узорка;

6) податке о југословенским стандардима и прописима по којима је извршено испитивање;

7) врсту – ознаку типа граничника брзине;

8) најмању и највећу брзину лифта за коју је предвиђен граничник брзине;

9) пречник и конструкцију промењеног челичног ужета;

10) најмању силу затезања ужета – граничника брзине са затезном ужетњачом;

11) највећу потезну силу хватачког уређаја на коју се граничник брзине може применити;

12) посебне захтеве и особине које граничник брзине испуњава;

13) изјаву произвођача да електрични сигурносни уређај који се користи на граничнику брзине испуњава услове из југословенског стандарда JUS N.K5.051 и Правилника за лифтове I-IV и V врсте;

14) оцену резултата испитивања;

15) потпис овлашћеног радника и лица које руководи испитивањем;

16) печат организације овлашћене за атестирање.

Члан 9.

Атест издаје организација овлашћена за атестирање граничника брзине из члана 1. овог правилника, за сваки тип граничника брзине.

Атест за граничник брзине из члана 1. овог правилника важи десет година.

Измена конструкције и/или материјала, места производње и слично, што може утицати на квалитет атестираног граничника брзине, мора се пријавити организацији овлашћеној за атестирање која је издала атест, ради поновног атестирања граничника брзине.

Члан 10.

Изглед и начин навођења атестног знака за граничнике брзине из члана 1. овог правилника утврђени су Наредбом о изгледу и употреби атестног знака („Службени лист СФРЈ”, бр. 4/79 и 31/81), с тим што се утврђује и следеће:

1) висина (В) атестног знака, која мора бити од 3 до 25 mm;

2) допунска словна ознака MD, која означава групу и подгрупу југословенског стандарда коме припада граничник брзине;

3) допунска бројчана двоцифрена ознака за идентификацију организације која је издала атест;

4) да се означавање атестним знаком са допунским ознакама врши на самом граничнику брзине;

5) да је словно-бројчана ознака паралелна са спољном страном атестног знака.

Члан 11.

Контрола саобразности граничника брзине врши се:

1) за граничнике брзине из домаће производње – сваке пете године;

2) за граничнике брзине из увоза – за сваку партију испоруке истог типа и порекла.

За контролу саобразности испитују се све карактеристике квалитета из члана 3. овог правилника.

Члан 12.

За атестирање граничника брзине из члана 1. овог правилника може се овластити организација која, у погледу опремљености и стручне квалификације кадрова, испуњава следеће услове:

1) располаже следећом опремом, и то:

а) уређајем за поступно повећање броја обртаја, одговарајућег мерног опсега;

б) уређајем за испитивање силе у ужету приликом деловања граничника брзине, одговарајућег мерног опсега;

в) динамометром за мерење силе, мерног опсега до 500 N;

г) обртометром за мерење броја обртаја, мерног опсега до 500 обрт./мин;

д) хронометром за мерење времена, одговарајућег мерног опсега;

е) челичном мерном траком;

ж) помичним мерилом, универзалним;

з) мерачем броја укључака;

2) има раднике за обавезно атестирање, и то:

а) једног дипломираног инжењера машинства са најмање пет година радног искуства на одговарајућим пословима испитивања – за руковођење пословима обавезног атестирања регулатора брзине;

б) једног дипломираног инжењера машинства са најмање три године радног искуства, односно једног погонског инжењера машинства са најмање пет година радног искуства на одговарајућим пословима испитивања;

в) једног радника са средњом стручном спремом техничког смера са најмање три године радног искуства на одговарајућим пословима испитивања.

Члан 13.

Организација овлашћена за атестирање спроводи поступак атестирања регулатора брзине у року од седам дана од дана пријема захтева за атестирање.

Члан 14.

Овај правилник ступа на снагу по истеку тридесет дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Бр. 06/01-93/284
29. октобра 1990. године
Београд

Директор
Савезног завода за
стандардизацију,
Верољуб Танасковић, с. р.

215.

На основу члана 80. Закона о стандардизацији („Службени лист СФРЈ”, бр. 37/88), директор Савезног завода за стандардизацију прописује

ПРАВИЛНИК

О ОБАВЕЗНОМ АТЕСТИРАЊУ ГАСНИХ КУХИЊСКИХ ШТЕДЊАКА, РЕШОА, ПЕЋНИЦА, РОШТИЉА И СТОЛНИХ ШТЕДЊАКА И О УСЛОВИМА КОЈЕ МОРАЈУ ИСПУЊАВАТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ УДРУЖЕНОГ РАДА ОВЛАШЋЕНЕ ЗА АТЕСТИРАЊЕ ТИХ ПРОИЗВОДА

Члан 1.

Овим правилником прописује се поступак обавезног атестирања гасних кухињских штедњака, решоа, пећница, роштиља и столних штедњака (у даљем тексту: производи), на које се односи југословенски стандард JUS M.E6.301 - Гасни апарати, штедњаци, решои, пећнице, роштиљи. Технички услови.

Овим правилником одређују се и услови које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање тих производа.

Члан 2.

Поступак атестирања производа из члана 1. овог правилника спроводи се тако што се атестира сваки производ и из домаће производње и из увоза, уз контролу саобразности атестираног типа.

Под типом производа, у смислу овог правилника, подразумева се производ одређеног произвођача са истим техничко-конструкционим карактеристикама и за исту намену.

Члан 3.

Испитивању ради обавезног атестирања производа из члана 1. овог правилника подлежу све карактеристике квалитета утврђене југословенским стандардима из члана 1. овог правилника.

Члан 4.

Вредности карактеристика квалитета производа из члана 3. овог правилника утврђене су југословенским стандардом из члана 1. овог правилника.

Члан 5.

Карактеристике квалитета производа из члана 3. овог правилника испитују се на начин и методама утврђеним југословенским стандардима из члана 1. овог правилника.

Члан 6.

Испитивању производа у поступку атестирања из члана 2. овог правилника приступа се по пријему захтева за атестирање производа, који произвођач, увозник или заступник подноси организацији овлашћеној за атестирање производа из члана 1. овог правилника заједно са потребним прилозима и пошто организација овлашћена за атестирање потврди, у записнику о узимању узорка, да је узорак који је узела на лицу места или приспели узорак погодан за захтевану сврху испитивања.

Захтев за атестирање производа садржи:

- 1) податке о подносиоцу захтева и произвођачу;
 - 2) податке о производу и количини производа;
 - 3) податке о месту производње и месту узимања узорка или количини увезене серије;
 - 4) електричне и друге шеме;
 - 5) цртеже склопова;
 - 6) техничке податке (подаци, натписне плочине);
 - 7) спецификације саставних делова и материјала;
 - 8) доказе или изјаве о саобразности саставних делова и материјала југословенским стандардима и другим прописима;
 - 9) техничко упутство, декларацију и ознаке потребне у промету;
 - 10) потпис одговорног лица и печат подносиоца захтева.
- Записник о узимању узорка садржи:
- 1) сврху узимања узорка;

2) назив и седиште организације која узима узорак и која је поднела захтев за атестирање;

3) податке о производу, узорку и месту узимања узорка;

4) податке о начину узимања узорка (преузимање достављеног узорка или узимање узорка од произвођача, возника или заступника);

5) оцену погодности узорка за испитивање (у погледу оштећења, потребног броја јединица производа итд.);

6) податке о количини производа на коју се узорак за испитивање односи;

7) датум, потпис и печат подносиоца захтева за атестирање и организације удруженог рада овлашћене за атестирање производа из члана 1. овог правилника.

Члан 7.

Величина узорка за испитивање и други захтеви у вези са узимањем узорка ради спровођења поступка наведеног у члану 2. овог правилника утврђени су југословенским стандардима из члана 1. овог правилника и овим правилником.

Испитни узорак садржи једну јединицу производа одређеног типа, ако није другачије прописано.

Организација удруженог рада овлашћена за атестирање враћа испитни узорак подносиоцу захтева за атестирање, уз одговарајуће мере обезбеђења (пломба).

Члан 8.

Извештај о испитивању производа из члана 1. овог правилника издаје организација овлашћена за атестирање, непосредно по завршеном испитивању, и он садржи:

- 1) податке о овлашћењу и назив и седиште организације за атестирање;
- 2) податке о подносиоцу захтева и произвођачу;
- 3) податке о производу и количини производа на који се односи извештај о испитивању;
- 4) број и датум извештаја о испитивању;
- 5) податке о југословенским стандардима и прописима по којима је извршено испитивање;
- 6) податке о узорку, месту и начину узимања узорка;
- 7) врсту - ознаку типа производа;
- 8) резултате и датум свих извршених испитивања;
- 9) потпис овлашћеног радника и лица које руководи испитивањем;
- 10) печат организације овлашћене за атестирање.

Члан 9.

Атест издаје организација удруженог рада овлашћена за атестирање производа из члана 1. овог правилника, за сваки тип производа.

За фамилију производа врши се типско испитивање најопремљенијег типа унутар фамилије, а за остале типове врше се потребна додатна испитивања која утврђује Савезни завод за стандардизацију.

Под фамилијом производа, у смислу овог правилника, подразумевају се типови производа одређеног произвођача са истим техничким карактеристикама и за исту намену, али са различитим степеном опремљености.

Атест за производе из члана 1. овог правилника важи пет година.

Измена конструкције или материјала, места производње и слично, што може утицати на квалитет атестираног производа, мора се пријавити организацији удруженог рада овлашћеној за атестирање која је издала атест, ради поновног атестирања производа.

Члан 10.

Изглед и начин навошења атестног знака за производ из члана 1. овог правилника утврђени су Наредбом о изгледу и употреби атестног знака („Службени лист СФРЈ”, бр. 4/79 и 31/81), с тим што се утврђује и следеће:

- 1) висина (В) атестног знака која мора бити од 3 до 25 mm;

2) допунска словна ознака МЕ, која означава групу и подгрупу југословенског стандарда коме припада производ;

3) допунска бројчана двоцифрена ознака за идентификацију организације која је издала атест;

4) да се означавање атестним знаком врши на самом производу;

5) да је словно-бројчана ознака паралелна са спољном страном атестног знака.

Члан 11.

Контрола саобразности производа из члана 1. овог правилника врши се:

1) за производе из домаће производње – једанпут у току пет година;

2) за производе из увоза – за сваку партију испоруке истог типа и порекла.

За контролу саобразности испитују се следеће карактеристике квалитета из члана 3. овог правилника:

1) непропусност развода гаса;

2) квалитет сагоревања;

3) топлотно оптерећење;

4) стабилност пламена;

5) осигурачи паљења.

Члан 12.

За атестирање производа из члана 1. овог правилника може се овластити организација удруженог рада која, у погледу опремљености и стручне квалификације кадрова, испуњава следеће услове:

1) располаже:

а) опремом утврђеном југословенским стандардима наведеним у члану 1. овог правилника;

б) мерачем температуре до 100 °C с тачношћу мерења $\pm 0,2$ °C и подеонима од 0,1 °C;

в) мерачем притиска с тачношћу читавања 10 Pa;

г) прецизном вагом с тачношћу мерења 1 g;

д) прецизном вагом с тачношћу мерења ± 2 mg;

е) мерачем протока гаса с тачношћу мерења $\pm 0,1\%$;

ж) мерачем времена с могућношћу читавања 0,2%;

з) инструментом за мерење и регистрацију температуре с мерним подручјем од 350 °C (400 °C), тачности читавања 1;

и) мерачем дужине с тачношћу читавања 1 mm;

н) помичним мерилом с тачношћу читавања 0,1 mm;

о) мерачем брзине струјања ваздуха, класе 2,5 распона мерења 0-20 m/s;

2) има раднике за обавезно атестирање, и то:

а) једног дипломираног инжењера машинства са најмање пет година радног искуства на пословима испитивања гасних апарата намењених за употребу у домаћинству – за руковођење пословима обавезног атестирања производа;

б) једног дипломираног инжењера машинства или физике са најмање три године радног искуства, односно једног погонског инжењера са најмање пет година радног искуства на пословима испитивања гасних апарата намењених за употребу у домаћинству;

в) једног радника са средњом стручном спремом техничког смера са најмање три године радног искуства на пословима испитивања гасних апарата намењених за употребу у домаћинству.

Члан 13.

Организација овлашћена за атестирање производа спроводи поступак атестирања у року од 60 дана од дана узимања узорка за испитивање.

Члан 14.

Овај правилник ступа на снагу по истеку осам месеци од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Бр. 06/0-93/287
29. октобра 1990. године
Београд

Директор
Савезног завода
за стандардизацију,
Верљуб Танасковић, с. р.

216.

На основу члана 80. Закона о стандардизацији („Службени лист СФРЈ”, бр. 37/88), директор Савезног завода за стандардизацију прописује

ПРАВИЛНИК

О ОБАВЕЗНОМ АТЕСТИРАЊУ ЛИФТОВА НА ЕЛЕКТРИЧНИ ПОГОН ЗА ВЕРТИКАЛНИ ПРЕВОЗ ТЕРЕТА, СА КАБИНОМ У КОЈУ НИЈЕ МОГУЋ ПРИСТУП ЉУДИ И О УСЛОВИМА КОЈЕ МОРАЈУ ИСПУЊАВАТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ УДРУЖЕНОГ РАДА ОВЛАШЋЕНЕ ЗА АТЕСТИРАЊЕ ТИХ ПРОИЗВОДА

Члан 1.

Овим правилником прописује се поступак обавезног атестирања лифтова на електрични погон за вертикални превоз терета, са кабином у коју није могућ приступ људи (у даљем тексту: лифтови), и то новоизграђених и реконструисаних лифтова и лифтова оспособљених за употребу после несрећног случаја, на које се односе:

1) Правилник о техничким нормативима за лифтове на електрични погон за вертикални превоз терета, са кабином у коју није могућ приступ људи („Службени лист СФРЈ”, бр. 55/87) – (у даљем тексту: Правилник);

2) југословенски стандард JUS M.D1.512 – Лифтови. Уградња лифтова V врсте. Мере, носивост и брзине.

Овим правилником одређују се и услови које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање лифтова.

Члан 2.

Поступак атестирања лифтова из члана 1. овог правилника спроводи се тако што се атестира сваки лифт и из домаће производње и из увоза, уз повремену контролу саобразности атестираног лифту у складу са чл. 223. и 224. Правилника.

Члан 3.

Ради обавезног атестирања лифтова из члана 1. овог правилника, проверава се техничка документација, прегледа целокупно постројење лифта и испитују следеће карактеристике лифта:

1) мере и одступања:

а) унутрашњости кабине;

б) унутрашњости возног окна;

в) прилаза возном окну;

г) машинске просторије;

2) положај машинске просторије;

3) мере и одступања:

а) возног окна; и то:

– дужине сигурносног пута кабине лифта, испод крајње доње и изнад крајње горње станице;

– слободног растојања између најнижих делова таванице возног окна и највишег дела противтега лифта, ако кабина лифта прође доњу дужину сигурносног пута и потпуно сабије одбојнике;

– дужине сигурносног пута противтега, укључујући ход одбојника;

б) машинске просторије и просторије за помоћне ужетњаче, и то:

– висине прилаза;

– површине испред разводних и управљачких уређаја;

– слободног простора изнад највишег дела погонске машине;

– висине радних нивоа у машинској просторији;

в) врата возног окна, и то:

– зазора између крила врата, крила и оквира и прага и крила врата у затвореном положају;

– мера светле висине и светле ширине;

– дужине зоне одбављивања;

– дужине зоне одбављивања при вожњи на рампу;

– висине слободног простора између прага кабине и надвратника возног окна при вожњи на рампу;
– захвата забрављивача возног окна;

г) кабине, и то:
– дужине вертикалног дела заштитног лима прага лифта за вожњу на рампу;
– слободног размака између прага кабине и ивице пролаза код отворених врата возног окна;

д) противтега, и то:
– слободног простора између противтега и зида возног окна и противтега и кабине;

ђ) хватачког уређаја, и то:
– величине нагиба пода кабине после дејства хватачког уређаја;

е) одбојника кабине и одбојника противтега, и то:
– хода одбојника;
– дужине пређеног пута кабине преко крајње станице, после дејства крајње склопке;

ж) јачина осветљења:
а) машинске просторије и просторије за помоћне ужетњаче;

б) испред врата возног окна;
в) пода кабине;
з) бука у машинској просторији;
д) сила за ручно покретање кабине;
е) време ступања у дејство сигурносног уређаја који ради кад кабина (или противтега) у вожњи на доле наиђе на препреку;

ж) изолација струјних кола;
з) мере заштите од електричног удара;
д) средња вредност једносмерног напона или ефективна вредност наизменичног напона за електрична кола управљања и сигурносна струјна кола;

и) брзина:
а) кретања кабине;
б) кретања кабине при вожњи на рампу;

ј) чврстоћа и деформација лифта и његових делова (кабине, носеће ужади, односно ланаца и њиховог везивања за кабину, односно противтега, носећих плоча или носећих челичних конструкција и кочница);

з) вучна способност лифта;
д) дејство кочнице погонске машине;
е) дејство хватачког уређаја;
ж) дејство граничника брзине;
з) дејство одбојника;
и) уравнотежење кабине и противтега.

Под техничком документацијом из става 1. овог члана подразумевају се технички подаци и цртежи на којима су приказани основа и пресеци лифта, машинска просторија лифта, просторија за помоћне ужетњаче, прилаз возном окну и др. који се односе на:

1) сигурносни простор у врху возног окна и у јами;
2) просторије испод возног окна (ако постоје);
3) прилаз до јаме возног окна;
4) заштитне размаке између више лифтова у једном возном окну;

5) отворе за сидрење (анкерисање);
6) положај и главне мере машинске просторије (са распоредом погонске машине и агрегата), мере погонске ужетњаче, вентилационе отворе и силу која делује на зграду и на јаму возног окна;

7) прилаз машинској просторији;
8) положај и главне мере просторије за помоћне ужетњаче (ако постоје), мере ужетњача и распоред осталих уређаја који се налазе у просторији за помоћне ужетњаче;
9) прилаз просторији за помоћне ужетњаче;

10) положај и главне мере прилаза возном окну (не треба приказивати сва врата ако су једнака и ако су наведени размази између станица);

11) мере кабине и њених прилаза;
12) хоризонтални размак између затворених врата кабине и врата возног окна;

13) носивост елемената за причвршћивање носећег ужета (коэффициент сигурности ужета, пречник и прекидна чврстоћа), носивост елемената за причвршћивање ланца (тип, корак и прекидна чврстоћа) и компензационо уже (ако постоји);

14) прорачун вучне способности и специфичног притиска;

15) мере и прорачун напрезања водилица и обраду и мере клизних површина (вучене, глодане, брушене);

16) основне податке о ужету за граничник брзине (пречник, извођење, прекидна чврстоћа и коефицијент сигурности);

17) мере и карактеристике одбојника са пригушењем енергије.

Под прегледом целокупног постројења лифта из става 1. овог члана подразумева се провера исправности рада свих сигурносних уређаја и делова лифта и безбедности рада лифта, а нарочито:

1) зазора између пужа и пужног кола;
2) носеће ужади или ланаца и њихове везе са кабином;

3) правилног оптерећења противтега, кабине и оквира кабине;

4) вођица кабине и противтега;

5) свих сигурносних струјних кола и сигурносних електричних уређаја;

6) забраве врата возног окна;

7) уређаја за јављање;

8) струјних кола за осветљење и сигнализационо-информацијског струјног кола;

9) прикључака на громобранску инсталацију.

Члан 4.

Карактеристике квалитета лифтова из члана 3. овог правилника које подлежу испитивању за обавезно атестирање утврђене су у југословенском стандарду JUS M.D1.512 – Лифтови. Уградња лифтова V врсте. Мере, носивост и брзине – у Правилнику и у техничкој документацији, осим зазора између пужа и пужног кола (став 3. члана 3. овог правилника), који је утврђен у табели 1.

Табела 1

Мере у mm

Тип погонске машине		Пречник погонске ужетњаче	
		испод 530	530 до 640
1	макс.	0,20	0,22
	мин.	0,10	0,12
2	макс.	0,24	0,26
	мин.	0,12	0,14
3	макс.		0,31
	мин.		0,14

Тип 1 – вратило пужног кола на два ослонца

Тип 2 – вратило пужног кола на три ослонца

Тип 3 – вратило пужног кола на три ослонца и кућиште погонске машине зглобно везано за подлогу.

Члан 5.

Карактеристике лифтова из члана 3. овог правилника испитују се на следећи начин:

1) мере и одступања:

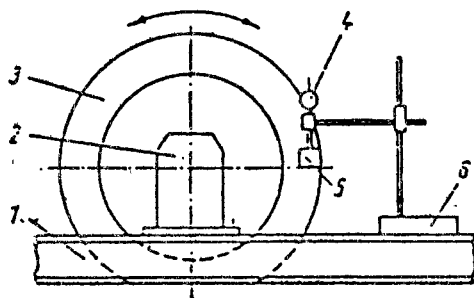
а) мерном траком према техничкој документацији;

б) мерном траком, универзалним помичним мерилом и механичким мерилом – еталонима, према Правилнику;

2) јачина осветљења – мерачем јачине светлости (фотометром), према Правилнику;

3) ниво буке у машинској просторији који не прелази 90 dB (A) – мерењем звучног притиска при називном оптерећењу и при укљученом вентилатору за хлађење електромотора (кретање кабине нагоре и кретање кабине на доле), звукометром (фонометром) који је постављен у средину машинске просторије, у нивоу осе погонске машине, према Правилнику;

- 4) сила – динамометром, према Правилнику;
 - 5) време – хронометром, према Правилнику;
 - 6) изолација струјних кола – према Правилнику и према југословенском стандарду JUS M.C0.035 – Испитивање изолованих проводника и каблова. Мерења електричне отпорности проводника;
 - 7) заштитне мере од електричног удара – према Правилнику и југословенском стандарду JUS M.B2.741 – Електричне инсталације ниског напона. Захтеви за безбедност. Заштита од електричног удара;
 - 8) средња вредност једносмерног напона или ефективна вредност наизменичног напона – волтметром, према Правилнику;
 - 9) брзина – хронометром (прерачунавањем) или обртомером;
 - 10) чврстоћа и деформација лифта – на начин утврђен у члану 214. Правилника;
 - 11) вучна способност лифта – на начин утврђен у члану 216. Правилника;
 - 12) дејство кочице погонске машине – на начин утврђен у члану 217. Правилника;
 - 13) дејство хватачког уређаја – на начин утврђен у члану 218. Правилника;
 - 14) дејство граничника брзине – на начин утврђен у члану 219. Правилника;
 - 15) уравнотежење кабине и противтега – амперметром, према техничкој документацији.
- Техничка документација се проверава ради утврђивања усклађености лифта са том документацијом.
- Целокупно постројење се прегледа на следећи начин:
- 1) зазор између пужа и пужног кола (као на слици 1) – у бочну страну ужетњаче, у осу називног пречника ужетњаче, постави се магнет или причврсти ознака; мерни инструмент се постави на постоље погонске машине; игла инструмента се поставља тако да додирује магнет или причвршћену ознаку; лаким ручним покретањем ужетњаче лево-десно контролише се на мерном инструменту зазор између пужа и пужног кола;

Слика 1

На слици је:

- 1 – постоље погонске машине
- 2 – помоћно лежиште
- 3 – ужетњача
- 4 – мерни инструмент (микрометар са кружном поделом)
- 5 – магнет или причвршћена ознака
- 6 – носач мерног инструмента

- 2) носећа ужад или ланци и њихова веза – визуелно, према Правилнику и техничкој документацији;
- 3) правилно оптерећење противтега, кабине и оквира кабине – према Правилнику и техничкој документацији;
- 4) вођице кабине и противтега – визуелно и провером, према Правилнику и техничкој документацији;
- 5) рад свих сигурносних струјних кола и рад сигурносних електричних уређаја – визуелно, према Правилнику;
- 6) забрава врата возног окна – визуелно и провером захвата забрављача, према Правилнику;
- 7) уређај за јављање – ослушкивањем, према Правилнику;

- 8) рад струјних кола за осветљење и сигнализационо-информацијског струјног кола – визуелно и провером, према Правилнику;
- 9) прикључак на громобранску инсталацију – визуелно и провером, према Правилнику и техничкој документацији.

Члан 6.

Уз захтев за атестирање, подносилац захтева доставља организацији удруженог рада овлашћеној за обављање обавезног атестирања (у даљем тексту: овлашћена организација) следеће податке:

- 1) назив и седиште подносиоца захтева;
- 2) техничку документацију;
- 3) доказе о испитивању регулатора брзине, хватачког уређаја, забраве врата возног окна, одбојника, носећих средстава и заштитне простирке испред електричних уређаја;
- 4) доказ да је заваривање носећих елемената извршено у складу са југословенским стандардом JUS C.T3.061 – Техника варења метала. Испитивање стручне способности варипаца за електролучно и плинско варење челика;
- 5) изјаву произвођача да зидови, под и таваница кабине нису израђени од лако запаљивог материјала прописаног Правилником;
- 6) изјаву произвођача да главни и помоћни контактори, као и контактори који служе за заустављање погонске машине одговарају категорији употребе и условима прописаним Правилником;
- 7) изјаву произвођача да електрични сигурносни уређаји испуњавају услове прописане Правилником;
- 8) изјаву произвођача да сигурносна склопка и сигурносни склопови испуњавају услове прописане Правилником;
- 9) изјаву о мерењу отпора изолованости струјних кола.

Члан 7.

Овлашћена организација врши преглед лифтова из члана 1. овог правилника пре поступка испитивања и о утврђеном стању саставља записник, који садржи:

- 1) назив и седиште подносиоца захтева;
- 2) локацију и назив, односно шифру лифта;
- 3) кратак опис објекта, односно главне станице лифта;
- 4) кратак опис лифта;
- 5) назив произвођача, ознаку типа и производни број свих елемената лифта који подлежу обавезном атестирању;
- 6) обавештење о утврђеним недостацима, односно одступању од техничке документације;
- 7) упутство дато подносиоцу захтева за отклањање недостатака;
- 8) место и датум прегледа и број записника.

Записник о извршеном прегледу потписују представник овлашћене организације и представник подносиоца захтева.

Подносилац захтева дужан је да недостатке утврђене записником отклони у року од три месеца и да о томе обавести овлашћену организацију ради настављања поступка обавезног атестирања. Ако се тај рок прекорачи, подносилац захтева мора да обнови захтев овлашћеној организацији.

Ако нема недостатака, односно ако нема одступања од техничке документације, овлашћена организација приступа испитивању.

Члан 8.

Извештај о испитивању лифтова из члана 1. овог правилника садржи:

- 1) број и датум записника о извршеном прегледу;
- 2) вредности карактеристика квалитета добијене испитивањем утврђеним у члану 5. овог правилника;
- 3) закључак у коме овлашћена организација образлаже издавање атеста, односно одбијање издавања атеста;

- 4) место и датум испитивања;
- 5) назив и седиште овлашћене организације, потпис овлашћеног лица и отисак печата.

Члан 9.

Овлашћена организација издаје атеста за лифт за који се испитивањем утврди да испуњава прописане услове, уз који прилаже записник о извршеном прегледу и извештај о испитивању.

Атест се издаје у три примерка, од којих се по један доставља подносиоцу захтева и Савезном заводу за стандардизацију, а један примерак задржава овлашћена организација која је издала атест.

Ако се испитивањем утврди да карактеристике квалитета не испуњавају услове утврђене у члану 4. овог правилника, овлашћена организација одбија издавање атеста док се не отклоне недостаци.

Подносилац захтева у року од 60 дана обавештава овлашћену организацију о отклањању недостатака. Овлашћена организација понавља испитивање оних карактеристика квалитета за које је утврдила недостатке и оних карактеристика које су могле да буду промене отклањањем наведених недостатака. После поновљених испитивања, атест се издаје само ако су испуњени прописани услови. Атест важи 10 година. Атест престаје да важи ако се промене карактеристике квалитета атестираног лифта прописане овим правилником.

Подносилац захтева је дужан да о променама, односно изменама обавести овлашћену организацију, ради поновног атестирања лифта.

Члан 10.

Лифт за који је издат атест овлашћена организација означава атестним знаком.

Атестни знак утискује се на самолепливу фолију која се ставља на видно место у машинском простору.

Атестни знак је црвене боје, а изглед му је утврђен Наредбом о изгледу и употреби атестног знака („Службени лист СФРЈ”, бр. 4/79 и 31/81), при чему величина „В” из тачке 4. те наредбе износи 100 mm.

Атестни знак садржи словну и бројчану ознаку и израђује се од самолепливе фолије, којом се обезбеђује његова вишегодишња употреба. Словна ознака (MD), у два поља, односи се на групу и подгрупу стандарда којима припадају производи из члана 1. овог правилника, а бројчана ознака, у два поља, означава шифру овлашћене организације.

Члан 11.

Саобразност лифта из члана 1. овог правилника атестираног типу контролише се једанпут годишње, на основу чега се атест потврђује или повлачи. Саобразност контролише организација удруженог рада овлашћена за послове обавезног атестирања.

Приликом контроле саобразности испитују се:

- 1) карактеристике квалитета целокупног постројења лифта – према члану 3. овог правилника;
- 2) вучна способност лифта – према Правилнику;
- 3) дејство кочнице погонске машине – према Правилнику;
- 4) дејство хватачког уређаја – према Правилнику, с тим што се испитивање врши празном кабином и смањеном брзином;
- 5) дејство граничника брзине – према Правилнику, с тим што се испитивање врши празном кабином;
- 6) дејство одбојника – према Правилнику, с тим што се испитивање врши празном кабином и смањеном брзином.

Метод испитивања карактеристика квалитета, приликом контроле саобразности, утврђене су у члану 5. овог правилника.

Извештај о контроли саобразности садржи податке утврђене у члану 8. овог правилника.

Члан 12.

Приликом контроле саобразности реконструисаних

лифтова и лифтова чији су поједини делови замењени, испитују се следеће карактеристике квалитета:

- 1) ако се замене носећа ужад, односно ланци – чврстоћа и деформација лифта и његових делова – према Правилнику;
- 2) ако се изврши замена или ремонт погонског електромотора, кочног уређаја или погонске машине:
 - а) чврстоћа и деформација лифта и његових делова – према Правилнику;
 - б) дејство кочнице погонске машине – према Правилнику;
 - в) дејство граничника брзине – према Правилнику;
 - 3) ако се замени хватачки уређај – дејство хватачког уређаја – према Правилнику;
 - 4) ако се замени граничник брзине – дејство граничника брзине – према Правилнику;
 - 5) ако се замени хидраулички одбојник – дејство хидрауличног одбојника – према Правилнику.

Члан 13.

За атестирање лифтова из члана 1. овог правилника Савезни завод за стандардизацију може овластити организацију удруженог рада која, у погледу опремљености и стручне квалификације кадра, испуњава следеће услове:

- 1) располаже опремом, и то:
 - а) мерачем јачине светлости – фотометром, одговарајућег мерног опсега;
 - б) звукомером – фонометром, за мерење звучног притиска са корекционим филтром са dB (A) скалом;
 - в) мерном траком, универзалним помичним мерилом и механичким мерилима – еталонима;
 - г) динамометром за мерење силе, мерног опсега од 20 до 500 N;
 - д) хронометром за мерење времена, одговарајућег мерног подручја;
 - ђ) мерним инструментом – микрометром са кружном поделом, за мерење помака, поделе 0,01 mm, са постољем и перманентним магнетом;
 - е) обртометром за мерење броја обртаја, мерног опсега до 3000 обрта/мин;
 - ж) мегаомметром, односно мерилом отпорности изолације, класе тачности 5;
 - з) омметром, за мерење отпорности, класе тачности 2,5;
 - и) мерилом електричног напона и струје, класе тачности 5;
 - ј) волтметром, унутрашње отпорности 3 k Ω , класе тачности 5;
 - к) инструментом за мерење заштите од електричног удара, класе тачности 2,5;
- 2) има раднике за обавезно атестирање, и то:
 - а) једног дипломираног инжењера машинства или електротехнике са најмање пет година радног искуства на пословима испитивања лифтова – за руковођење пословима обавезног атестирања лифтова;
 - б) једног дипломираног инжењера машинства или електротехнике са најмање три године радног искуства, односно једног погонског инжењера машинства или електротехнике са најмање пет година радног искуства на пословима испитивања лифтова;
 - в) једног радника са средњом стручном спремом техничког смера, са најмање три године радног искуства на пословима испитивања лифтова.

Члан 14.

Организација удруженог рада овлашћена за атестирање спроводи поступак атестирања лифта у року од седам дана од дана пријема захтева за атестирање.

Члан 15.

Овај правилник ступа на снагу по истеку тридесет дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Бр. 06/01-93/282
29. октобра 1990. године
Београд

Директор
Савезног завода за
стандардизацију,
Верољуб Танасковић, с. р.

217.

На основу члана 80. Закона о стандардизацији („Службени лист СФРЈ”, бр. 37/88), директор Савезног завода за стандардизацију прописује

ПРАВИЛНИК**О ОБАВЕЗНОМ АТЕСТИРАЊУ ХВАТАЧКОГ УРЕЂАЈА ЗА ЛИФТОВЕ И О УСЛОВИМА КОЈЕ МОРАЈУ ИСПУЊАВАТИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ УДРУЖЕНОГ РАДА ОВЛАШЋЕНЕ ЗА АТЕСТИРАЊЕ ТИХ ПРОИЗВОДА****Члан 1.**

Овим правилником прописује се поступак обавезног атестирања хватачког уређаја за лифтове (у даљем тексту: хватачки уређај), на које се односе:

1) Правилник о техничким нормативима за лифтове на електрични погон за вертикални превоз лица и терета („Службени лист СФРЈ”, бр. 16/86 и 28/89) – (у даљем тексту: Правилник за лифтове I–IV врсте);

2) Правилник о техничким нормативима за лифтове на електрични погон за вертикални превоз терета, са кабином у коју није могућ приступ људи („Службени лист СФРЈ”, бр. 55/87, 53/88 и 54/88) – (у даљем тексту: Правилник за лифтове V врсте);

3) југословенски стандард JUS M.D1.572 – Лифтови. Хватачки уређај. Испитивање.

Овим правилником одређују се и услови које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање хватачког уређаја.

Члан 2.

Поступак атестирања хватачког уређаја из члана 1. овог правилника спроводи се тако што се атестира сваки тип хватачког уређаја и из домаће производње и из увоза, уз контролу саобразности атестираном типу.

Под типом хватачког уређаја, у смислу овог правилника, подразумева се хватачки уређај одређеног произвођача са истим техничко-конструкцијским карактеристикама и за исту намену.

Члан 3.

Испитивању за обавезно атестирање хватачког уређаја из члана 1. овог правилника подлежу следеће карактеристике квалитета:

- 1) мере и одступања;
- 2) функционалност;
- 3) пређени пут у зависности од силе;
- 4) деформација кућишта хватачког уређаја у зависности од силе или пређеног пута.

Члан 4.

Вредности карактеристика квалитета хватачког уређаја из члана 3. овог правилника утврђене су прописима из члана 1. овог правилника и техничком документацијом.

Под техничком документацијом из става 1. овог члана подразумевају се:

- 1) конструкциона документација са главним монтажним нацртом, цртежима елемената, спецификацијом материјала и списком стандарда и прописа на основу којих је израђена;
- 2) прорачун конструкционих елемената;
- 3) технички услови за израду хватачког уређаја, са подацима о квалитету материјала, обради и завареним спојевима и подацима о материјалима за заваривање и заштити од корозије;
- 4) упутство за уградњу, руковање и одржавање хватачког уређаја.

Члан 5.

Карактеристике квалитета хватачког уређаја из члана 3. овог правилника испитују се на начин који је утврђен

Правилником за лифтове I–IV врсте, Правилником за лифтове V врсте и југословенским стандардом JUS M.D1.572 – Лифтови. Хватачки уређај. Испитивање.

Члан 6.

Испитивању хватачког уређаја ради обавезног атестирања из члана 2. овог правилника приступа се по пријему захтева за атестирање хватачког уређаја, који произвођач, увозник или заступник подноси организацији овлашћеној за атестирање хватачког уређаја из члана 1. овог правилника заједно са потребним прилозима и пошто организација овлашћена за атестирање потврди, у записнику о узимању узорка, да је узорак који је узела на лицу места или приспели узорак погодан за захтевану сврху испитивања.

Захтев за атестирање хватачког уређаја садржи:

- 1) податке о подносиоцу захтева и произвођачу;
 - 2) податке о хватачком уређају;
 - 3) податке о месту производње и месту узимања узорка;
 - 4) податке о типу граничника брзине који ће активирати испитивани хватачки уређај;
 - 5) податке о величини потребне силе за активирање хватачког уређаја;
 - 6) податке о највећој или најмањој називној брзини лифта за коју се хватачки уређај може применити;
 - 7) податке о употребљеном материјалу за израду одговарајућих делова уређаја;
 - 8) податке о врсти вођица и стању клизних површина вођица (вучене, глодане, брушене) за које је уређај намењен;
 - 9) склопни цртеж са саставником;
 - 10) техничко упутство, декларацију и ознаке потребне у промету;
 - 11) потпис одговорног лица и печат подносиоца захтева.
- Записник о узимању узорка садржи:
- 1) назив и седиште организације која је поднела захтев за атестирање;
 - 2) податке о хватачком уређају, узорку и месту узимања узорка;
 - 3) податке о начину узимања узорка (преузимање достављеног узорка или узимање узорка од произвођача, увозника или заступника);
 - 4) оцену погодности узорка за испитивање (у погледу оштећења, потребног броја јединица производа итд.);
 - 5) податке о количини хватачких уређаја на коју се узорак за испитивање односи (производна или увозна партија, редовна производња итд.);
 - 6) датум, потпис и печат подносиоца захтева за атестирање и организације овлашћене за атестирање производа из члана 1. овог правилника.

Члан 7.

Величина узорка за испитивање и други захтеви у вези са узимањем узорка ради спровођења поступка наведеног у члану 2. овог правилника утврђени су у југословенском стандарду JUS M.D1.572 – Лифтови. Хватачки уређај. Испитивање.

Организација овлашћена за атестирање враћа испитни узорак подносиоцу захтева за атестирање, уз одговарајуће мере обезбеђења (пломба и ознаке).

Члан 8.

Извештај о испитивању хватачког уређаја из члана 1. овог правилника издаје организација овлашћена за атестирање и он садржи:

- 1) податке о овлашћењу, назив и седиште организације овлашћене за атестирање;
- 2) податке о подносиоцу захтева и произвођачу;
- 3) податке о хватачком уређају;
- 4) број и датум извештаја о испитивању;
- 5) податке о узорку, месту и начину узимања узорка;
- 6) податке о југословенским стандардима и прописима по којима је извршено испитивање;

- 7) врсту - ознаку типа хватачког уређаја;
- 8) граничне вредности укупне дозвољене масе;
- 9) највећу називну брзину и брзину активирања уређаја;
- 10) тип вођице за коју је уређај предвиђен;
- 11) дозвољене дебљине главе вођице;
- 12) најмању ширину површине за хватање;
- 13) површинску обраду вођица;
- 14) стање подмазаности површина вођица; ако се вођице подмазују, навести квалитет и карактеристике средстава за подмазивање;
- 15) оцену резултата испитивања;
- 16) потпис овлашћеног радника и лица које руководи испитивањем;
- 17) печат организације овлашћене за атестирање.

Члан 9.

Атест издаје организација овлашћена за атестирање хватачког уређаја из члана 1. овог правилника, за сваки тип хватачког уређаја.

Атест за хватачке уређаје из члана 1. овог правилника важи десет година.

Измена конструкције и/или материјала, места производње и слично, што може утицати на квалитет атестираног хватачког уређаја, мора се пријавити организацији овлашћеној за атестирање која је издала атест, ради поновног атестирања хватачког уређаја.

Члан 10.

Изглед и начин наношења атестног знака за хватачке уређаје из члана 1. овог правилника утврђени су Наредбом о изгледу и употреби атестног знака („Службени лист СФРЈ”, бр. 4/79 и 31/81), с тим што се утврђује и следеће:

- 1) висина (В) атестног знака, која мора бити од 3 до 25 mm;
- 2) допунска словна ознака MD, која означава групу и подгрупу југословенског стандарда коме припада хватачки уређај;
- 3) допунска бројчана двоцифрена ознака за идентификацију организације која је издала атест;
- 4) да се означавање атестним знаком са допунским ознакама врши на самом хватачком уређају;
- 5) да је словно-бројчана ознака паралелна са спољном страном атестног знака.

Члан 11.

Контрола саобразности хватачког уређаја врши се на следећи начин:

- 1) за хватачке уређаје из домаће производње - сваке пете године;
- 2) за хватачке уређаје из увоза - за сваку партију испоруке истог типа и порекла.

За контролу саобразности испитују се све карактеристике квалитета из члана 3. овог правилника.

Члан 12.

За атестирање хватачког уређаја из члана 1. овог правилника може се овластити организација која, у погледу опремљености и стручне квалификације кадрова, испуњава следеће услове:

- 1) располаже следећом опремом, и то:
 - а) уређајем за испитивање слободним падом;
 - б) пресом са константном брзином одговарајуће снаге;
 - в) динамометром за мерење силе, одговарајућег мерног подручја, са тачношћу $\pm 1\%$;
 - г) хронометром за мерење времена, одговарајућег мерног подручја, са тачношћу $\pm 1\%$;
 - д) уређајем за испитивање пукотина у металу;
 - е) фотографским апаратом;
 - ж) осцилоскопом са меморијом;
 - з) осцилографом са најмање три канала;
- 2) уређајем за испитивање тврдоће метала, према југословенском стандарду JUS SA4.031 - Испитивање тврдоће метала по Роквелу А, В, С, F, G, N и T;

и) мерном траком, универзалним помичним мерилом и механичким мерилима - еталонима;

ј) уређајем за испитивање диелектричке чврстоће одговарајућег мерног опсега;

2) има раднике за обавезно атестирање, и то:

а) једног дипломираног инжењера машинства са најмање пет година радног искуства на одговарајућим пословима испитивања - за руковођење пословима обавезног атестирања хватачког уређаја;

б) једног дипломираног инжењера машинства са најмање три године радног искуства, односно једног погонског инжењера машинства са најмање пет година радног искуства на одговарајућим пословима испитивања;

в) једног радника са средњом стручном спремом техничког смера са најмање три године радног искуства на одговарајућим пословима испитивања.

Члан 13.

Организација овлашћена за атестирање хватачког уређаја спроводи поступак атестирања хватачког уређаја у року од тридесет дана од дана пријема захтева за атестирање.

Члан 14.

Овај правилник ступа на снагу по истеку тридесет дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Бр. 06/01-93/283

29. октобра 1990. године

Београд

Директор

Савезног завода

за стандардизацију,

Верољуб Танасковић, с. р.

218.

На основу члана 80. Закона о стандардизацији („Службени лист СФРЈ”, бр. 37/88), директор Савезног завода за стандардизацију прописује

ПРАВИЛНИК

О ЈУГОСЛОВЕНСКИМ СТАНДАРДИМА ЗА ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ

Члан 1.

Овим правилником прописују се југословенски стандарди за пластичне масе, који имају следеће називе и ознаке:

- 1) Пластичне масе. Неомекшане мешавине и смесе хомополимера и кополимера винилхлорида. Класификација, означавања и проверавања квалитета — — — — — JUS G.C1.325
- 2) Пластичне масе. Омекшане мешавине и смесе хомополимера и кополимера винилхлорида. Класификација, означавања и проверавања квалитета — — — — — JUS G.C1.330
- 3) Пластичне масе. Хомополимери и кополимери винилхлорида. Одређивање pH-вредности воденог екстракта — — — — — JUS G.S1.501
- 4) Пластичне масе. Одређивање торзионе крутости савитљивих материјала. Опште одредбе — — — — — JUS G.S2.630
- 5) Пластичне масе. Одређивање торзионе крутости савитљивих материјала. Мешавине хомополимера и кополимера винилхлорида — — — — — JUS G.S2.631

Члан 2.

Југословенски стандарди из члана 1. овог правилника чине саставни део овог правилника, а објављују се у посебном издању Савезног завода за стандардизацију.

Члан 3.

Осим југословенског стандарда JUS G.S1.501 и тачке 6.5 југословенског стандарда JUS G.C1.325 и тачке 6.5. југословенског стандарда JUS G.C1.330 чија примена није обавезна, југословенски стандарди из члана 1. овог правилника обавезни су у целини, а примењиваће се на пластичне масе које се произведу, односно увезу од дана ступања на снагу овог правилника.

Члан 4.

Овај правилник ступа на снагу по истеку три месеца од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.

Бр. 06/01-48/7

17. јануара 1991. године
БеоградДиректор
Савезног завода за
стандардизацију,
Верољуб Танасковић, с. р.

219.

На основу члана 91а. Закона о ауторском праву („Службени лист СФРЈ”, бр. 19/78 и 24/86), Савез организација композитора Југославије прописује

ПРАВИЛНИК

О ИЗМЕНИ ПРАВИЛНИКА О НАКНАДАМА ЗА ЈАВНО ИЗВОЂЕЊЕ И САОПШТАВАЊЕ ЈАВНОСТИ МУЗИЧКИХ ДЕЛА

Члан 1.

У Правилнику о накнадама за јавно извођење и саопштавање јавности музичких дела („Службени лист СФРЈ”, бр. 74/89 и 26/90) у члану 5. став 3. број: „2,00” замењује се бројем: „3,00”.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”, а примењиваће се од 1. априла 1991. године.

Бр. 1425/1

22. фебруара 1991. године
БеоградПредседник Председништва
Савеза организација
композитора Југославије,
Димитрије Бужаровски, с. р.

УКАЗИ

На основу члана 315. тачка 5. Устава Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Председништво Социјалистичке Федеративне Републике Југославије доноси

УКАЗ

О ОПОЗИВУ СА ДУЖНОСТИ ИЗВАНРЕДНОГ И ОПУНОМОЋЕНОГ АМБАСАДОРА СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У УЈЕДИЊЕНИМ АРАПСКИМ ЕМИРАТИМА И О ПОСТАВЉЕЊУ ИЗВАНРЕДНОГ И ОПУНОМОЋЕНОГ АМБАСАДОРА СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У УЈЕДИЊЕНИМ АРАПСКИМ ЕМИРАТИМА

I

Опозива се
Дервишбеговић др Хасан са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у Уједињеним Арапским Емиратима.

II

Поставља се

Калођера Вања, досадашњи заменик директора пословног одбора ПЗ ИНГРА - Загреб, за изванредног и опуномоћеног амбасадора Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у Уједињеним Арапским Емиратима.

III

Савезни секретар за иностране послове извршиће овај указ.

IV

Овај указ ступа на снагу одмах.

У бр. 9

20. фебруара 1991. године
БеоградПредседник
Председништва СФРЈ,
др Борисав Јовић, с. р.

САДРЖАЈ

Страна

204. Закон о начину обезбеђивања средстава федерације на име чланског улога Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у оснивачки капитал Европске банке за обнову и развој	277
205. Уредба о упису у регистар заступника који води Савезни завод за патенте — — — — —	278
206. Одлука о одређивању највиших цена нафте и деривата нафте — — — — —	278
207. Одлука о начину образовања цена деривата нафте у промету — — — — —	279
208. Одлука о измени Одлуке о разврставању робе на облике извоза и увоза — — — — —	281
209. Правилник о употреби јединствених израза, појмова, знакова и скраћеница за пренос порука у систему веза — — — — —	281
210. Правилник о изменама и допунама Правилника о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет — — — — —	290
211. Правилник о мерама и нормативима заштите на раду на оруђима за рад — — — — —	291
212. Правилник о обавезном атестирању одбојника који се употребљавају на лифтовима и о условима које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање тих производа — — — — —	305
213. Правилник о обавезном атестирању забраве врата возног окна за лифтове и о условима које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање тих производа — — — — —	307
214. Правилник о обавезном атестирању граничника брзине за лифтове и о условима које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање тих производа — — — — —	309

Страна	Страна
215. Правилник о обавезном атестирању гасних кухињских штедњака, решоа, пећница, роштиља и столних штедњака и о условима које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање тих производа — — —	310
216. Правилник о обавезном атестирању лифтова на електрични погон за вертикални превоз терета са кабином у коју није могућ приступ људи и о условима које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање тих производа — — — — —	312
217. Правилник о обавезном атестирању хватачког уређаја за лифтове и о условима које морају испуњавати организације удруженог рада овлашћене за атестирање тих производа — — —	316
218. Правилник о југословенским стандардима за пластичне масе — — — — —	317
219. Правилник о измени Правилника о накнадама за јавно извођење и саопштавање јавности музичких дела — — — — —	318
Укази — — — — —	318

ПРЕПОРУЧУЈЕМО НАША АКТУЕЛНА ИЗДАЊА**УРЕДБА О УПИСУ У СУДСКИ РЕГИСТАР ПРЕДУЗЕЋА И ДРУГИХ ПРАВНИХ ЛИЦА КОЈА ОБАВЉАЈУ ПРИВРЕДНУ ДЕЛАТНОСТ И ЈЕДИНСТВЕНА КЛАСИФИКАЦИЈА ДЕЛАТНОСТИ**

Година 1991. Формат 12 × 17. Страна 124. Повез: броширано. Латиница. (Ознака за поруджбину 600693) **Цена 120,00**

ПРЕДУЗЕЋА И ДРУШТВА ПРЕМА ЗАКОНУ О ПРЕДУЗЕЋИМА

Аутор: *ЈОВАНОВИЋ, проф. др ВЛАДИМИР*

Година 1990. Формат 17 × 24. Страна 156. Повез: броширано. Латиница. (Ознака за поруджбину 600760) **Цена 330,00**

УПУТСТВО НБЈ О ЈЕДИНСТВЕНОМ ВРШЕЊУ ПЛАТНОГ ПРОМЕТА СА ИНОСТРАНСТВОМ И РОКОВИМА ДОСТАВЉАЊА ИЗВЕШТАЈА И ПОДАТАКА О ПЛАТНОМ ПРОМЕТУ СА ИНОСТРАНСТВОМ

Година 1990. Формат 21 × 29. Страна 96. Повез: броширано. Латиница. (Ознака за поруджбину 620010) **Цена 240,00**

ЈУГОСЛОВЕНИ У ИНОСТРАНСТВУ

Аутор: *ТОДОРОВИЋ, МИРОСЛАВ*

Година 1990. Формат 14 × 20. Страна 272. Повез: броширано. Латиница. (Ознака за поруджбину 620252) **Цена 300,00**

ЗБИРКА ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКИХ ПРОПИСА

Приредице: *ДАВИДОВИЋ, ДРАГАНА и ЗОРБИЋ, СВЕТЛАНА*

Година 1989. Формат 17 × 24. Страна 1.198. Повез: броширано. Латиница. (Ознака за поруджбину 600642) **Цена 320,00**

Поруджбине слати на адресу: НИУ СЛУЖБЕНИ ЛИСТ СФРЈ, Београд, Јована Ристића бр. 1, поштански фах 226, телефон 651-840, телефакс 651-482, телекс 11756.

НИУ СЛУЖБЕНИ ЛИСТ СФРЈ

11000 Београд, Ј. Ристића 1

НАРУЧБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујемо

Изданја под ознаком 600693 _____ ком. 600760 _____ ком. 620010 _____ ком.

620252 _____ ком. 600642 _____ ком.

Плаћање рачуна у законском року. Физичка лица поузећем.

У случају спора надлежан је одговарајући суд у Београду.

Адреса поручиоца: _____

/број жиро-рачуна/

У _____, 1991.

/М.П./

/потпис поручиоца/